

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΑ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1994

ΑΡΙΘ. 2

ΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ EN SANTIAGO DE COMPOSTELA*

Ζ'

Εἰς τὰς ἐν προηγουμένῳ τεύχει τῆς «Ἐκκλησίας» παρατεθείσας γενικὰς παρατηρήσεις, ἀξιολογικὰς κρίσεις καὶ προτάσεις ἅς ἐπιτραπῆ νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἑξῆς:

Κατὰ τὴν παρέμβασιν τοῦ γράφοντος τὴν πρωίαν τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Ε' Παγκοσμίου Συνεδρίου Πίστεως καὶ Τάξεως ἐν τῇ Ὀλομελείᾳ αὐτοῦ προσετέθησαν καὶ τὰ ἑξῆς:

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πάν/μίου Ἀθηνῶν

«3) Αἱ παρατηρήσεις μου δὲν γίνονται μετὰ πνεύματος ἔριδος καὶ φιλονικίας. Δὲν θέλω νὰ εἶμαι ὁ "advocatus diaboli". Θέλω νὰ εἶμαι δίκαιος καὶ εἰλικρινής. Αἱ ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις μου διὰ κρίσιμα σημεῖα τῶν κειμένων μας δὲν ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι χαίρω διὰ τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ συνεδρίου μας, ἢ ὅποια εἶναι ἀτμόσφαιρα προσευχῆς, φιλίας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης. Τὸ πολὺ θετικὸν στοιχεῖον τοῦ Συνεδρίου μας εἶναι ὁ χαρακτήρ τοῦ ὀραματισμοῦ, ὁ ὁποῖος πράγματι δύναται νὰ ἀφυπνίσῃ τὴν νοσταλγίαν, τὸν ζωηρὸν πόθον, τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν τῆς ἐνότητος καὶ νὰ δώσῃ νέαν ὄψιν πρὸς ἀνανέωσιν τῆς μεθοδολογίας διὰ τὴν ἀναζητήσιν τρόπων οὐσιαστικῆς ἀποκαταστάσεως κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν».

γ) Ἐν τῇ Ὀλομελείᾳ τοῦ Ε' Παγκοσμίου Συνεδρίου Πίστεως καὶ Τάξεως, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ τελικοῦ Μηνύματος (Message), ὅπερ κατεψηφίσθη ὑπὸ ὀκτῶ Ὄρθο-

δόξων, ἐν οἷς καὶ ὁ ὑπογραφόμενος, εἶπον ἀγγλιστὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἐπιτρέψατε εἰς ἐμὲ τρεῖς παρατηρήσεις:

1) Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1 παραγράφῳ τοῦ Μηνύματος χρησιμοποιοῦμεν τὴν παλαιὰν παραδεδομένην φράσιν, καθ' ἣν ἡ Faith and Order Commission ἔχει ὡς ἀποστολὴν "νὰ καλῆ τὰς Ἐκκλησίας" (to call the churches) εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ὁρατῆς ἐνότητος. Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ διατύπωσις αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή. Τὰ μέλη τῆς Commission ταύτης εἶναι ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καλοῦν τὰς Ἐκκλησίας των. Ἀντιθέτως αἱ Ἐκκλησίαι, ὡς μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, θέλουσιν τὴν ἐπίτευξιν τῆς ὁρατῆς ἐνότητος καὶ καλοῦσιν ἡμᾶς ὡς ἀντιπρόσωπους των νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν ἐντολὴν των, διὰ νὰ μὴ καταναλίσκωμεν χρόνον εἰς τὴν προετοιμασίαν κειμένων κηρυγματικῶν χαρακτήρος, τὰ ὅποια ἔχουν αὐτονόητον περιεχόμενον, ἀλλὰ νὰ μελετῶμεν τὰς συγκεκριμένας διαφορὰς τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως, διὰ νὰ ἐπισημάνωμεν σαφῶς τὰ κρίσιμα σημεῖα, τὰ ὅποια χωρίζουν ἀπ' ἀλλήλων τὰς Ἐκκλησίας, νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν διὰ τὰ ἀντιλεγόμενα αὐτὰ σημεῖα ἀλήθειαν συμφώνως πρὸς τὴν Βίβλον καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν καὶ νὰ μελετήσωμεν πῶς θὰ παραμερίσωμεν τὰ ἐμπόδια διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ε' Παγκοσμίου Συνεδρίου, ὅπερ ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Τμήματος "Πίστις καὶ Τάξις", θὰ ἠδυνάμεθα καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ προβῶμεν εἰς μίαν αὐτοκριτικὴν. Πρέπει νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς μετανοίας οὐχὶ μόνον τῶν μελῶν καὶ τῶν ἡγετῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μελῶν καὶ ὑπευθύνων τοῦ Τμήματος "Πίστις καὶ Τάξις".

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 660 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18/1993 τεύχους.

»2) Έν τῇ παραγράφῳ 6 τοῦ Μηνύματος μνημονεύεται “ ἡ σπουδαιότης ὄλων τῶν συγκλίσεων πρὸς μίαν κοινὴν κατανόησιν καὶ ἐν τῇ πράξει τέλει τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Λειτουργήματος (τῆς Ἱερωσύνης) (... the importance of all convergences toward a common understanding and practice of Baptism, Eucharist and Ministry)”. Ἐχω οὐχὶ μόνον ἀόριστον φόβον, ἀλλὰ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ μνημονευομένη ἐν τῇ διατυπώσει ταύτῃ “κοινὴ κατανόησις” εἶναι ἀνύπαρκτος. Οἱ τόμοι τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὸ κείμενον τοῦ BEM (= Baptism, Eucharist and Ministry, πρὸβλ. τὸ ἔργον: “Baptism, Eucharist and Ministry 1982-1990. Report on the process and Responces”, Geneva 1990) ἀποδεικνύουν τὴν ἔλλειψιν “κοινῆς κατανόησεως”.

Ἐστω ὡς παράδειγμα ἡ κατανόησις τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐν τῇ Εὐχαριστιακῇ Λειτουργίᾳ, τὴν ὁποίαν τὴν 10ην Αὐγούστου 1993 αἱ Προτεστάντικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Ἰσπανίας ἐτέλεσαν ἐν Santiago de Compostela ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν Φραγκισκανῶν, ἠκούσαμεν ὅτι τὸ νόημα τῆς Εὐχαριστίας εἶναι μόνον ἡ βίωσις τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν τὸ νόημα αὐτῆς εἶναι ὅτι ἐσθίωμεν τὸ Σῶμα καὶ πίνομεν τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου (Α΄ Κορ. ια΄ 27). Ἡ Τρίτη Πανορθόδοξος Συνδιάσκεψις ἐν τῇ ὑπ’ ἀρ. 8 παραγράφῳ τῆς τελικῆς διακηρύξεως αὐτῆς ἔχει τονίσει ὅτι “τὸ κείμενον τοῦ BEM δὲν ἐκφράζει τὴν πίστιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν πολλοῖς σημείοις κεφαλαϊώδους σημασίας”. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ὁρθόδοξων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Intercommunio ἢ τῆς “εὐχαριστιακῆς φιλοξενίας” (eucharistic hospitality). Τὸ ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ ἐκδοθὲν “Directorium διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων τοῦ Οἰκουμενισμοῦ” (Directory for the Application of Principles and Norms of Ecumenism, Βατικανόν, 25 Μαρτίου 1993, ἀρ. 122-136) τονίζει, ὅτι διὰ τὴν (Ρωμαιο)Καθολικὴν Ἐκκλησίαν “ ἡ Εὐχαριστία εἶναι παλαιόθεν ἔκφρασις πλήρους κοινωνίας ἐν τῇ ἀποστολικῇ πίστει καὶ ζωῇ. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μετέχουν τῆς Εὐχαριστίας, ἐκφράζουν δι’ αὐτοῦ, ὅτι ἔχουν κοινὴν κατανόησιν τῆς μᾶς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ συμφώνως πρὸς

τὴν ΡΚαθολικὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν δύναται τις μόνον τότε νὰ μετέχη τῆς Εὐχαριστίας, ὅταν εὐρίσκειται ἐν πλήρει κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων ὀφείλουν οἱ ΡΚαθολικοὶ νὰ μὴ δέχονται τὴν Εὐχαριστιακὴν Κοινωνίαν μιᾶς ἄλλης Ἐκκλησίας, μετὰ τῆς ὁποίας δὲν ὑφίσταται πλήρης κοινωνία ἐν τῇ ἀποστολικῇ πίστει καὶ μυστηριακῇ ζωῇ”. Ἐξ ἄλλου καὶ διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους “ ἡ Εὐχαριστία δὲν εἶναι ἐργαλεῖον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, ἀλλὰ τὸ σημεῖον καὶ ἡ στέψις τῆς ἐνότητος ἐκείνης, ἣτις ριζοῦται εἰς τὰς διδασκομένας ἀληθείας καὶ εἰς τὴν κανονικὴν ἁρμονίαν, τὰς ὁποίας ἤδη ἔχομεν ἀπὸ κοινοῦ μετ’ ἀλλήλων. Ἡ Εὐχαριστία εἶναι τόσον ἡ ἐορτῆ, ὅσον καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Δι’ αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς εὐχαριστιακῆς φιλοξενίας. Ὅθεν δύναται νὰ μετέχουν τῆς λήψεως τῶν Θείων Δώρων μόνον ἐκεῖνοι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἐν πλήρει κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας” (The Divine Liturgy of Saint John Chrysostom, Holy Cross Orthodox Press, Boston 1985, σσ. XX-XXI).

»3) Τὰ λεχθέντα περὶ τοῦ διαφορετικοῦ νοήματος τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἰς τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας δίδουν ἀφορμὴν, ἵνα ὑπομνήσω, ὅτι τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ὁλομελείας τοῦ Συνεδρίου ἐτόνισα, ὅτι ἐν τῶν κυρίων συμπτωμάτων τῆς παθολογίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ὅτι τὰ “συναϊνετικά” - “συγκλίνοντα” κείμενα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὸ περιεχόμενον πτυχῶν τῆς πίστεως, διέπονται ὑπὸ “μινιμαλιστικοῦ” καὶ συγκροτιστικοῦ φρονήματος καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ λογικὸν σφάλμα τῆς -οὕτω καλουμένης- “ὄρων τετραδος” (quaternio terminorum). Ἡρωτήθην ὑπὸ παρευρισκομένων φίλων τί ἀκριβῶς εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σφάλμα, ὅπερ εἶχον ἐπισημάνει κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου μας. Ἐπιτρέψατε σήμερον νὰ τὸ διασαφήσω: Τὸ λογικὸν τοῦτο σφάλμα (ἢ σόφισμα) συνίσταται εἰς τὴν ἐξῆς διαδικασίαν τοῦ συλλογίζεσθαι: Εἰς τὰς δύο προκειμένας κρίσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται πᾶς συλλογισμὸς, διὰ νὰ ἐξαχθῇ ἐξ αὐτῶν τὸ συμπέρασμα, ἀντὶ νὰ ἔχωμεν τρεῖς ἐννοίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία πρέπει νὰ εἶναι κοινὴ εἰς τὰς δύο ἐκεῖνας κρίσεις ὡς “κοινὸς μέσος ὄρος”, χρησιμοποιοῦμεν κατ’ οὐ-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 215
Διεκπ. 78

Ἀθήνησι τῆ 24ῃ Ἰανουαρίου 1994

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2565

Πρὸς

Τὸν εὐσεβῆ Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν Λαόν.

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ χάρις ὑμῖν εἶη παρὰ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος.

«Τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον» (Ἰω. 3,19). Ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐπὶ εἰκόσιν αἰῶνας σκορπίζει τὸ πλούσιον καὶ θερμουργὸν καὶ ζωογόνον φῶς Του ἐπὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως «ἠγάπησαν μάλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς». Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου παραμένει τρεπτή, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι δύνата οὗτος νὰ ἀρνηθῆ τὸ φῶς καὶ νὰ προτιμήσῃ τὸ σκότος. Ὁ πρῶτος, ὅστις ἐτράπη πρὸς τὸ κακὸν εἶναι ὁ διάβολος, γενόμενος οὕτω «ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην» (Ἀποκ. 12,8), «ὁ κοσμοκράτωρ τοῦ σκότους», κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ἐφεσ. 6,12). Ὑπάρχει, λοιπόν, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία προκαλεῖ διὰ παντὸς τρόπον τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ αἱ μεθοδεύσεις τοῦ Σατανᾶ, εἰς τὰς ὁποίας συγκαταλέγονται καὶ πᾶσαι αἱ μορφαὶ τοῦ ἀποκρυφισμοῦ.

Εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων, ὑπάρχουν καὶ τὰ δύο, δηλαδὴ ἡ ἀποστασία ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν κοινωνίαν ἀγάπης μετὰ τοῦ Δημιουργοῦ του. Ἐπομένως ἡ ἀποστασία δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἰς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ εἶναι καρπὸς ἐλευθέρας ἐπιλογῆς. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀπαντήσῃ ἐλευθέρως μετὰ τὴν ἰδικὴν του ἀγάπην εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τότε λαμβάνει τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἰδιοκτησία Του καὶ δὲν πλησιάζει αὐτὸν πλέον ὁ Διάβολος. Ἐὰν ὅμως αὐτονομηθῆ, τότε γίνεται «ἀπόδημος τῆς Αὐτοῦ χάριτος», δημιουργοῦνται ἐντὸς αὐτοῦ τρομακτικὰ ὑπαρξιακὰ κενὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος γίνεται εὐάλωτος εἰς τὰς μεθοδίας τοῦ Διαβόλου. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν πλεκτάνην του ἐμπλέκονται κατὰ καιροῦς καὶ παρασύρονται ὄχι μόνον ἄμαθεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι λογιζονται ὡς κατέχοντες πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου.

Ἡ Ἁγία Γραφή ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ «τῆς σοφίας τῆς ἄνωθεν κατερχομένης» καὶ αὐτῆς, τὴν

σίαν τέσσαρας ἐννοίας. Τοιοῦτό τι συμβαίνει, ὅταν ἡ λέξις, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς «κοινὸς μέσος ὄρος», ἔχῃ διαφορετικὴν σημασίαν εἰς ἐκάστην τῶν δύο προκειμένων κρίσεων καὶ ἐπομένως πρόκειται κατ' οὐσίαν οὐχὶ περὶ μιᾶς, ἀλλὰ περὶ δύο ἐννοιῶν. Ἄς ἐπιτραπῆ ἡ παρουσίασις ἑνὸς παραδείγματος τοιοῦτου ἐσφαλμένου (σοφισματικοῦ) συλλογισμοῦ:

Τὰ ἄνθη εὐωδιάζουν

Ὁ Ἰωάννης εὐρίσκει εἰς τὸ ἄνθος
τῆς ἡλικίας του.

Συμπέρασμα: Ὁ Ἰωάννης εὐωδιάζει.

Ἐν τῷ συλλογισμῷ τούτῳ πλὴν τῶν δύο ἐννοιῶν τῶν λέξεων «Ἰωάννης» καὶ «εὐωδιάζουν» χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὰς δύο προκειμένας κρίσεις ὡς «μέσον κοινὸν ὄρον» τὴν λέξιν «ἄνθος». Ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ δύο διαφορετικῶν ὄρων καὶ ἐπομένως περὶ χρή-

σεως τεσσάρων ἐννοιῶν, διότι ἡ κοινὴ λέξις «ἄνθος» ἔχει εἰς ἐκάστην τῶν δύο κρίσεων ἄλλην σημασίαν, διαφορετικὸν νόημα. Δι' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα εἶναι λογικῶς ἐσφαλμένον.

»Ἡ πρόθεσίς μου δὲν ἦτο νὰ παρουσιάσω μάθημα Λογικῆς, ἀλλὰ νὰ καταστήσω σαφὲς τί ἐννοῶ, ὅταν ἐπαναλαμβάνω διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς τῶν «ὄρων τετραδος» εἶναι ἐμφανῆς εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν ἐκ πρώτης ὄψεως «συναίνετικῶν» καὶ «συγκλινόντων» κειμένων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ παρουσιαζομένη εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα «σύγκλισις» ἢ «συναίνεσις» εἶναι οὐχὶ οὐσιαστικῆ, ἀλλ' ἐξωτερικῆ καὶ ἀπατηλῆ, διότι πρὸς προβολὴν ταύτης χρησιμοποιοῦνται κοιναὶ διατυπώσεις, ἔχουσαι κατ' οὐσίαν διαφορετικὸν περιεχόμενον εἰς τὰς διαφόρους χριστιανικὰς ὁμολογίας».

(Συνεχίζεται)

όποιαν χαρακτηρίζει «ἐπίγειον ψυχικήν, δαιμονιώδη» (Ίακ. 3,15). Πρόκειται διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐκείνην σοφίαν, διανοητικῆς τάξεως, ἡ ὁποία εἶναι κεχωρισμένη ἀπὸ τῆς ἀγάπης καὶ ἔχει αὐτονομηθῆ καὶ ἀπολυτοποιηθῆ.

Τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἀποδεικνύουν τὰς καταστροφικὰς συνεπειὰς αὐτῆς τῆς αὐτονομήσεως τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ τοῦ ἐκκοσμικευμένου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἔλαβεν μεσσιανικὸν χαρακτήρα καὶ ἐγένεν εἶδος «θρησκείας». Ἡ συντριβὴ αὐτοῦ τοῦ εἰδώλου ὠδήγησε τοὺς πιστοὺς του, μικροὺς καὶ μεγάλους, «σοφοὺς» καὶ ἐπιστήμονας, εἰς νέας ἀναζητήσεις, αἱ ὁποῖαι ὅταν ἀπορρίπτουν ἐκ τῶν προτέρων τὸ φῶς, κινοῦνται ἀναγκαστικῶς εἰς τὸ σκότος, δηλαδὴ εἰς τὸν ἄνωρον τοῦ ἀποκρυφισμοῦ καὶ τῆς παραθρησκείας.

Ἡ χώρα μας ἐξελίσσεται, ὡς μὴ ὠφελε, εἰς μίαν τεραστίαν ἀποκρυφιστικὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τοῦτο, δυστυχῶς, συμβάλλουν καὶ τὰ μέσα ἐνημερώσεως. Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ μέρους πολλῶν ἀποκρυφιστῶν γίνεται ἡ ἀπαράδεκτος διάκρισις μεταξὺ τῶν δῆθεν καλῶν καὶ τῶν κακῶν μορφῶν ἀποκρυφισμοῦ (π.χ. λευκὴ - μαύρη μαγεία κ.λπ.).

Ἀσφαλῶς καὶ ἡ διάκρισις αὐτὴ ἀποτελεῖ μεθοδῖαν τοῦ Διαβόλου. Ἡ Ἁγίαν Γραφὴ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καταδικάζουν ὅλας τὰς μορφὰς τοῦ ἀποκρυφισμοῦ: προλήψεις, δεισιδαιμονίας, πάσης φύσεως μαντείας, ἀστρολογίαν, μεντιουμισμὸν, «λευκὴν» καὶ «μαύρην» μαγείαν, νεοσατανισμὸν, ὡς καὶ πᾶσαν μορφήν νεοπαγανισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐντάσσεται καὶ ἡ πυροβασία.

Τὸ Δευτερονόμιον καταδικάζει πᾶσαν μορφήν μαντείας καὶ μαγείας καὶ χαρακτηρίζει αὐτὰς «βδέλυγμα τῷ Θεῷ» (Δευτ. 18,12). Τόσον ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην, ὥστε ἐπιβάλλει θάνατον διὰ λιθοβολισμοῦ εἰς τοὺς μάγους (Λευιτ. 20,27). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐχαρακτήρισε τὸν Ἑλύμαν, τὸν μάγον, ὡς «πλήρη παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὸν Διαβόλου καὶ ἐχθρὸν πάσης δικαιοσύνης» (Πράξ. 13,10). Ὁμοίως καὶ ἡ Ἐκκλητικὴ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀφορίζει τοὺς ἐμμένοντας ἐν τῇ πλάνῃ ταύτῃ (Κανὼν 65ος). Καὶ τὸ τέλος αὐτῶν «ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θείῳ» (Ἄποκ. 21,8).

Ὁ πιστός, εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ ἐναντίον τῶν μεθοδεύσεων τοῦ Διαβόλου δὲν μένει μόνος. «Ἐνδυναμοῦται, διὰ τοῦ Κυρίου καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ» (Ἐφεσ. 6,10). Ἐπειδὴ ἔχει ἐνδυθῆ τὴν «πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ» δύναται νὰ ἀντισταθῆ νικηφόρως «πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ Διαβόλου». Ἡ πάλῃ τοῦ χριστιανοῦ κατὰ τοῦ ἀντιδίκου «οὐκ ἔστιν πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ

σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. 6,12).

Ὁ Διάβολος εἶναι «ἀνθρωποκτόνος» καὶ «ψεύτης καὶ πατὴρ τοῦ ψεύδους» (Ίω. 8,44). Δὲν παύει, λοιπόν, νὰ περιπατῆ «ὡς λέων ὠρυόμενος ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α' Πέτρ. 5,8). Ἡ Σοφία Σειράχ προειδοποιεῖ: «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ Θεῷ ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμὸν» (Σοφ. Σειρ. 2,1). Αὐτὸ ὁ χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονῆ. Τὸ δαιμονικὸν στοιχεῖον εἶναι μία πραγματικότης καὶ ὁ πιστὸς καλεῖται νὰ μείνῃ ἀγρυπνος: «Νήψατε! Γρηγορήσατε!» λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ (Α' Πέτρ. 5,7). Ὡς ἀναφέρεται εὐστόχως ὑπὸ νεωτέρου Θεολόγου: «Ὁ Σατανὰς χρησιμοποιοῖ πάντοτε τὰς αἰσθήσεις μας καὶ προσπαθεῖ νὰ γεννήσῃ πάθη διὰ νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ γίνῃ κυρίαρχος μέσα μας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καλεῖται ὁ χριστιανὸς νὰ ἀντικρούσῃ τὸν ἀντίδικον μὲ τὴν πλήρη ἐξάρτησιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ζωὴ τῆς μετανοίας, τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀσκήσεως ὀδηγεῖ τὸν χριστιανὸν εἰς τὴν ἀπάρνησιν τοῦ ἰδικοῦ του θελήματος καὶ εἰς τὴν υἰοθέτησιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἐν Χριστῷ. Ὅποιος θέλει νὰ ζῆσῃ, αὐτὸς πρέπει πρῶτα νὰ ἀποθάνῃ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του ἐξ αἰτίας μου, αὐτὸς θὰ τὴν εὔρῃ, λέγει χαρακτηριστικῶς ὁ Κύριος (Ματθ. 16,25. 10,39. Μάρκ. 8,35. Λουκ. 9,24. 17,33. Ἰωάν. 12,25)». (Ἐφῶδιον Ὁρθοδοξίας σελ. 412).

Διὸ ἀδελφοί, «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν» (Φιλιπ. 4,8-9).

- † Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
- † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ὁ Ἐάνθης καὶ Περιθεωρίου ΑΝΤΩΝΙΟΣ
- † Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ
- † Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ
- † Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ
- † Ὁ Περιστερίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ
- † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
- † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ
- † Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ
- † Ὁ Γουμένισσης, Ἀξίουπόλεως καὶ Πολυκάστρου ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ*

Ἡ ἔννοια τοῦ ὄλου χωρίου εἶναι, ὅτι τὸ περιγραφόμενον πρόσωπον, ἦτοι ὁ Μεσσίας, ὑπεβλήθη καρτερικῶς, ἄνευ παραπόνου καὶ μεμψιμοιρίας τινὸς εἰς τὴν ἀτιμίαν καὶ τὸν θάνατον· δὲν ἐξεστόμισεν οὐδένα γογγυσμόν, καίτοι μετεχειρίσθησαν αὐτὸν μετὰ πρωτοφανοῦς βίας καὶ ἀδικίας. Ὑπῆρξεν ὑπήκοος, ὡς τὸ ἄθῳον ἀρνίον⁴⁹. Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας (1886-1977), δόκιμος ἐρμηνευτὴς τῶν

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου

Θείων Γραφῶν, σημειοῖ: «Οὐδέποτε ἐδόθη παράδειγμα ὑπομονῆς, πραότητος καὶ καρτερίας ὡς τὸ τοῦ Κυρίου μας κατὰ τὸ πάθος αὐτοῦ. Συκοφαντούμενος καὶ ὑβριζόμενος, ἀτιμαζόμενος καὶ κακοποιούμενος, ἀγόμενος εἰς θάνατον ἐπονειδίστον καὶ σκληρὸν σιωπᾶ⁵⁰. Καὶ εἶναι τὸσον πρωτοφανῆς καὶ ἀπαράμιλλος ἡ σιωπή του, ὥστε «θανυμάζειν λίαν»⁵¹ καὶ αὐτὸν τὸν Ρωμαῖον ἡγεμόνα, ὅστις, μολονότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις καταδίκων συντυχῶν διὰ πρώτην φορὰν εὗρισκετο πρὸ τοιοῦτου καταπληκτικοῦ φαινομένου»⁵².

Ὁμολογουμένως δὲν ὑπάρχει προηγουμένον τι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τὴν μακρὰν περιόδον τῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀπηνῶν καὶ φρικαλέων διωγμῶν, πολλοί, ὡς διδάσκει ὁ Ἱερὸς Συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, «ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον»⁵³, μετέλλαξαν βίον ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἶχον περὶ αὐτοὺς φίλους συμπαθοῦντας· ἢ, ἐὰν ἐστεροῦντο τῆς παρουσίας αὐτῶν, εἶχον ἴσως σύντροφόν τινα συμπάσχοντα μετ' αὐτῶν, ὁ δὲ μαρτυρικὸς θάνατος τούτων, συνέπεια ὦν τῆς ὑπὲρ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ βαθείας πίστεώς των, τὴν ὁποίαν πεπαρορησιασμένως ἐκήρυττον καὶ ὠμολόγουν, ἦτο ἀσυγκρίτως ὀλιγώτερον ἐπώδυνος καὶ ὀδυνηρὸς τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ὅποιος ὑπέστη θάνατον ἐπιβαλλόμενον μόνον εἰς ληστὰς καὶ φονεῖς: «καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη»⁵⁴, ἢ ἵνα χρησιμοποιήσω-

μεν τὴν δικανικὴν γλῶσσαν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπιβαλλόμενον εἰς ἀνθρώπους διαπράττοντας ἐγκλήματα εἰδεχθῆ, ἐγκλήματα κοινού ποινικοῦ δικαίου. Ἡ λέξις «ἐλογίσθη», ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συγγραφέως, σημαίνει, ὅτι, καίτοι δὲν ἦτο πράγματι ἄνομος, κατετάχθη μετὰ τῶν ἀνόμων. Ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰὼν) σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ, λέγει: «Ὡς ἄνομον γὰρ καὶ κακούργον μέσον τῶν ἀνόμων καὶ κακούργων ληστῶν ἐσταύρωσαν αὐτόν»⁵⁵.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐγκαταλείπεται μόνον ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πλουσίως εὐηργετήθησαν παρ' Αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ καὶ σπουδαιότατον κατὰ τὰς κρισίμους ταύτας στιγμὰς τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς Του ἐγκαταλείπεται καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς, γεγονόςδ ὅπερ ἐκορύφωσε τὴν ἀγωνίαν Αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἀνακράξῃ τὴν θλιβερὰν ἐκείνην πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἀναφώνησιν, «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;»⁵⁶. Ἡ κραυγὴ αὕτη τοῦ Κυρίου δὲν ἦτο ἔκφρασις ἀπογνώσεως καὶ ἀπελπισίας, ἀλλὰ προεκλήθη ἐκ τῆς συνεχούσης τὸν πάσχοντα Δούλον τοῦ Θεοῦ ἀγωνίας καὶ δεικνύει πόσον πραγματικὸν ἦτο τὸ πάθος τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς ἀνεβόησε πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα τὴν φωνὴν τοῦ δικαίου, τὴν ἀποτεινομένην πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὸ τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ: «Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἵνα τί ἐγκατέλιπες με;»⁵⁷. Ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου, παρατηρεῖ: «ὡς ἄνθρωπος ταῖς ἀπὸ τῶν ἡλῶν ὀδύνας καταταθείς φησί: ...Διατί με ἀφήκες οὕτως ὀδυνᾶσθα;... ὥσπερ γὰρ κατ' ἀλήθειαν ἐνηθρώπησεν, οὕτω καὶ κατ' ἀλήθειαν ἐσταυρώθη, καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν. Οὐ γὰρ ἂν μὴ ὀδυνώμενος οὕτως ἀνεβόησεν»⁵⁸. Ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ὑπερτάτης ὀδύνης ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀγωνίαν Του. Ὁ Οὐράνιος Πατὴρ ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἀποβλέπει πρὸς Αὐτὸν ὡς πρὸς τὸν πεφορτισμένον τὰς ἁμαρτίας ὄλων τῶν ἀνθρώπων⁵⁹, ἡ δὲ θιγεῖσα, συνεπεία τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, Θεῖα Δικαιοσύνη ἐκχέει κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην στιγμὴν πᾶσαν αὐτῆς τὴν κατάραν καὶ ὄργην ἐπ' Αὐτοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 18 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

49) Βλ. H. Ripley, The Acts of the Apostles, Boston, 1860. Παρὰ Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ἐκδόσις δευτέρα, σελ. 282, Ἀθήνα, 1977.

50) Α' Πέτρου, 2, 23.

51) Ματθαίου, 27, 14. Μάρκου, 15, 5.

52) Παναγιώτου Τρεμπέλα, ἐνθ' ἀν., σελ. 282.

53) Ἑβραίους, 11, 36.

54) Λουκά, 22, 37.

55) Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, Κεφ. ΟΗ', ΜΡG., 129, 1084B.

56) Ματθαίου, 27, 46.

57) Ψαλμοί, ΚΑ', 1.

58) Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, Κεφ. ΕΖ', ΜΡG., 129, 732D.

59) Ἡσαΐου, 53, 4: «οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνάται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει».

Ἀσφαλῶς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Ἰησοῦ ἐὰν δὲν ὑπεβηθεῖτο ὑπὸ τῆς θείας, μετὰ τῆς ὁποίας ἦτο ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀνάλλοιώτως καὶ ἀχωρίστως ἠνωμένη, θὰ συνετριβετο καὶ θὰ κατετήκετο ὑπὸ τὸ βᾶρος καὶ τὸ πῦρ τῆς θείας ὀργῆς. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατέστησε τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ ὑψίστην θυσίαν, καὶ θέμα αἰωνίου καὶ ἀνεξαντλήτου θαυμασμοῦ μεταξὺ πάντων τῶν πνευματικῶν πλασμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀληθῶς ὁ Θεὸς συνιστᾷ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην Του ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ Υἱὸς Αὐτοῦ ὁ Μονογενὴς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ὀδυνηρὸν καὶ ἀγωνιώδη. Ὁ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων θάνατος τοῦ ἀναμαρτήτου Χριστοῦ συνιστᾷ τὴν ὑψίστην ἀπόδειξιν ἀγάπης ἀκαταλήπτου. Τὴν μοναδικὴν καὶ ἀσύγκριτον ταύτην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐξαίρων ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφει: «ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθάνεται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε»⁶⁰.

Ἡ μακραίων τῆς ἀνθρωπότητος Ἱστορία διέσωσε τὰ ὀνόματα πολλῶν, οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των ὑπὲρ μεγάλων καὶ εὐγενῶν σκοπῶν. Οὕτω πολλοὶ ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος των, καὶ ἤδη τιμῶνται καὶ ἐξυμνοῦνται ὡς ἥρωες, πάμπολλοι ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πίστεώς των, προτιμήσαντες νὰ πάθωσι ἀγογγύστως καὶ ἀδιαμαρτυρητῶς τὰ πάντα μᾶλλον ἢ νὰ ἀρνηθῶσι τὴν πίστιν καὶ ὁμολογήσωσι φρονήματα ἐναντία τῶν πεποιθήσεών των. Ὁ μέγας Ἀθηναῖος φιλόσοφος καὶ «πρὸ Χριστοῦ χριστιανός» κατὰ τὸν φιλόσοφον καὶ μάρτυρα Ἰουστίνον († 165 μ.Χ.)⁶¹, Σωκράτης (470-399 π.Χ.) προθύμως ἔπλε τὸ κώνειον, ὅπως μὴ φανῆ ἀπειθὴς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του. Παροιμιώδης ἀπέβη ἡ ἀπάντησις τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν συνδημότην καὶ φίλον του Κρίτωνά ὁ ὁποῖος συνεβούλευεν αὐτὸν νὰ δραπετεύσῃ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον καταδικάσει αὐτὸν οἱ συμπολίται του. Ἴδου ἡ θαρραλέα καὶ συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ἐκήρυττεν ἀπάντησις τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Κρίωνα: «μητρός τε καὶ πατρός καὶ ἀπάντων τῶν ἄλλων προγόνων ἡ πατρίς ἐστὶ τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοῖρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς

νοῦν ἔχουσι...»⁶². Οὐκ ὀλίγοι διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης ὑπέμειναν στερήσεις καὶ παντοίας κακουχίας διακινδυνεύσαντες ἢ ἀπολέσαντες καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ὡς οἱ ἐξερευνηταὶ τῶν ἠπειρῶν, τῶν θαλασσῶν καὶ τοῦ διαστήματος καὶ πλείστοι ἄλλοι ὁ ὁποῖοι διὰ πολλῶν κόπων καὶ μόχθων προήγαγον εἰς φῶς ἀνακαλύψεις χρησιμωτάτας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ Ἱστορία μνημονεῖ εὐφύμως καὶ εὐαρίθμων τινῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι προσέφερον τὴν ζωὴν των ὑπὲρ φίλου ἀγαπητοῦ ἢ πρὸς διάσωσιν δικαίου καὶ ἀθῶου ἀνθρώπου καταδιωκμένου καὶ κινδυνεύοντος. Ἄλλ' οὐδέποτε ἠκούσθη ὅτι εὐρέθη ποτὲ ἄνθρωπος σώας ἔχων τὰς φρένας καὶ κατὰ πάντα ἔντιμος, ὁ ὁποῖος νὰ προσφέρῃ τὴν ζωὴν του ὅπως σῶσῃ τὴν ζωὴν μοχθηροῦ κακούργου, οὔτε τίς ποτε ἠγάπησε τοσοῦτον ἄνθρωπον κλέπτην καὶ φονέα, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐνοχὴν του, νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης, ὡς ἐνοχος τοῦ παρωπώματος ἐκείνου καὶ νὰ ὑποστῇ πλήρη τὴν ποινήν, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν ὄντως ἐνοχον τῆς αἰσχύνης καὶ ὀδύνης τοῦ θανάτου.

Τὸ μοναδικὸν καὶ ἀνεπανάληπτον παράδειγμα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ ἀπὸ Ναζαρετ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος τοσαύτην εἶχεν ἀγάπην πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ κακοποιὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἀνέλαβε τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπέστη τὴν ἀπειρον ποινήν, τῆς ὁποίας ἄξια ἦσαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ, καὶ ἐξηγόρασε τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς αἰωνίου κακοδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος. Εἰς τὴν γὰρ παγκόσμιον Ἱστορίαν δὲν ὑπάρχει προηγούμενον. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀνυπερβλήτος καὶ ἀπαράβλητος καὶ ἀσύγκριτος. Ἡ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ πυροπολεῖται ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ εὐχεται ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τῶν βασανιστῶν καὶ δημιῶν Του, λέγων: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιούσι»⁶³. Οἱ ὑπεύθυνοι, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος προσεύχεται, ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἰδικῶς ἡ ἰουδαϊκὴ ἱεραρχία καὶ οὐχὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν τυφλῶς τὰς διαταγὰς, τὰς ὁποίας εἶχον λάβει⁶⁴. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, γράφει: «Τινὲς φασὶ ὡς οὐχ ὑπὲρ Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὑπηρετησάντων τῇ σταυρώσει αὐτοῦ Ῥωμαίων στρατιωτῶν τὴν προσευχὴν ἐποιήσατο. Οὗτοι γὰρ

60) Ῥωμαῖος, 5, 6-8.

61) Ἰουστίνου Μάρτυρος Ἀπολογία Α' 46, 3, Β.Ε.Π., σελ. 186, τόμος Γ', Ἀθήναι, 1955: «καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοί εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν, οἷον ἐν Ἑλλήσι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς...».

62) Πλάτωνος Κρίτων, Κεφάλαιον ΒΒ'. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός γράφει: «Μήτηρ ἄλλη μὲν ἄλλου, κοινὴ δὲ (μῆτηρ) πάντων ἡ πατρίς». Βλ. Ματθαίου, 13, 54, 15, 24, Λουκᾶ, 19, 41. Πράξεων, 21, 39, 22, 3. Ῥωμαῖος, 9, 3-5).

63) Λουκᾶ, 23, 34.

64) Οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν οἱ φυσικοὶ αὐτουργοὶ εἰς τὴν ὄλην ὑπόθεσιν τῆς διὰ σταυρικοῦ θανάτου καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἦσαν οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ κυρίως ὑπεύθυνοι διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

παντάσιν ἠγνόουν, ὅσα περὶ αὐτοῦ προανεφώνησαν, ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται»⁶⁵. Ὁ Κύριος ἐξ ἀπειρου ἀγάπης καὶ μακροθυμίας κινούμενος προσεύχεται ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν Του, ἵνα μετανοήσουν εὐλκρινῶς καὶ συγχωρηθῶν ὑπὸ τοῦ Παναγάρχου Οὐρανίου Πατρός. Μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης προσηχηθῆ καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος Πρωτομάρτυς Στέφανος († 35 ἢ 36 μ.Χ.) ὑπὲρ τῶν δημίων Του, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις⁶⁶. Ὁ μετ' ὀλίγα ἔτη μαρτυρήσας πρῶτος Ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος († 62 μ.Χ.), ὡς ἀναφέρει ὁ πατήρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας (265-339 ἢ 340 μ.Χ.), πρὸ τοῦ μαρτυρίου εἶπε διὰ τοὺς δημίους του τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «...ἀναβάντες οὖν κατέλαβον τὸν δίκαιον. καὶ ἔλεγον ἀλλήλοις “λιθάσωμεν Ἰάκωβον τὸν δίκαιον”, καὶ ἤρξαντο λιθάζειν αὐτόν, ἐπεὶ καταβληθεὶς οὐκ ἀπέθανεν· ἀλλὰ στραφεὶς ἔθηκε τὰ γόνατα λέγων “παρακαλῶ, κύριε Θεὲ πάτερ, ἄφεσε αὐτοῖς. οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιῶσιν”»⁶⁷. Ὁ Ἅγιος Θεός, καίτοι οὐδεμία βελτίωσις εἶχε σημειωθῆ εἰς τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐξεδήλωσε καὶ ἀπέδειξε περιτράνωσ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ἐν τούτῳ «ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν»⁶⁸.

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ἄπειρος, ἀνεξιχνίαστος, ἀκατάληπτος, ἀνυπέροβλητος. Ὁ Θεὸς ἠδύνατο νὰ ἐξαφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς διὰ μιᾶς πνοῆς τὸ ἁμαρτωλὸν καὶ ἔνοχον γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης τοῦ Θεοῦ οὔτε ἡ Δικαιοσύνη θὰ ἰκανοποιεῖτο, οὔτε ἡ Ἀγάπη θὰ ἐξήσκει καὶ θὰ ἐφήρμοζε τὰς θαυμασίας ιδιότητάς τῆς. Ἦδη ὅμως ὡς ἡ Παντοδυναμία καὶ Σοφία ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως θαυμασίαν δημιουργίαν τοῦ Σύμπαντος, οὕτω καὶ ἡ Ἀγάπη ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἔργον ἀσυγκρίτως ἀνώτερον καὶ θαυμασιώτερον, τὸ δράμα τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου ἀνηρτήθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ «γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα»⁶⁹, χάριν τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτὸς ὁ αἰώνιος Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν παρὰ τῷ Θεῷ «δι' οὗ τὰ πάντα»⁷⁰ ἐγένετο.

Ἡ ἀγάπη αὐτῆ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀγάπη ἀνυπολογίστου καὶ ἀπειρου ἀξίας, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἄκαρπος. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀξίζει τὴν τιμὴν μιᾶς ζωῆς καὶ τοῦ αἵματος ἐνὸς Θεανθρώπου, διότι οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος ἠδύνατο νὰ

ἐξαγοράσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ σώσῃ αὐτόν. Καὶ ἡ σωτηρία αὐτῆ ἢ διὰ τοιαύτης τιμῆς ἀγορασθεῖσα⁷¹ ἤδη προσφέρεται δωρεὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ σωτηρία δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δῶρον τῆς Θείας Ἀγάπης. Ἡ Θεία Χάρις ἢ δικαιοῦσα καὶ σώζουσα τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον παρέχεται δωρεὰν οὐδενὸς δυναμένου νὰ ἀξιώσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν χορήγησιν αὐτῆς, ἀποτελοῦσα συνεπῶς προῖον τῆς θείας ἀγάπης καὶ εὐσπλαγγνίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀπορρέει δὲ ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῆς προσενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀπολυτρώσεως. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀποψιν προσήνεγκε τὴν Σταυρικὴν Θυσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας τῆ εὐδοκία τοῦ Πατρός καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοῦτο ἀποστελλομένου εἰς τὸν κόσμον, ἐκπορευομένου μὲν ἐκ τοῦ Πατρός πεμπομένου δὲ ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ ἐν χρόνῳ εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἐξαγιασμόν καὶ σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι συνεπῶς ὁ Χριστὸς ἡ αἰτία καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀπολυτρώσεως, ταύτην ὅμως οἰκιοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἄς ἐπωφεληθῶμεν λοιπὸν τῆς εὐκαιρίας καὶ ἅς θελήσωμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν δωρεὰν προσφερομένην σωτηρίαν ὑπὸ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Θεοῦ. Μὴ ἀναβάλωμεν τὴν διόρθωσίν μας εἰς τὸ ἄδηλον καὶ ἀγνωστον καὶ σκοτεινὸν μέλλον, διότι δὲν γνωρίζομεν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος, ὡς διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή, «ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ ἔρχεται»⁷². Ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς ἐπειδὴ ἀγνοεῖ καὶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον «τῆς ἡμέρας Κυρίου τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς»⁷³, ἤτοι τῆς Δευτέρας τοῦ Κυρίου Παρουσίας⁷⁴, ὀφείλει πάντοτε νὰ εἶναι ἐν ἐργηγόρῃ καὶ προσευχῇ καὶ πνευματικῇ ἐργασίᾳ διὰ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Κατὰ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὁ χρόνος τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγαθότητος· ὁ μετὰ θάνατον εἶναι τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀνταποδόσεως. Ὁ χρόνος τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῶν ἐναρέτων πράξεων· ὁ μετὰ θάνατον εἶναι τῆς αἰώνιου μακαριότητος ἢ καταδίκης. «Οὗτος ὁ αἰὼν τῆς μετανοίας, ἐκεῖνος τῆς ἀνταποδόσεως· οὗτος τῆς ὑπομονῆς, ἐκεῖνος τῆς παρακλήσεως»⁷⁵, διδάσκει ὁ οὐρανοφάντω Ἐπίσκοπος Καισαρείας Μέγας Βασίλειος (330-379 μ.Χ.). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς Σταυρικῆς Του Θυσίας συνεφιλίωσε τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου ἐὰν θελήσῃ νὰ συνδιαλλαγῇ θὰ σωθῇ. Ἄλλως πρέπει νὰ φοβῆται τὴν ἐκδίκην περιφρονηθείσης ἀγάπης. (Τέλος)

65) Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, Κεφ. Π', περὶ τῶν κοπτομένων γυναικῶν, MPG., 129, 1089C.

66) Πράξεις, 7, 60: «θεὸς δὲ τὰ γόνατα ἐκράξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη».

67) Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία Β' 23, 15-16, Β.Ε.Π., σελ. 245, τόμος ΙΘ', Ἀθήναι, 1959.

68) Ρωμαίους, 5, 8.

69) Γαλάτας, 3, 13.

70) Α' Κορινθίους, 8, 6.

71) Α' Κορινθίους, 7, 23: «τιμὴς ἠγοράσθητε».

72) Α' Θεσσαλονικεῖς, 5, 2.

73) Πράξεις, 2, 20.

74) Μάρκου, 13, 32: «περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ».

75) Μεγάλου Βασιλείου, Ὅροι Ἀσκητικοί, Προοίμιον 1, Β.Ε.Π., σελ. 139, τόμος ΝΓ', Ἀθήναι, 1976.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ*

Ο φυλακισμένος έχει την προσωπικότητά του, βαρεια τραυματισμένη, που χρειάζεται στην απομόνωσή του κάποιον να επικοινωνήσει και να τον βγάλει από την πνευματική και κοινωνική απομόνωσή του και να του δημιουργήσει ένα αίσθημα αισιοδοξίας και ελπίδας για την ζωή και για το μέλλον.

Ο ρόλος λοιπόν του καλού Ίερέως - ποιμένος σε καθημερινή βάση είναι πολύ σημαντικός, για να στα-

Του Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας
και Παξών κ. Τιμοθέου

θεί κοντά στον φυλακισμένο, να τον στηρίξει και να τον βοηθήσει. Είναι δε πολύ σημαντικό ή φυλακή να δημιουργεί στους φυλακισμένους ευκαιρίες ύποπασχόλησης, ψυχαγωγίας, μελέτης και επικοινωνίας.

Γι' αυτό χρειάζεται ο Ναός, ή βιβλιοθήκη, ή τηλεόραση, το VIDEO με κατάλληλες κασέτες, πολιτιστικές και πνευματικές εκδηλώσεις και ένα εργαστήριο χειροτεχνίας για ύποπασχόληση (εργασιοθεραπεία) και προ πάντων χρειάζεται ή σύνδεση Ένορίας και φυλακής. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο φυλακισμένος κάποτε πρέπει να ένταχθεί στην φυσιολογική Κοινωνία και να καταστεί χρήσιμος μέλος αυτής.

Η συνεχής σύνδεση Ένορίας και φυλακής είναι απόλυτως αναγκαία, όχι μόνο για συμπαράσταση και επίλυση οικονομικών προβλημάτων, αλλά κυρίως για την συναναστροφή των φυλακισμένων, έστω και δι' όλιγον χρόνο, με ίσορροπημένους και καλούς χριστιανούς, οι οποίοι θα ασκήσουν θετική επίδραση στους φυλακισμένους και θα τους συμπαρυσταθούν.

Έξ ίσου σημαντική είναι και ή δημιουργία ενός Κοινωνικού Ξενώνα στην πόλη, που εύρσσκεται ή φυλακή, για φυσιολογική ένταξη των αποφυλακισμένων στην κοινωνική ζωή.

Στον καλά διοργανωμένο αυτό Κοινωνικό Ξενώνα θα παραμείνει ο αποφυλακισμένος για μερικόν καιρό, έως ότου βρει εργασία, σπύτι και ένταχθεί πλήρως στην φυσιολογική ζωή. Αν μάλιστα έχει παραμείνει και αρκετά χρόνια στις φυλακές, ο αποφυλακισμένος θα έχει στην αρχή σοβαρά προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής.

Αν δέν βρει αυτά ο φυλακισμένος και αν φέρει

το στίγμα του φυλακισμένου και αν αντι μετωπίζει την σκληρότητα και την άδιαφορία της Κοινωνίας, τότε θα διαπράξει και νέο έγκλημα και σίγουρα θα επανέλθει σύντομα στις φυλακές για να εύρει «έπιλυση» των προβλημάτων του, «στέγη και τροφή», αφού ή Κοινωνία θα του έχει συμπεριφερθεί σκληρότερα ίσως και από τον χώρο της Φυλακής...

Χρειάζεται, λοιπόν, ο φυλακισμένος, να μην τον κακομεταχειρίζονται τόσο στην φυλακή, όσον και στην Κοινωνία' κι εδώ είναι αναγκαιότατη ή συμπαράσταση του καλού ποιμένος και ή συνεχής μετά διακρίσεως έννημέρωση των ύπευθύνων για την επίλυση των προβλημάτων του κρατουμένου.

Μόνον έτσι μπορεί να βοηθηθεί, ο φυλακισμένος, να έπουλώσει τα τραύματά του και να επανενταχθεί φυσιολογικά στην Κοινωνία.

Αν ή Κοινωνία συμπεριφερθεί σκληρά στον αποφυλακισμένο ή στον φυλακισμένο μέσα στη φυλακή, τότε όχι μόνο στερούμε στον φυλακισμένο βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά συμπράτουμε συγχρόνως στο κοινωνικό έγκλημα της άνατροπής της κοινωνικής ίσορροπίας, ή όποια άνατροπή είναι φθορά και κίνδυνος για την Κοινωνία, γιατί και ο φυλακισμένος αποτελεί, έστω και βαρεια τραυματισμένη και έξαθλιωμένη, μια εικόνα του Θεού.

Γι' αυτό, τόσο έντος της φυλακής όσον και εκτός αυτής, θα πρέπει από την Πολιτεία να διασφαλίζονται τα όρια της προστασίας και κινήσεως του φυλακισμένου ή του αποφυλακισμένου, όπως έξ ίσου ή Πολιτεία και ο Νόμος πρέπει να έγκλειει στις φυλακές τους διαπράττοντας κάθε είδους έγκλήματα, για να τους σωφρονήσει και τους θεραπεύσει, αλλά και για να περιφρουρήσει και την κοινωνία από την αυθαιρεσία κάθε ανθρώπου, που εργάζεται έναντιόν των άλλων ανθρώπων, ένάντια στον νόμο, στην ήθική και στην κοινωνική ίσορροπία.

1. Θεολογική βάση του Ποιμαντικού έργου

Έδώ θα παραθέσω κάποιες σκόρπιες απόψεις - προτάσεις, οι όποιες νομίζω ότι μπορούν να φανούν χρήσιμες για την ένάσκηση ενός καλύτερου ποιμαντικού έργου στον χώρο των φυλακών.

Το ποιμαντικό μας έργο πρέπει να θεμελιώνεται στην θεολογία και φιλοσοφία της Άγίας Γραφής και

* Συνέχεια εκ της σελ. 20 του ύπ' άρ. 1 τεύχους.

της Πατερικής και Έκκλησιολογικής πρακτικής, οι οι φυλακισμένοι είναι αδελφοί μας και αδελφοί του Χριστού με προσωπικότητα βαρεία τραυματισμένη, όχι πάντοτε υπαιτιότητα αυτών.

Γι' αυτό η θεολογία μας και η σκέψη μας πρέπει να έχει και άπολογητικό χαρακτήρα έναντι όχι των φυλακισμένων, αλλά έναντι του κακού και του ποιητικού εγκλήματος που ύφίσταται σήμερα στον κόσμο.

Επίσης δεν πρέπει να αγνοούμε την Όρθόδοξη Θεολογία περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή ότι έχουν οι φυλακισμένοι τα δικαιωμά τους, παρ' ότι ένιοτε αγνοούν και τις υποχρεώσεις τους, γι' αυτό υπάρχουν και ποικίλες απόψεις πάνω στο θέμα αυτό.

Έξ ίσου σημαντική παραμένει, ή μεθοδολογία και ή θεματολογία των όμιλών και κηρυγμάτων, αλλά και των κατ' ιδίαν συζητήσεων που θα επιλέξει ο Κληρικός στο ποιμαντικό έργο του στις φυλακές, ως λ.χ. τί στόχους έχουμε, τί θέλουμε να επιτύχουμε και ποίο συγκεκριμένο αποτέλεσμα επιδιώκουμε με το έργο μας στις φυλακές.

Έδώ ως μη ξεχνούμε, ότι ο φυλακισμένος είναι τραυματισμένος αδελφός μας, που ίσως από υπαιτιότητα δική του ή και της Κοινωνίας εύρισκεται απομονωμένος από τον κόσμο και πρέπει να επανενταχθεί στην Κοινωνία για να απολάβει αγαθά από αυτήν αλλά και να προσδώσει αγαθά σ' αυτήν.

2. Πώς θα έπιτελούμε το Ποιμαντικό έργο μας στις φυλακές και ποιά θα είναι ή πραγματική δομή και ή χαρακτήρας του.

Ασφαλώς εδώ προκύπτουν διάφορες προβληματικές. Ποιά λ.χ. θα είναι ή θέση του Ίερέως της Φυλακής έναντι του ισχύοντος σωφρονιστικού συστήματος, το οποίο παρ' ότι συνεχώς βελτιώνεται, εν τούτοις ακόμη πάσχει και είναι αναχρονιστικό.

Γι' αυτό χρειάζεται μία συνεχής επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των Κληρικών που διακονούν στις Φυλακές της Έλληνικής Έπικράτειας, γιατί υπάρχουν διαφορετικά προβλήματα στις διάφορες Φυλακές.

Ποίος έξ άλλου θα είναι ο τρόπος εργασίας του Ίερέως έναντι των φυλακισμένων και έναντι των εργαζομένων φυλάκων και λοιπού προσωπικού στις φυλακές. Ποίος ο τρόπος εργασίας έναντι των άλλοδαπών φυλακισμένων που έχουν διάφορη νοοτροπία από τους Έλληνες.

Έδώ επιχειρώ περισσότερο να έγείρω σοβαρό προβληματισμό για να ανταλλάγουν χρήσιμες έμπειρίες και να βρούμε κοινά αποδεκτές, πρακτικές και

βιώσιμες λύσεις. Γι' αυτό ή σημερινή ήμερίδα δεν έπαρκει, για να αναπτυχθεί ή όλη ποιμαντική προβληματική και να άνευρεθούν οι ολοκληρωμένες προτάσεις, γιατί το έργο έχει πολλές ποιμαντικές, πνευματικές, κοινωνικές και νομικές παραμέτρους

Υπάρχει βέβαια και ένα άλλο πρόβλημα. Μέχρι ποίου σημείου έχουμε την δυνατότητα να «δράσουμε», να εργαστούμε ποιμαντικώς μέσα στην φυλακή. Έξαρτάται, ένιοτε, ή δυνατότης εργασίας μας από τον Διευθυντή της φυλακής (στην Κέρκυρα δεν είχαμε ποτέ πρόβλημα), από την νοοτροπία των φυλάκων, από την κτιριολογική δομή της φυλακής, από το «είδος» των φυλακισμένων, από το ένδιαφέρον και την πείρα του Ίερέως της φυλακής.

Άλλο έρώτημα, που θα μπορούσε να έγερθεί είναι: Το ποιμαντικό έργο του Ίερέως των φυλάκων, όπως γίνεται σήμερα, είναι το ποιο όρθό; Σε ποιούς ο Ίερέας λ.χ. «άνηκει» περισσότερο, στους φυλακισμένους, στο προσωπικό, στον Δ/ντή, σε όλους αυτούς ή δεν άνηκει σε κανέναν;

3. Ποιά είναι ή σχέση μεταξύ του ποιμαντικού μας έργου για τις φυλακές και της δομής και λειτουργίας της συγκεκριμένης φυλακής, που εργάζεται ο Ίερέας;

Αναμφίβολα, θα πρέπει να μελετηθούν σοβαρά οι δυνατότητες και οι τρόποι ποιμαντικής εργασίας στην Ανατολή και στη Δύση (διακονία φυλάκων, Θεία Λατρεία, ανταλλαγή απόψεων, έπιμορφωτικά Σεμινάρια στον Έλλαδικό και έξωελλαδικό χώρο).

Ποιά θα είναι ή διακονία και λειτουργία του Ίερού Μυστηρίου της έξομολόγησης; Τί περιμένουμε από αυτή την έξομολόγηση των φυλακισμένων; Πότε και πώς θα τελείται αυτή ή έξομολόγηση; Θα πρέπει απλώς ο φυλακισμένος να έξομολογείται «το εγκλημα» ή τα «εγκλήματά» του που έχει διαπράξει ή πρέπει ν' άνεύρουμε κάποιο τρόπο πνευματικής και ήθικης *ανάδημιουργίας* του φυλακισμένου; Έχουμε λ.χ. στόχο, να μετατρέψουμε - καλλιεργήσουμε τον φυλακισμένο, όσον είναι δυνατόν, σε μία νέα δημιουργία, νέο χριστιανό άνθρωπο, ή νομίζουμε, ότι μόνον πρέπει να «τιμωρηθεί» ο φυλακισμένος για ό,τι έχει διαπράξει; Ποίος είναι ο στόχος της φυλακής, της Πολιτείας και της Έκκλησίας;

Έδώ παραθέτω μόνον μερικές απόψεις - προβληματισμούς, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν ολόκληρα κεφάλαια, αν θέλαμε να τα αναπτύξουμε επαρκώς και επαφίεται εις τους αγαπητούς Συνέδρους να έμβαθύνουν δια της συζητήσεώς τους εις τα σημεία αυτά.

Τέτοια λ.χ. έρωτήματα είναι:

— Ποία είναι ή συνεργασία του Ίερέως της Φυλακής με τους φυλακισμένους, που ανήκουν σε άλλες εθνότητες, θρησκείματα, γλώσσες;

— Ποίος ό τρόπος συνεργασίας με φυλακισμένους, που έχουν διαπράξει «ειδικής μορφής έγκλήματα»;

— Ποίο θα είναι τó έργο στους φυλακισμένους, που συνεχώς αλλάζουν φυλακή;

— Ποίος θα είναι ό τρόπος της συνεργασίας μας με τους πολιτικούς κρατουμένους;

— Ποίο είναι τó έργο, στους άποφυλακισμένους, του Ίερέως - πνευματικού πατρός ως και ή ψυχολογική προετοιμασία του κρατουμένου) και μετά την άποφυλάκισή του, άφου λάβουμε ύπ' όψιν, ότι ό φυλακισμένος, ένδεχομένος, έχει παραμείνει πολλά χρόνια στην φυλακή.

Χρειάζεται μελέτη της χριστιανικής ύποδοχής του άποφυλακισμένου εις την Κοινωνία και της ένσωματώσεως αυτού εις την κανονική κοινωνική ζωή.

Έδώ λοιπόν μπορεί να προσφέρει ή καλή λειτουργία ένός Κοινωνικού Ξενώνα εις την περιοχή, όπου υπάρχουν φυλακές.

Τό μεγάλο λοιπόν έργον των Κοινωνικών Ξενώνων εκεί όπου υπάρχουν φυλακές, είναι προφανές και προσφέρονται εις τους άποφυλακισμένους για φιλοξενία μερικών εβδομάδων ή μηνών με έπικοινωνία με ειδικά εκπαιδευμένα πρόσωπα ως λ.χ. παιδαγωγών, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, δικαστικών, κληρικών - πνευματικών κλπ., δια την άνεύρεση εργασίας, ένταξη, ως προάνεφερα, σε μία φυσιολογική ίσορροπημένη κοινωνική χριστιανική ζωή, δια να μη έξαναγκαστούν οι άποφυλακισμένοι από την άστοργία και άδιαφορία της Έκκλησίας και της Κοινωνίας να διαπράξουν νέα έγκλήματα, κινούμενοι και πιεζόμενοι από τó άδιέξοδό τους και έπιστρέφουν εκ νέου εις την Φυλακή, όπου δι' αυτούς ό τόπος αυτός θα είναι «μία λύση έπιβίωσής τους...».

Άγαπητοί Σύνεδροι,

Έπεχείρησα με τους προβληματισμούς της άπλής είσηγήσεώς μου περισσότερο να σās θέσω έρωτήματα, γιατί αυτός είναι και ό κύριος στόχος μου.

Όμως θα μπορούσαν κάποιες έπισημάνσεις μου ή και έρωτήματα - προβληματισμοί να άποτελούν άφορμή για μία βαθύτερη έμβάθυνση, μελέτη, έρευνα ή και έλεύθερη συζήτηση άκόμη. Άσφαλώς, σεΐς, όσοι εργάζεσθε σήμερα στις φυλακές του Έλλαδικού χώρου, έχετε σοβαρές έμπειρίες από τó έργο σας στον ευαίσθητο τομέα που λειτουργείτε, τó ποιμαντικό δηλαδή έργο στις φυλακές. Είναι πραγματικά μία σοβαρή ποιμαντική και κοινωνική Θεία Λειτουργία,

δική σας, του Έπισκόπου σας, της Έκκλησίας μας Θεία Λειτουργία.

Ίσως να συμφωνείτε με μερικές άπόψεις - σκέψεις και προβληματισμούς μου, ίσως να διαφωνείτε, ίσως έχετε να προτείνετε και νέες άπόψεις - προτάσεις. Αυτό θα ήταν πίο χρήσιμο για την Έκκλησία μας, για τις Ίερες Μητροπόλεις, για όσους ειδικώς εργάζονται στον τομέα των φυλακών, εάν όλοι από κοινού συνεργασθούμε να άνεύρουμε τρόπους καλύτερης και άποτελεσματικότερης εργασίας στον τομέα που άναφερόμαστε σήμερα. Θα είναι δέ πολύ χρήσιμο να χρησιμοποιήσουμε και την έμπειρία της ίεραποστολής και του ποιμαντικού έργου χάριν των φυλακισμένων που έπί πολλά χρόνια ύπηρετούν συστηματικά οι άλλες χριστιανικές Έκκλησίες.

Σήμερα, ως γνωστόν, τα διαχωριστικά τείχη των Λαών γκρεμίζονται, οι άποστάσεις έμμηδενίζονται, οι Λαοί συναντώνται και συνεργάζονται, παρ' ότι άκόμη ύπάρχουν στον Μεσογειακό και Βαλκανικό χώρο έμπόλεμοι συρράξεις, εργάζονται και συνεργάζονται για την δημιουργία ένός ένιαίου πανευρωπαϊκού Κράτους, δηλαδή των Ένωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Προς αυτήν την κατεύθυνση άργά ή γρήγορα όδηγούμεθα.

Γι' αυτό τó λόγο, άνεξαρτήτως από όποιεσδήποτε έπί μέρους άπόψεις, είναι άνάγκη να κληθούμε και πρέπει να συνεργασθούμε και με τους άλλους Λαούς και με την ίεραποστολή των άλλων ευρωπαϊκών Έκκλησιών. Δέν θα χάσουμε και δέν πρέπει να χάσουμε την Έλληνική και Όρθόδοξη ιδιαιτερότητα και ταυτότητά μας, θα πρέπει να την διατηρήσουμε, να την αξιοποιήσουμε και να την προβάλλουμε σε μία ευρύτερη πανευρωπαϊκή άκόμη δέ και διεθνή ίεραποστολή. Αυτό να μη τó ξεχνούμε.

(Τέλος)

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
Άναπλ. Καθηγητού

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
(ύπερ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας)

Ένα βιβλίο που βοηθεί τον άναγνώστη να συνειδητοποιήσει τη διακονική, μαρτυρική και άγωνιστική πορεία της Έκκλησίας, ιδιαίτερα στην έποχή μας, που ή πνευματική σύγχυση αξάνει επικίνδυνα και ή Άλήθεια γίνεται όλο και πίο δυσδιάκριτη.

Γράφατε: Άποστολική Διακονία, Ίασίου 1, 115 21
Άθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλείο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμώνος, τηλ. 322.8637.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατόπιν σεπτής ἐντολής τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἡ ὁποία ἐλήφθη βάσει προγενεστέρας Συνοδικῆς ἀποφάσεως περὶ ἐμπράκτου συμπαραστάσεως καὶ πρὸς τὴν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας καὶ τὸν Σερβικὸν λαόν, *ἐπεσκέφθη τὴν Σερβίαν διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπόν, τὸ τετραήμερον 6, 7, 8 καὶ 9*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γουμένισσης,
Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἰανουαρίου ἐ.ε., τὸ ὁποῖον συνέπεσε μὲ τὸ τριήμερον 24, 25, 26 καὶ 27 Δεκεμβρίου τοῦ Σερβικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου.

Συγκεκριμένως, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν πανοσ. Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μου ἀρχιμ. Δωρόθεον Πάπαρην καὶ τὸν Καθηγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης Γουμένισσης - Γρίβας ἀρχιμ. Βησσαρίωνα Βάσσου, ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν Γουμένισσαν, τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, Πέμπτην 6.1.1994, μετὰ τὴν τελετὴν καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, καὶ –μέσω Βουλγαρίας– ἐφθάσαμεν εἰς Βελιγράδιον τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας τῆς ἐπομένης, Παρασκευῆς 7.1.1994.

Τὸ δωδεκάωρον ταξίδιον ἦτο πάρα πολὺ κοπιαστικόν, μετὰ δὲ τὴν Σόφιαν καὶ μέχρι τὰ Βουλγαροσερβικὰ σύνορα ἀπροσδοκῆτως κινδυνῶδες, λόγῳ τῆς πυκνοτάτης ὀμίχλης καὶ τῆς ἐλλείψεως φωτισμοῦ καὶ στοιχειωδῶς ἐπαρκῶν σημάτων. Μᾶς ἀπεζημίωσεν, ὅμως, ἐν πρώτοις, τόσον κατὰ τὴν ὠριαίαν –λόγῳ πληθώρας αὐτοκινήτων– καθυστέρησίν μας εἰς τὰ σύνορα, ὅσον καὶ κατὰ τὰς διελεύσεις διὰ τῶν διοδίων, ἡ ἐγκάρδιος ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν Σέρβων ἀστυνομικῶν καὶ τελωνειακῶν μὲ τὸν συγκινητικὸν πράγματι χαιρετισμὸν «*Christo-Serondi*» – «*Χριστὸς ἐτέχθη!*»! Ὁ χαιρετισμὸς αὐτὸς ἦτο ἡ μοναδικὴ καὶ κυρίαρχος προσφώνησις τὴν ὁποία ἠκούσαμε, καθ' ὅλον τὸ τριήμερον τῆς παραμονῆς μας εἰς τὴν Σερβίαν.

Εἰς τὸ Βελιγράδιον

Περὶ τὴν 2αν πρωϊνὴν τῆς Παρασκευῆς ἀφίχθημεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅπου καὶ κατελύσαμεν.

Μετ' ὀλιγόωρον ἀνάπαυσιν, ἐγερθέντες, ἐλάβομεν τὴν εὐχὴν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ.κ. Παύλου καὶ τὸν συνωδεύσαμεν εἰς τὸν Ἑνοριακὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ,

ὅπου καὶ συνελειτούργησαμεν μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἡμεῖς καὶ ἡ συνοδεία μας, *κατὰ τὴν πανηγυρικὴν θεῖαν λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων*, ἡ ὁποία μετεδόθη ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν Κρατικὴν Τηλεόρασιν, ἐνῶ στιγμιότυπα μετεδόθησαν καὶ εἰς τὰ Δελτία Εἰδήσεων.

Κατ' αὐτὴν ἔψαλε *πολυμελὴς χορὸς νέων καὶ νεανίδων* κατὰ τὸ γνωστὸν εὐρωπαϊζον ἐκκλησιαστικὸν σερβικὸν μέλος, παρετηρήθη δὲ μεγάλη προσέλευσις νέων ἀνθρώπων, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων προσήλθον εἰς τὴν θεῖαν Κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ὦραν πολλὴν μετέδωσεν ὁ ἴδιος ὁ Μακαριώτατος. Εἰς τὸ τέλος τῆς θεῖας Λειτουργίας, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ πλήρωμα ἐξέφρασε διὰ θερμῶν λόγων τὴν χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησιν καὶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν θερμὴν συμπάραστασιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ, γενικώτερον, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν δοκιμαζόμενον Σερβικὸν λαόν. «*Μετὰ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς Ἕλληνας –εἶπε– δὲν ἐχομεν κανένα ἄλλον βοηθὸν καὶ συμπαραστάτην.*»

Μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου δὲν συνελειτούργησεν ἄλλος Σέρβος Ἀρχιερεὺς, δεδομένου ὅτι ὅλοι οἱ Ἱεράρχαι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπαρχιοῦχοι, εὐρίσκοντο εἰς τὰς ἐπαρχίας των.

Ἀκολούθως, εἰς τὸ παρακείμενον νεανικὸν Κέντρον παρετέθη μικρὰ δεξίωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν προσεφωνήσαμε τὰ μέλη τῆς Χορωδίας καὶ διενείμαμεν ἐν εἰδει εὐλογίας εἰκόνας τῶν σεβασμάτων τῆς Μητροπολιτικῆς μας ἐπαρχίας. Εἶχομεν δὲ τὴν εὐκαιρίαν, ὑπὸ τύπον ἀνεπισήμου συντόμου συζητήσεως, νὰ ἐπισημάνωμεν εἰς τοὺς τιμητικῶς προσελθόντας διπλωματικούς ὑπαλλήλους τῆς Ἀγγλίας τὴν διεθνὴ ὑποκρισίαν καὶ μεροληψίαν ἐναντι τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἀμνηστεύονται πλείστα ὅσα κραυγαλέα ἐγκλήματα, καὶ διεθνῆ καὶ τῶν ὑπολοίπων ἐμπλεκόμενων.

Ἐν συνεχείᾳ συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Πρωτοπρεσβύτερον τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ π. Πέτρον Λούκιτς, ἐπεσκέφθημεν ἄλλον ἕναν Ἑνοριακὸν Ναὸν, ὅπου διεπιστώσαμεν ὅτι πολλοὶ Σέρβοι ἐπεσκέπτοντο οἰκογενειακῶς καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων τοὺς Ναοὺς, προσεκύνουν καὶ ἐζήτουν ἀγιαστικὰς εὐχὰς ἀπὸ τοὺς Ἐφημέριους. Ἐφέτος, ἦτο ἀργία ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων δι' ὅσους θὰ ἐπεθύμουν νὰ τιμήσουν τὴν

μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν ἐορτὴν, μὲ εὐλογον ἐξαίρεσιν τοὺς ἀπαραιτήτους ὑπαλλήλους βασικῶν παραγωγικῶν ὀργανισμῶν.

Ἐπίσης ἐπεσκέφθημεν τὸν ἀνεγειρόμενον Ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, Ἀρχιεπισκόπου Σερβίας, μορφῆς - συμβόλου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μεγαλοπρεπὴς καὶ τεράστιος αὐτὸς Ναός, δεσπάζων μεταξὺ τῶν λοιπῶν νεοκλασσικῶν ἀρχοντικῶν πραγματικισμάτων τοῦ Βελιγραδίου, ἐθεμελιώθη πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ἀλλ' ὅμως αἱ ἐργασίαι διεκόπησαν ἐπὶ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος καὶ ἐπετράπη ἡ συνέχισίς των τελευταίως. Ἡδὴ, κατεσκευάσθη ἐκ σκυροδέματος ὁ σκελετὸς τοῦ Ναοῦ, μὲ τοὺς λάμποντας ὑπερμεγέθεις ἐξ ὀρειχάλκου Σταυροὺς καὶ τὸν μεγαλειώδη τρούλλον, ἀπὸ τῆς εὐρυχώρου ἐσωτερικῆς στοᾶς τοῦ ὁποίου δύναται κανεὶς νὰ κατοπτέυση ὀλόκληρον τὸ Βελιγράδιον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, μετέβημεν εἰς τὸν ἔναντι τῶν Πατριαρχείων *Πατριαρχικὸν Ναὸν*, ὅπου ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος συμπροσηυχήθημεν μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου, κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἀφ' ἐσπέρας, κατὰ τὸ σερβικὸν λειτουργικὸν τυπικόν, Ἄκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου. Εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα γίνονται ἐργασίαι ἀνακαινίσεως καί, δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ὁ Μακαριώτατος εἶχεν ἐπιλέξει ἄλλον Ναὸν διὰ τὴν μεταδοθεῖσαν ἀπὸ τηλεοράσεως Πατριαρχικὴν Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων. Πλήθος φιλακολούθων Σέρβων, ὄχι μόνον μεσηλίκων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν νέων, εἶχε κατακλύσει τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ συμπροσηύχοντο ὄρθιοι καὶ ἐν σιγῇ κατὰ τὴν δῶρον περιήγουσαν Ἄκολουθίαν. Καὶ ἐδῶ ἀντηλλάσσετο μεταξὺ τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ὁ χαιρετισμὸς «*Christo Serondi, - Vaistino Serondi*». Ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτὸς Ναός, ἔνθα καὶ ἐντοιχισμένοι τάφοι Πατριαρχῶν εἰς τὸν Νάρθηκα, σεμνύεται διὰ τὰ ἄφθαρτα πάνσεπτα σκηνώματα τῶν βασιλοπαίδων Ἁγίων Urosh καὶ Stefan, τὰ ὁποῖα ἠξιώθημεν νὰ προσκυνήσωμεν.

Μετὰ τὴν Ἄκολουθίαν, ἐγενόμεθα δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὴν ἐπίσημον αἴθουσαν τῶν Πατριαρχείων καὶ τοῦ ἐπεδώσαμε, μετὰ τῆς τιμίας Συνοδικῆς ἐπιστολῆς, καὶ τὰ λοιπὰ τεκμήρια τῆς ὁμοψύχου ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφικῆς συμπαραστάσεως τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου πρὸς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὴν συνομιλίαν μας ὁ Μακαριώτατος μὲ τὴν ἀκτινοβολοῦσαν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν περικοσμοῦσαν αὐτὸν ἀπλότητα καὶ ἀγιότητα τοῦ ἤθους, ὁμιλῶν ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἑλληνικὴν μᾶς ηὐχαρίστησε καὶ παρεκάλεσε νὰ μεταφέρωμεν διὰ ζώσης πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ.κ. Σεραφεῖμ καὶ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τὴν εὐγνώμονα

ἀνθομολόγησιν τῆς δοκιμαζομένης Σερβικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν συνεχῆ συμπαράστασιν, ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ποιότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸν ἀδελφικὸν σύνδεσμον κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν διὰ τὸν Σερβικὸν λαὸν περίστασιν.

Ἐν συνεχείᾳ παρεκαθήσαμεν εἰς τὸ Πατριαρχικὸν δεῖπνον καί, ἀφοῦ ἀπεσύρθη ὁ Μακ. Πατριάρχης, συνωμιλήσαμε μετ' ἐπιτελοῦς Σέρβου Κληρικοῦ, διὰ τὴν Σερβικὴν ποιμαντικὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦνται μὲ τὴν συνέχισιν τοῦ ἐμπάργκο καὶ τὸν καλπάζοντα πληθωρισμὸν, ποὺ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα οἱ συνταξιούχοι τοῦ Βελιγραδίου ἀπὸ τῆς πρωΐας νὰ περιμένουν μὲ ἐγκαρτέρησιν εἰς μακρὰς σειρὰς, διὰ νὰ ἀγοράσουν ψωμί, καὶ συμβαίνει τὸ τραγικόν, μόλις φθάσουν, τότε νὰ πληροφοροῦνται ὅτι ἔχει αἴφνης ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς αὐξηθῆ ἡ τιμὴ του, ὅποτε ὑπάρχουν γέροντες ποὺ ἀποχωροῦν ἄπρακτοι! Καὶ ἐμεῖς παρετηρήσαμεν τὰς μακρὰς σειρὰς, ὡς καὶ ὅτι τὰ καταστήματα τροφίμων δὲν ἔχουν τρόφιμα. Ἡ ζωὴ εἰς τὸ πολυάνθρωπον Βελιγράδιον τῶν 3.000.000 ψυχῶν καὶ τῶν 800.000, ὡς λέγεται, ἀνέργων εἶναι τρομερὰ δύσκολος, ἰδίως δι' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν συγγενεὶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν, διὰ στοιχειώδεις προμηθείας. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι εἶναι μία νεκρὰ μεγαλοῦπολις· κάθε ἄλλο. Παρ' ὅλα τὰ πλήγματα, ὅμως, ἐκ τῆς ἰδιοτύπου μορφῆς πολέμου τοῦ ἐμπάργκο, καὶ σήμερον ὁ Σερβικὸς λαὸς ἔχει μίαν ἀρχοντιάν, μίαν ὑπομονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν, τὴν ὁποίαν ἐπιδοτεῖ καὶ ἡ σὴφρων καὶ πολὺπειρος καὶ θεοκίνητος ἐνοποιὸς ποιμαντικὴ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Περὶ τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην κ.κ. Παῦλον, τὴν πλέον λαοφιλή προσωπικότητα τῆς Σερβίας, ὡς τὸν παρουσιάζουν αἱ ἐπίσημοι σφυγμομετρήσεις, σύμφυχος στρατεύεται τὸν ἀγῶνα τῆς ποιμαντικῆς ἐμψυχώσεως τοῦ λαοῦ ἢ Ἱεραρχία, ἢ ὁποῖα πάντοτε ἐμφανίζεται πρὸς τὰ ἔξω ὁμοιοῦσα καὶ διαψεύδουσα αὐθωρεὶ κάθε τυχόν διαρρέουσαν πληροφορίαν περὶ διαφωνιῶν, εὐλόγων εἰς ἓνα ζῶντα ὀργανισμὸν!

Εἰς τὸ Νόβισαντ

Τὸ πρωῖ τοῦ Σαββάτου, 8.1.94 καθ' ἡμᾶς - 26.12.93 διὰ τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν, ἀνεχωρήσαμε ἀπὸ τὸ Βελιγράδιον καὶ μετέβημεν εἰς τὴν πόλιν *Νόβισαντ (Novi Sad)*, πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Μπάσκακας, ποὺ ἐπονομάζεται διὰ τὴν λαμπρὰν πολιτιστικὴν τῆς παράδοσιν «Ἀθῆναι τοῦ Βορρά» καὶ ἀποτελεῖ, ὡς πρὸς αὐτό, τὴν δευτέραν μετὰ τὸ Βελιγράδιον σημαντικὴν πόλιν τῆς Σερβίας.

Κατὰ τὴν διέλευσίν μας διὰ τῶν διοδίων καὶ τῶν

λοιπῶν ὑποχρεωτικῶν σταθμῶν ἐλέγχου, λόγῳ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καὶ τῶν ἐσωτερικῶν διὰ τοὺς Σέρβους κινδύνων ὡς ἐκ τῆς συμβιώσεως μετ' ἄλλοεθνῶν, μόλις διεπιστοῦτο ἡ ταυτότης μας, μὲ τὸν χαιρετισμὸν «Christo Serondi» μᾶς ὑπεδείκνυαν εὐγενικῶς νὰ προχωρήσωμε χωρὶς νὰ μᾶς ζητήσουν χρήματα.

Εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως μᾶς προϋπήνησαν ἐκπρόσωποι τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, Πανιερωτάτου Ἐπισκόπου Μπάτσκακ καὶ Νόβισαντ κ. Εἰρηναίου, οἱ ὁποῖοι καὶ μᾶς ὠδήγησαν, διὰ τῶν ὁδῶν τῆς γραφικῆς καὶ ἀρχοντικῆς πόλεως, εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς Ἐπισκοπεῖον, ὅπου μᾶς ἀνέμενεν ὁ Πανιερωτάτος, ἀπὸ ἐτῶν ἐκλεκτὸς ὁμογάλακτος ἀδελφὸς καὶ πολῦτιμος φίλος, σημαίνων Ἱεράρχης καὶ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ συνοδὸς μας, ἐλληνομαθὴς Σέρβος ἑγγαμος Πρεσβύτερος, ἔφερε τὴν παραδοσιακὴν ἀμφίεσιν Ὁρθοδόξου Ἑλλήνου Κληρικοῦ, ἔθος ἱερὸν τὸ ὁποῖον ἀρχίζει νὰ ἐμφυσᾷ καὶ νὰ καθιερώνει διὰ τοὺς νέους Κληρικοὺς τῆς ἐπαρχίας του ὁ ἅγιος Νόβισαντ, καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἄλλοι Ἱεράρχαι τῆς ὁμοδόξου Ἐκκλησίας.

Μετ' αὐτοῦ μετέβημεν εἰς τὸ προάστιον Κλίσα (*Klissa*), ὅπου καὶ ἐλειτουρήσαμεν εἰς τὸν εὐρύχωρον πρόχειρον Ἐνοριακὸν Ναὸν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτήρος, μὲ συμμετοχὴν πλήθους λαοῦ καί, μάλιστα, πολλῶν νέων ἀνθρώπων. Εἴχομεν τὴν εὐκαιρίαν, τοῦ Πανιερωτάτου μεταφράζοντος, νὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς πρὸς τὸν εὐσεβέστατον λαὸν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐορτῆς τῆς Συνάξεως τῆς Θεοτόκου διὰ τοὺς δύο πόλους τῆς Ὁρθοδόξου εὐλαβείας, τὸν Θεάνθρωπον καὶ τὴν Θεοτόκον, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῆς συνιουργίας, διενείμαμε πάλιν εἰκόνας καὶ προσεφέραμεν εἰς προσκύνησιν τοῦ λαοῦ ἱερὸν λείψανόν τοῦ νεοφανέντος Ἁγίου Ραφαήλ, ἐκ τῶν πρώτων θυμάτων τῶν μουσουλμάνων, ὡς ὀρατὸν τεκμήριον τῆς μοναδικότητος καὶ μεγαλειότητος καὶ θειότητος τῆς πίστεώς μας.

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ λαὸς συμμετεῖχεν εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν (τοῦ Ὁρθρου τελουμένου ἀφ' ἑσπέρας) ὀρθίος ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὥρας, μὲ σιωπὴν καὶ προσοχήν. Μάλιστα, ἠσπάζοντο τὸ ἱερὸν λείψανον μετ' ἰδιαιτέρας εὐλαβείας, ἄλλοι κατασπαζόμενοι αὐτὸ τρίς, καὶ ἄλλοι σταυροειδῶς. Ἡ καλλίφωνος καὶ ἐξαίρετος νεανικὴ χορωδία, ἡ δευτέρα ποὺ ὑπάρχει στὸ Νόβισαντ, μᾶς ἐπεφύλαξεν εἰς τὸ τέλος μίαν ἔκπληξιν· κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου καὶ τῶν εἰκονιδίων, ὡς καὶ κατὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ εὐωδιάσαντος ἱεροῦ λείψανου τοῦ ἁγίου Ραφαήλ, ἔψαλαν εἰς ἄπταιστον ἐλληνικὴν τὸν γνωστὸν ὕμνον «Ἄγνη Παρθένε Δέ-

σποινα», ποίημα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου καὶ μέλος τῶν πατέρων τῆς Ἱεράς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας!

Ἐπεστρέψαμεν εἰς Νόβισαντ, ὅπου ὁ Πανιερωτάτος κ. Εἰρηναῖος μᾶς προσέφερον ἀβραμιαίαν φιλοξενίαν. Μᾶς ἐξενάγησεν εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἐπισκοπεῖου καὶ εἰς τὰς αἰθούσας αὐτοῦ, σιωπηλοὺς μάρτυρας πολιτιστικῆς αἴγλης, ποὺ γενικῶς χαρακτηρίζει τὸν εὐγενῆ, λεπτὸν καὶ φιλάρετον Σερβικὸν λαόν.

Ἐγευματίσαμεν εἰς τὸ Ἐπισκοπεῖον, ὅπου καὶ εἴχομεν μακρὰν ἐγκάρδιον συνομιλίαν μετὰ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ τῆς συνοδείας του. Τότε μᾶς ἐξήγησε καὶ τὸ σερβικὸν Χριστουγεννιάτικον ἔθιμον τῆς εὐλογίας κλάδων βελανιδιάς (δένδρου δηλαδὴ, ὑπὸ τύπον συμβόλου τοῦ Κυρίου ὡς δένδρου τῆς ζωῆς), ὡς καὶ σκευῶν μὲ βλαστήσαντας σπόρους σίτου, καθὼς καὶ ἄλλων καρπῶν καὶ ἀνημμένης κανδήλας, ποὺ εὐλογοῦνται ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς καὶ φυλάσσονται ὄχι μόνον εἰς τὰς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Σερβίαν δὲν ἔχουν τὸ δυτικοευρωπαϊκὸν ἔθιμον τοῦ ἐστολισμένου πεύκου ἢ ἐλάτου.

Τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας μετέβημεν εἰς τὴν ἀνδρῶν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἀρχαγγέλων Γαβριὴλ καὶ Μιχαὴλ Κόβιλιε (*Kovilij*), μὲ τὴν ἀπὸ τριετίας πολυμελῆ Ἀδελφότητα τῶν νέων Σέρβων Μοναχῶν καὶ Δοκίμων ὑπὸ τὴν ἡγουμενίαν τοῦ πολὺ γνωστοῦ μας ἐλληνομαθοῦς Ἱερομονάχου π. Πορφυρίου Πέριτς. Ὁ π. Πορφύριος διετέλεσε ὑπότροφος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀθῆναις καὶ Διάκονος Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἡμετέρας πρωτοσυγκελλίας, ἀλλὰ διέκοψε τὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἐκπόνησιν διδακτορικῆς διατριβῆς, προκειμένου νὰ ἐπανδρώσῃ καὶ ὀργανώσῃ τὴν προαναφερομένην Μονὴν, ὡς πνεύμονα ὀρθοδόξου ζωῆς καὶ παραδόσεως εἰς τὴν ἀκριτικὴν διὰ τὴν Σερβίαν Ἐπισκοπὴν Νόβισαντ. Οἱ Πατέρες μᾶς ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ὑψηλόστεγον –κατὰ τὸν σερβικὸν ἀρχιτεκτονικὸν τύπον– Καθολικὸν τῶν Ἀρχαγγέλων, ὅπου ἐψάλη Δοξολογία καὶ Δέησις καί, μεταβάντες εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ὁσίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου, ἐτελέσαμεν τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς.

Συμπροσευχόμενοι παρευρίσκοντο καὶ αἱ Ἀδελφαὶ καὶ ρασοφοροῦσαι Δόκιμοι τῆς ὑπὸ τὴν Ἑλληνίδα Μοναχὴν Πορφυρίαν γυναικείας Μοναστικῆς Ἀδελφότητος, ἡ ὁποία συνεστήθη προνοία τοῦ Πανιερωτάτου δι' ἀντιστοίχους πνευματικοὺς καὶ ποιμαντικοὺς λόγους.

Ἡ Καθηγουμένη, παρεπιπτόντως, μᾶς ἀνέφερον ὅτι τὴν προηγουμένην τῆς ἐζήτησεν ἡ διευθύντρια τοῦ Παιδιατρικοῦ Τμήματος τοῦ Νόβισαντ φάρμακα

διά τὰ νοσηλευόμενα παιδιά καὶ μᾶς παρεκάλεσε, πλέον παντὸς ἐτέρου, νὰ μεριμνήσωμεν διὰ τὴν συγκέντρωσιν φαρμάκων. Ἡ Σερβία ἔχει βιομηχανίαν φαρμάκων, ἀλλὰ μὲ τὸ ἐμπάργκο στερεῖται τῶν πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν παρασκευὴν.

Τὴν ἐπομένην, Κυριακὴν καθ' ἡμᾶς 9.1.1994, κατ' αὐτοὺς δὲ ἐκκλησιαστικῶς Κυριακὴν μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν 27.12.1993, συνελειτουργήσαμεν εἰς τὸ αὐτὸ Παρεκκλήσιον, συμπροσευχομένων τῶν δύο Μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν νέων καὶ μεγαλύτερων προσκυνητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἕλληνες φοιτηταὶ καὶ ἡ οἰκογένεια ὑπαλλήλου τῆς Πρεσβείας μας ἐν Βελιγραδίῳ.

Οἱ Πατέρες, καὶ τὸ ἐσπέρας καὶ τὸ πρωῒ, ἔψαλαν καὶ εἰς τὴν Σερβικὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἅπαντα, ὅμως, ἐν χορῶ καὶ μὲ ἄριστον βυζαντινὸν μέλος! Τὸν χορὸν διευθύνει νέος τὴν ἡλικίαν δόκιμος Μοναχός, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε παλαιότερον ὁ πρώτος φλαουτίστας εἰς τὴν Σερβίαν.

Ὁ ἑλληνομαθὴς Διάκονος τῆς Μονῆς π. Ἱερώλυμος, μονογενὴς υἱὸς Σέρβων ἐκ τοῦ Σεράγεβο, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐκ πατρὸς μάμμη τυφλὴ διαμένει εἰς τὸ Σεράγεβον, μᾶς διεξετραγώδησε τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν ἐκεῖ Σέρβων, ἰδίως τῶν ἐγκλωβισμένων εἰς τὸ κέντρον τῆς μαρτυρικῆς πόλεως, λέγων ὅτι ἐκεῖ αἱ οἰκίαι δὲν ἔχουν πλέον πατώματα καὶ κουφώματα, διότι τὰ χρησιμοποιοῦν ὡς καύσιμον ὕλην θερμάνσεως!

Κατὰ τὰς συζητήσεις μας καὶ ὁ Πανιερώτατος καὶ ὁ Καθηγούμενος, ἀναφερομένοι εἰς τὴν θρησκευτικότητα τῶν νέων, ἐπεσήμαναν ὅτι πολλοὶ Σέρβοι νέοι προσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς ἴχνος προτέρας ἐκκλησιαστικῆς παιδείας καὶ ζωῆς, οἱ δὲ προσερχόμενοι εἰς τὸν Μοναχισμόν εἶναι ὡς ἄγραφος χάρτης, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου Ἐπίσκοπος, Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ κατὰ περίπτωσιν καλοῦνται μεθ' ὑπομονῆς νὰ ἐγγράψουν, Χάριτι θεία, τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, τὴν Ὁρθόδοξον εὐσέβειαν, τὸ Πατερικὸν πνεῦμα. Διότι ἡ μακρὰ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα δὲν ἐπέτρεπεν εἰς εὐρύτητα στρώματα λαοῦ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, νὰ γνωρίσουν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν προσεγγίσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Συνεπῶς καλοῦνται νὰ ἀσκήσουν μίαν *πρωτογενῆ ἱεραποστολικὴν ποιμαντικὴν*. Τὸ μόνον καὶ σημαντικὸν καλὸν εἶναι ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ νέοι εὐτυχῶς δὲν ἔχουν τὰ ἀρνητικὰ κατάλοιπα τῆς ἐκκοσμικευμένης ἐπὶ ἑκατὸ περίπου ἔτη παλαιότερας ποιμαντικῆς πράξεως, καὶ δύναται κανεὶς νὰ τοὺς μεταδώσῃ εὐσυνειδήτως τὰ σπέρματα τῆς ἀκραιφνοῦς ὀρθόδοξου παραδόσεως. Σημειωτέον, ἐπίσης, ὅτι θεωρεῖται ἐπάναγκες, προκειμένου ἢ παράδοσις αὐτὴ νὰ μεταδοθῇ μὲ πληρότητα, νὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς

γλώσσης, τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς γλώσσης τῆς παραδόσεως. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, καταβάλλεται συστηματικὴ προσπάθεια, ὥστε εἰς τὰς ἀνακαινιζόμενας Μονὰς (π.χ. ἡ προαναφερομένη Ἱερὰ Μονή, ὡς καὶ ἡ ἀμέσως κατωτέρω ἀναφερομένη) ἀφ' ἐνὸς νὰ μελετᾶται ἡ ἑλληνικὴ, ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ ἑλληνομαθεῖς Μοναχοὶ νὰ προβαίνουν εἰς μεταφράσεις τῶν ἔργων τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς οἰκοδομὴν καὶ τῶν ὑπολοίπων!

Μετὰ τοῦ Πανιερωτάτου συνεζητήσαμεν φιλικῶς καὶ περὶ θεμάτων διεκκλησιαστικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς εἶναι ἡ ταυτότης τοῦ φρονήματος Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐκπροσώπων εἰς διεκκλησιαστικὰς διαλόγους, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, γενικώτεροι ἐκτιμήσεις περὶ τῆς πορείας τῶν θεολογικῶν διαλόγων ὡς ἐκ τῆς ἰδιομορφίας τῶν συνομιλητῶν τῆς ἐτέρας πλευρᾶς κ.λπ.

Μετὰ τὸ γεῦμα τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Κόβιλιε, ἀνεχωρήσαμεν ἐνωρὶς, *μὲ σκοπὸν νὰ φθάσωμεν πρὸ τῆς νυκτός εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον* καί, συγκεκριμένως, εἰς τὸ Πρίζρεν, ἐνθα ἡ ἔδρα τοῦ ἐτέρου Ἑλληνομαθοῦς Ἱεράρχου - διδάκτορος Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Πανιερωτάτου Ἐπισκόπου Ράσκας καὶ Πρεζρένης κ. Ἀρτεμίου, καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ παλαιάφατον Ἱερὰν Μονὴν Ντέτσανι ὑπὸ τὸν γνωστὸν μας Καθηγούμενον ἱερομόναχον π. Θεοδόσιον, μετὰ τῶν ὁποίων συνδεόμεθα καὶ γνωριζόμεθα καλῶς, διότι εἴχομεν τὴν χαρὰν νὰ τοὺς ὑποδεχθῶμεν καὶ φιλοξενήσωμεν ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Μητρόπολιν μας.

Πλὴν, ὅμως, ἐπειδὴ αἱ ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς καιρικαὶ συνθήκαι (πυκνοτάτη ὀμίχλη καί, ἀλλοῦ, ραγδαισιότητὴ βροχῆ) δὲν θὰ μᾶς ἐπέτρεπαν νὰ φθάσωμεν ἐνωρὶς καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν ξενίας πνευματικῆς ἐκ τοῦ προσκυνηματος, ἐπὶ πλέον δὲ ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐγκαίρως εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὰ Συνοδικὰ μας καθήκοντα δὲν μᾶς ἄφηνε περιθώρια παραμονῆς δι' ἄλλην μίαν ἡμέραν, ἠναγκάσθημεν νὰ ματαιώσωμεν τὴν ἀνοδὸν μας πρὸς Πρίστινα, νὰ ἀναβάλωμεν τὴν ἐπίσκεψίν μας ἐκεῖ - ἔστω καὶ ἀνεπισήμως - δι' εὐθετώτερον χρόνον καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα, τὰς βραδινὰς ὥρας τῆς ἰδίας ἡμέρας.

Γενικαὶ ἐπισημάνσεις καὶ προτάσεις

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τριήμερου παραμονῆς μας, εἴχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσωμεν ἀδελφικῶς μετὰ διαπρεπῶν Κληρικῶν ἐν ἐκτάσει διὰ τὸ παρὸν καὶ τὰς προοπτικὰς τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ ὅλους τοὺς Κληρικοὺς θεωρεῖται ὡς δῶρον Θεοῦ ἡ ἀνάδειξις (ἢ διὰ κλήρου ἐκ τῶν τριῶν

πλειοψηφισάντων Ἱεραρχῶν) τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ.κ. Παύλου, 82 ἐτῶν σήμερον, με ὑπετριακονταετῆ Ποιμαντορίαν εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, εἰς τὸ προβληματικὸν λόγῳ τῶν πολλῶν ἀλβανοφώνων Κοσσυφοπέδιον, ὅπου πολλὰ εἶχεν ὑποφέρει καὶ ὑπομείνει. Ὁ Μακαριώτατος σπανιώτατα καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην μόνον ἀνάγκην κινεῖται με Ἰ.Χ. αὐτοκίνητον, προτιμῶν τὰ χρονοτριβοῦντα μέσα μαζικῆς μετακινήσεως, με τὴν ἀμετάπειστον γνώμην ὅτι, ἂν δὲν συγκακοπαθῆσῃ με τὸν λαὸν ποῦ περιμένει ἐγκαρτερῶν εἰς τὴν σειρὰν ἐπὶ τρεῖς ἐνίοτε ὥρας, δὲν δύναται νὰ αισθανθῆ τὸν λαόν! Παντοῦ γίνεται ἐνθουσιωδῶς δεκτός, καὶ ὅλοι σπεύδουν νὰ λάβουν τὴν εὐλογίαν του, παρὰ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀναμονῆς. Ὁ Πατριάρχης ἀπὸ καιρὸν ἤδη λειτουργεῖ καθημερινῶς, ἐγειρόμενος εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωῖ, προσφέρων τὴν θείαν λειτουργίαν ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἰδιαίτερος δὲ δεόμενος τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τοῦ χεμαζομένου λαοῦ του.

Ἐναντι τῶν πρώην κομμουνιστῶν, θυμάτων εἴτε καὶ θυτῶν τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας, ἡ Ἐκκλησία φέρεται με ἀνεξικακίαν καὶ ἀνοχήν, προκειμένου νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μετάνοιαν ὡς τρόπον ζωῆς, καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐνοχοποιήσῃ διὰ τὸ παρελθόν. Αὕτῃ εἶναι ἡ γραμμὴ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν πλείστων Ἱεραρχῶν.

Πάντως, ἔστω καὶ ἂν ἀπὸ τῶν ἐπισήμων χειλέων δὲν ἀκούονται ἐόρτιοι εὐχαὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν ἐορτῶν, λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ πάντες εἰσέτι ὑπολογίζουν τὴν παλαιὰν τάξιν τῶν ἀθεϊστών – τῶν καὶ ἰσχυροτέρων οικονομικῶς! – ὅμως σήμερον, σχεδὸν ὅλα τὰ τηλεοπτικὰ προγράμματα ἔχουν ἐκκλησιαστικὸν χρῶμα κατὰ τὸ τριήμερον καὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα, με προβολὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτιστικοῦ θησαυροῦ καὶ μετὰδοσιν Ἀκολουθιῶν. Αὐτὸ θεωρεῖται ὡς σημεῖον τῶν καιρῶν, δεδομένου ὅτι πρὸ 10ετίας ποτὲ δὲν ἐμφανίζοταν Κληρικὸς ἀπὸ τηλεοράσεως, εἰμὴ μόνον ρασοφοροῦντες ἠθοποιοὶ εἰς ἔργα λοιδορίας κατὰ τοῦ Κλήρου! Ὅπως σημεῖον τῶν καιρῶν θεωρεῖται καὶ τὸ ὅτι, ἐνῶ πρὸ 20ετίας ἐμετρῶντο με τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς οἱ ἐκκλησιαζόμενοι νέοι εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Βελιγραδίου, σήμερον πληθῶρα νέων ἐκκλησιάζεται. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἀθεϊστικὴ ὄφρυς ἐταπεινώθη, θεία Προνοία, ὅπως προβάλλει καὶ ἐπιτακτικὸν τὸ χρέος στελεχώσεως τῆς Ἐκκλησίας με ζηλωτὰς τῶν πατρικῶν καὶ θείων παραδόσεων Κληρικοῦς.

Τὰ προαναφερθέντα δὲν σημαίνουν ὅτι, κατὰ τὰ προγενέστερα χρόνια, εἶχεν ἐκλείψει ἢ πίστις, ὅταν – ἀξιοσημείωτον – ὑπάρχουν οἰκογένειαι ποῦ κρατοῦν ἐπὶ 500 χρόνια τὴν «σλάβαν», δηλαδὴ τιμοῦν ἀδιακόπως τὸν προστάτην τῆς οἰκογενείας Ἁγίον

με ἄρτοκλασίαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἄλλας ἐκδηλώσεις εὐλαβείας· ἀλλ' ὅτι συστηματικῶς ὁ λαός, δι' ὅλων τῶν μέσων, ὠδηγεῖτο μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας ἢ προωθεῖτο νὰ ζῆ ἐρήμην τῆς Ἐκκλησίας.

Θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπιμηκύνω τὴν ἐκθεσιν, πλην ὅμως θεωρῶ τὰ ἀνωτέρω ἐπαρκῆ διὰ μίαν συνοπτικὴν εἰκόνα περὶ τῶν ὅσων ἐζήσαμε καὶ διεπιστώσαμε, κατὰ τὴν παραμονὴν μας μεταξὺ τῶν Ἀδελφῶν μας εἰς τὴν Σερβίαν.

Δὲν θὰ ἦτο παράλειψις νὰ μὴν καταλήξω εἰς προτάσεις, διότι ἀπὸ ἐτῶν, λόγῳ καὶ τοῦ πρωτογενοῦς ἐνδιαφέροντος τῶν σήμερον διαπρεπῶν Σέρβων Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν αισθημάτων ἀγάπης καὶ τιμῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅσα θὰ ἐσκέπτετο νὰ προτείνῃ κανεὶς ἐφαρμόζονται ἐν τῇ πράξει. Ὑπάρχει στενὴ ἐπικοινωνία Σέρβων καὶ Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν, συχναὶ ἀμοιβαῖαι ἐπισκέψεις, διοργανώσεις ὁμιλιῶν διαπρεπῶν Σέρβων Κληρικῶν, μεταφράσεις συγγραμμάτων καὶ δημοσιεύσεων, χορηγήσεις ὑποτροφιῶν, ἐξυπηρέτησις τῶν φοιτητῶν ἢ μεταπτυχιακῶν Σέρβων Κληρικῶν εἰς Ἐνορίας, ποῦ ὅλα αὐτὰ ἐπιβεβαιώνουν ὄχι ἀπλῶς τὸ πνευματικῶς ὁμαιμον καὶ ὁμότροπον, ἀλλὰ καὶ τὴν σχέσιν εὐλικρινοῦς ἀδελφωσύνης ποῦ διέπει τοὺς δύο λαοὺς, τὰς δύο τοπικὰς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν, ἴσως θὰ ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία μας νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν προώθησιν τῶν ποιμαντικῶν καὶ κατηχητικῶν αἰτημάτων τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ κράτος (π.χ. κατήχησις τῶν ἐνδιαφερομένων μαθητῶν εἰς τὰ σχολεῖα), ἐφόσον, ὅμως, καὶ ὅταν θὰ ἐκρίνετο ὑπ' ἐκείνων ἀναγκαῖα μία τοιαύτη παρ' ἡμῶν ἐνέργεια.

Ἐκεῖνο, πάντως, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἀμέσου προτεραιότητος σήμερον εἶναι ἡ ἐξασφάλισις κυρίως φαρμακευτικῆς καὶ κάθε ἄλλης προσφόρου ὑλικῆς βοήθειας, χάριν τοῦ πολεμουμένου καὶ χεμαζομένου Σερβικοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ τραύματα φιλοστόργως ἐπιμελεῖται ἡ ὀδυνωμένη, ἀλλὰ καὶ μεζῶσαν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἐλπίδα τῆς, ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Διότι εἶναι ἀληθές ὅτι μόνη ἡ ἰδικὴ μας ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια ἐνισχύει, μετὰ Θεὸν καὶ σὺν Θεῷ, τὴν καρτερικότητα καὶ τὴν ἀντοχήν τοῦ – εἴτε διὰ τῶν ὄπλων εἴτε διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ – καθολικῶς πολεμουμένου ὁμοδόξου καὶ ἀδελφοῦ Σερβικοῦ ἔθνους.

Καταλήγων καὶ εὐσεβάστως θέτων τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ὄψει Ὑμῶν, ἐκφράζω τὰς ἐποφειλομένας εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ἡ ὁποία εὐηρεστήθη καὶ μοῦ ἐνεπίστεύθη τὴν ὑψηλὴν καὶ εὐθυνοφόρον ἀποστολήν τῆς ἐκπροσωπήσεώς Της καὶ τῆς ἐγκάρπου ἐκδηλώσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας ἀγάπης Της.

Χριστιανική ανθρωπολογία και οικονομία

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: «Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ»

Αποτελεί βασική διδαχή της Άγίας Γραφής και της χριστιανικής ανθρωπολογίας, ότι ο άνθρωπος είναι «βασιλεύς της κτίσεως» (βλ. Β' Εύχη του Γάμου). Μια δεύτερη, επίσης, θέση της χριστιανικής ανθρωπολογίας, σάν συνέπεια της πρώτης, είναι ότι ο άνθρωπος ως βασιλεύς της κτίσεως, έχει αποστολή και σκοπό να άσκει τη βασιλική και κυριαρχική του έ-

νου της Γενέσεως, συνετέλεσαν σέ μια άπολυτοποίηση του ανθρώπου, σέ σχέση με τó σύνολο της Δημιουργίας. Η περι άνθρωπου χριστιανική διδαχή και ειδικότερα τó βιβλικό παράγγελμα «άρχετε και κατακυριεύσατε», κατά την κριτική, άποτελούν την κύρια αίτια του οικολογικού προβλήματος της έποχής μας. Υπό την έννοια αυτή, οι χριστιανοί και ó δυτικοευρωπαϊκός πολιτισμός πού προήλθε από την έβραιο-χριστιανική παράδοση, κατηγορούνται ότι έχουν τή βασική ευθύνη, για τήν καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Διότι, με τήν ανθρωποκεντρική διδαχή τους, έκαναν τó δυτικό άνθρωπο ένα «κακομαθημένο πλουσιόπαιδο» πού θεώρησε τά πάντα «δικά του» και πού νόμισε πώς μπορεί να κάνει ό,τι θέλει μέσα στο χώρο της δημιουργίας και να σπαταλά, χωρίς κανένα περιορισμό, τούς πόρους της ζωής.

Τού Θεοφ. Έπισκόπου Άρχελώου
κ. **Εύθυμίου**

ξουσία σέ όλα τά κτίσματα: «κατακυριεύσατε τής γής και άρχετε πάντων» (Γεν. α' 28).

Οί δύο αυτές θέσεις άπόλυτα σωστές θεολογικά, στους μακρούς αιώνες της άγροτικής και προαστικής έποχής, δέ δημιουργούσαν κανένα πρόβλημα. Από τήν έποχή όμως της Βιομηχανικής επανάστασης (τέλος του 19ου αιώνα) και έπειτα, οι βασικές αυτές θέσεις της χριστιανικής ανθρωπολογίας άρχισαν να άμφισβητούνται και να συγκεντρώνουν τά πυρά της δυσμενούς κριτικής, τόσο και κυρίως από τήν πλευρά των άθέων έπιστημόνων, όσο και από τήν πλευρά των ούδετέρων.

Χρέος επομένως της σύγχρονης θεολογίας είναι πρώτον, να λάβει σοβαρώς ύπόψη τις άπόψεις της κριτικής πού γίνεται εις βάρος της, δεύτερον, να έμβαθύνει άκόμη πιδ πολύ στις γνωστές θέσεις της βιβλικής χριστιανικής ανθρωπολογίας και τρίτον, να επεξεργασθεί και να παρουσιάσει και **νέα στοιχεία** πού θα εμπλουτίσουν και θα καθιστούν πιδ εύπρόσδεκτες τις βασικές διδαχές της χριστιανικής ανθρωπολογίας.

Στήν παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια πρώτον, για μια άντιμετώπιση των άπόψεων της σύγχρονης κριτικής πάνω στις θέσεις της χριστιανικής ανθρωπολογίας και δεύτερον, για μια παρουσίαση **νέων στοιχείων**, πρòς εμπλουτισμό και ενίσχυση των θέσεων αυτών.

1. Η άπολυτοποίηση του ανθρώπου.

Μια πρώτη άποψη της σύγχρονης κριτικής είναι ότι οι γνωστές θέσεις της χριστιανικής ανθρωπολογίας και ειδικότερα ó ανθρωποκεντρισμός του κειμέ-

νης αιτιάσεις αυτές, πρέπει καταρχήν να παρατηρηθεί, ότι οι θέσεις της βιβλικής και χριστιανικής ανθρωπολογίας κηρύχθηκαν και πιστεύθηκαν, κατά τούς μακρούς αιώνες της άγροτικής και προβιομηχανικής έποχής, μέχρι δηλαδή τó 1500 μ.Χ. Ωστόσο, κατά τó μακρό αυτό διάστημα και στο χώρο όπου επικράτησε ó Χριστιανισμός, ήτοι στη λεκάνη της Μεσογείου και τήν Ευρώπη, δέν υπήρχε κανένα σοβαρό πρόβλημα στην οικολογία του φυσικού περιβάλλοντος. Στο γεωγραφικό αυτό χώρο και ειδικότερα στην Έγγυς και Μ. Ανατολή, όπου επικράτησε ή Όρθοδοξία, δημιουργήθηκαν άγροτικοί και ά-τεχνικοί πολιτισμοί, πού όχι μόνο δέν έβλαψαν τó φυσικό περιβάλλον, αλλά και έθεσαν τά θεμέλια μιας εμπνευσμένης **θεολογίας του περιβάλλοντος**, τó βάθος και τήν ποιότητα της οποίας μόλις σήμερα αρχίζουμε να προσεγγίζουμε.

Δέν πρέπει έξάλλου να παραγνωρίζεται και τó γεγονός, ότι τó οικολογικό πρόβλημα άρχισε να δημιουργείται κυρίως μετά τó 1500 μ.Χ.¹, μετά δηλαδή τήν εμφάνιση και επικράτηση των έπιστημονικών, τεχνολογικών και ιδεολογικών επαναστάσεων των τελευταίων αιώνων, όπως ήταν ó **Ούμανισμός** πού

1. Είναι χαρακτηριστικό, ότι οι ρύποι πού μολύνουν τήν ατμόσφαιρα, από τó 1500 μ.Χ. μέχρι σήμερα, μέσα δηλαδή σέ 500 χρόνια, έχουν αυξηθεί κατά 50%. Περισσότερα για τά θέματα αυτά, βλ. στη μελέτη μας: Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον, Άθήνα 1989.

προήλθε από την Αναγέννηση (16ος αί.) ο **Προτεσταντισμός** (16ος αί.), ο **Διαφωτισμός** (17ος - 18ος αί.), ο **Δαρβινισμός** (19ος αί.), ο **Φροϋδισμός** (19ος αί.), και η σύγχρονη **Έπιστήμη** και **Τεχνολογία**. Οί νέες αυτές ιδεολογικές τάσεις και επαναστάσεις όχι μόνο άνέτρεψαν τόν θεοκεντρισμό του Μεσαίωνα και τών αρχαίων χρόνων, αλλά ήταν και οί κύριοι άυτουργοί που συνετέλεσαν στην άπολυτοποίηση του άνθρώπου.

Ο Ούμανισμός και ο Διαφωτισμός ύπήρξαν άθείστικά κινήματα που στη θέση του Θεού τοποθέτησαν τόν άνθρωπο (θεοποίηση του άνθρώπου). Ο Δαρβινισμός, με τη Θεωρία της Έξέλιξης, ως κεφαλή του πολιορκητικού κριού, προσπάθησε να συντρίψει την περι άνθρώπου βιβλικοχριστιανική διδαχή, υπερβάλλοντας τη σημασία της σωματικής και άνατομικής του όμοιότητας με τά ζώα. Ο Φροϋδισμός, από τó άλλο μέρος, προώθησε πιό πολύ τη θεωρία της Έξέλιξης, υπερβάλλοντας και υπερτονίζοντας και αυτός, με τη σειρά του, τη σημασία της σεξουαλικότητας και υποβιβάζοντας άκόμη περισσότερο τόν άνθρωπο. Η Έπιστήμη και Τεχνολογία, με την μονομερή ανάπτυξη του τεχνολογικού πολιτισμού, που προκάλεσαν, έδωσαν τó άποφαστικό κτύπημα τόσο στην άξιοπρέπεια του άνθρώπου, όσο και στην άκεραιότητα του φυσικού περιβάλλοντος. Ο Προτεσταντισμός, τέλος, με τόν υπερτονισμό της σημασίας του άτομου και τη διδαχή, ότι η οικονομική ανάπτυξη και ευημερία είναι ένδειξη της έπιλογής από τόν Θεό και έπομένως της σωτηρίας, συνέβαλε κατά πολύ στην έξαρση του κερδοσκοπισμού και της θεοποίησης του χρήματος.

Όλοι άυτοί οί παράγοντες έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης, για την άπολυτοποίηση του άνθρώπου και την αντίστοιχη κακοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος. Για τó οικολογικό πρόβλημα της έποχής μας, δέν ευθύνεται η βιβλικοχριστιανική ανθρωπολογία, αλλά η καταστρατήγησή της, πολύ δέ περισσότερο, τά άθείστικά ιδεολογικοκοινωνικά ρεύματα και οί έπιστημονικές τάσεις τών νεωτέρων χρόνων.

2. Ο άνθρωπος, ως κτίσμα Θεού.

Ένα δεύτερο σημείο της βιβλικής και χριστιανικής ανθρωπολογίας που συγκέντρωσε την κριτική και την άμφισβήτηση ήταν η διδαχή περι της **δημιουργίας** του άνθρώπου από τόν Θεό. Η πιό ισχυρή άμφισβήτηση της διδαχής άυτής προήλθε από τη θεωρία της Έξέλιξης τών ειδών, όπως είπαμε, βασική θέση της όποίας ήταν ότι ο άνθρωπος προήλθε έξελικτικά από κατώτερες μορφές ζωής και ιδίως από τόν πιθήκο.

Η θεωρία της Έξελίξεως προκάλεσε συναγερωμό στους χριστιανικούς κύκλους, οί όποίοι έδωσαν στη

θεωρία άυτή περισσότερη σημασία άπ' ό,τι είχε. Τό χειρότερο, στην περίπτωση άυτή ήταν τó ότι οί χριστιανοί θεολόγοι τήρησαν μιá άμυντική και άπολογητική στάση. Η άντίκρουση της έξελικτικής θεωρίας ήταν, ως γνωστόν, τó κεντρικό θέμα της χριστιανικής **άπολογητικής** του αιώνα μας.

Η χριστιανική άπολογητική άντιμετώπισε με ιδιαίτερη άμηχανία τις σωματικές και άνατομικές όμοιότητες μεταξύ άνθρώπου και πιθήκου που πρόβηλαν συνεχώς και όλο με νεώτερα στοιχεία (κυρίως έλάχιστα τμήματα παλαιοντολογικών εύρημάτων) οί έξελικτικοί. Και άυτοί μεν θριαμβολογούσαν ότι κάθε νέο τους παλαιοντολογικό εύρημα έρχόταν να έπαληθεύσει τη θεωρία της έξελίξεως, οί δέ χριστιανοί θεολόγοι άντιμετώπιζαν τά νέα άυτά στοιχεία με ιδιαίτερη καχυποψία και φοβία.

Η χριστιανική θεολογία (άπολογητική) περιήλθε σε άυτή τη δυσχερή θέση, διότι δέν έξετίμησε όσο πρέπει τη βασική βιβλική διδαχή ότι **και** ο άνθρωπος είναι **κτίσμα Θεού** και «**ζών θεούμενον**», όπως πολύ ώραία τó διετύπωσε ένας σύγχρονος όρθόδοξος θεολόγος². Άυτό σημαίνει, ότι η χριστιανική ανθρωπολογία όχι μόνο δέν άποκλείει, αλλά θεωρεί δεδομένο τó ότι ο άνθρωπος περιλαμβάνει στην ψυχοσωματική φύση του **κοινά στοιχεία** με όλα τά κτίσματα του Θεού και ιδιαίτερα με τά όντα του ζωικού βασιλείου.

Μία μάλιστα προσεκτικότερη μελέτη και έμβάθυνση στη σχετική διήγηση της Γενέσεως, δίνει πολύ σημαντικά στοιχεία, για την **κοινή καταγωγή** της ανθρωπίνης φύσης, με την κτιστή φύση όλων τών δημιουργημάτων του Θεού. Τό κείμενο της Γενέσεως μάλιστα δηλώνει σαφώς ότι τó δομικό ύλικό της κατασκευής του άνθρώπου είναι τó **χώμα**: «**έπλασεν ο Θεός τόν άνθρωπον, χούν από της γής**» (β' 6). Ο Θεός έπλασε τόν άνθρωπο από τά ύλικά στοιχεία, τά όποία είχε δημιουργήσει, πριν άπ' άυτόν. Έπομένως, η ύλική σύσταση και φύση του άνθρώπου είναι όχι μόνο δεδομένη, αλλά και **ιερή**, διότι στη βιβλική κοσμολογία και κοσμογονία δέν έχει θέση καμιά διαρκική άντίληψη, για την ύλη και τόν ύλικό κόσμο.

Έπίσης, η Γένεση, στο α' κεφάλαιο, δηλώνει σαφώς, ότι ο Θεός, για τη δημιουργία τών ζωντανών ύπάρξεων άφιέρωσε δύο όλόκληρες δημιουργικές Ημέρες την 5η και την 6η, και ότι τόν άνθρωπο έπλασε στο **τέλος** της 6ης Ημέρας, τελευταίον από όλα τά είδη τών δημιουργημάτων του.

(Συνεχίζεται)

2. Βλ. Π. Νέλλα, Ζών θεούμενον. Προοπτικές για μιá όρθόδοξη κατανόηση του άνθρώπου, Άθήνα 1979.

«ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΟΝ...»

Ἡ φορκιαστική, πραγματικά, δραστηριότης τῶν νεαρῶν «σατανιστῶν» εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὴν ὁποῖαν, μὲ ὄλην, ὡς μὴ ὄφελε, τὴν ἀγριότητά της, μετέδιδον τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως κατὰ τὰς Ἀγίας Ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων τοῦ λήξαντος ἔτους 1993, συνεκίνησε καὶ συνετάραξεν ὅλους μας.

Καὶ τοῦτο, διότι ἀπεκάλυψε μίαν νοσηρὰν καὶ ἐπικίνδυνον πτυχὴν τῆς κοινωνικῆς μας

Τοῦ κ. **ΑΝΔΡΕΟΥ ΦΥΤΡΑΚΗ**, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ καὶ τέως Πρυτάνεως τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ζωῆς, τὸ μέγεθος τῆς ψυχικῆς διαστροφῆς καὶ τῆς ἠθικῆς πωρώσεως, τὰς ὁποίας, αἱ ξενόφερτοι αὐτὰ Διδαχαί, ὄχι δὲ μόνον τῶν «σατανιστῶν», ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν μορφῶν τοῦ «Ἀποκρυφισμοῦ» καὶ τῆς «μαγείας», ποὺ θεοποιοῦν τὸ Κακὸν καὶ προβάλλουν ψευδοπροφήτας καὶ ψευδεῖς παραδείσους, προκαλοῦν, ἰδιαίτερα εἰς τοὺς εὐαλότους νέους, καὶ τὰς τραγικὰς συνεπειὰς τῶν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν τῶν περίγυρον.

Αἱ πληροφορίαι μάλιστα, ὅτι οἱ πιστοὶ τῶν κηρυγμάτων αὐτῶν κερδίζουσιν, ὁλότελα ἀνενόητοι, διαρκῶς ἔδαφος εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Χώρας, ἐπροβλημάτισεν ἔντονα ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐνδιαφέρονται καὶ πονοῦν διὰ τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ τόπου καί, φυσικά, διὰ τοὺς νέους μας, οἱ ὅποιοι θὰ κληθῶν νὰ συνεχίσουν τὴν μακροαῖωνα ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἐνα κόσμον δοκιμαζόμενον καὶ ἀμφιταλαντευόμενον, εἰς τὸν ὁποῖον, πεποίθησίς μου εἶναι, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ, καὶ σήμερον, οὐσιώδη ἀποστολήν.

Ἄλλὰ ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ νομίζω, ὅτι εἰς τὴν προσπάθειαν, ἢ ὁποία κατεβλήθη, ἀπὸ πολλὰς πλευράς, διὰ τὴν διακρίβωσιν τῶν βαθυτέρων αἰτίων τῶν θλιβερῶν αὐτῶν φαινομένων καὶ εἰς τὴν Χώραν μας, δὲν ἐτονίσθη, ὅσον, κατὰ τὴν γνώμη μου, θὰ ἔπρεπεν, ἢ οὐσιώδης εὐθύνη καὶ τῆς Παιδείας μας, ὠρισμένων κύκλων ἐκ τῆς στοιχειώδους καὶ ἐκ τῆς μέσης, διὰ τὴν τόσον εὐρείαν καὶ εὐκόλον διάδοσιν τῶν, παντελῶς ξένων πρὸς τὰ ἦθη καὶ τὰς παραδόσεις

μας, Διδασκαλιῶν αὐτῶν, κυρίως δὲ μεταξὺ τῶν νέων μας.

Καὶ ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται, σχεδὸν ὡς βέβαιον ψυχολογικὸν ἐπακόλουθον, ὅτι, ἢ ἐπὶ σειρὰν δεκαετηρίδων, παρὰ δὲ τὰς ἰσχυρούσας Συνταγματικὰς καὶ Νομικὰς ἐπιταγὰς περὶ τοῦ «σκοποῦ» τῆς Ἐθνικῆς μας Παιδείας, ἀνεμπόδιστος ὑποβάθμισις καί, ὄχι σπάνια, καταπολέμησις καὶ διασυρμὸς ἐκ μέρους τῶν κύκλων αὐτῶν τῶν Ἑλληνορθόδοξων μας Παραδόσεων, τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀνώτερα Ἰδανικὰ τῆς ζωῆς, συνεπῶς καὶ τῶν μαθημάτων τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας μας, θὰ διηκόλυνε τὰς νοσηρὰς αὐτὰς Διδασκαλίας νὰ καταλάβουν τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν ἢ ἀποδυνάμωσις καὶ ὁ εὐτελισμὸς τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν μας ἀξιών.

Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα καθιστοῦν ἰδιαίτερα, θὰ ἔλεγα, ἐπίκαιρα καὶ ἐπαληθεύουν, δυστυχῶς, ὅσα σχετικὰ εἶχομεν ἐπισημάνει, πρὸ πενταετίας, εἰς τὸ βιβλίον μας «Ἡ σύγχρονος Ὁρθόδοξος Ἀγωγή εἰς τὴν χώραν μας καὶ τὰ προβλήματα τῆς», καὶ μάλιστα εἰς τὸ κεφάλαιον «Αἱ ἀντίρροποι (πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀγωγήν) προσπάθειαι καὶ αἱ ὀδυνηραὶ ἐπιπτώσεις τῶν».

I.

Οὐδέποτε, πράγματι, εἰς τὸ παρελθόν, ἢ Ὁρθόδοξος πίστις καὶ παράδοσις τοῦ λαοῦ μας, ἐδοκιμάσθησαν τόσον, ὅσον δοκιμάζονται καὶ ὑποσκάπτονται κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας. Καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε περισσότεραι «συμφεῖσαι ἄκανθαι», κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως, ἠπέιλησαν νὰ «ἀποπνίξουν» τὸν σπῶρον τοῦ «λόγου τοῦ Θεοῦ», ὅσον εἰς τὰς ἡμέρας μας.

Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων, καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξε μεγαλύτερος ὁ κίνδυνος ἢ ἐπιχειρουμένη ἀντιπαραδοσιακῆ Παιδεία μας, χωρὶς τὴν ὀρθὴν ἱεράρχησιν τῶν ἀξιών, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀπαράδεκτον παραμόρφωσιν αὐτῆς τῆς προσωπικότητος τῶν νέων μας, εἰς μίαν «ἔσωθεν ἄλωσιν» καὶ ἀλλοτριώσιν τῶν, εἰς μίαν, σὺν τῷ χρόνῳ, ἀπάμβλυσιν τῆς Ὁρθοδόξου εὐαισθησίας τοῦ λαοῦ μας.

Ὁρθῶς ἐγράφη, ὅτι, μὲ τὴν σύγχρονον παι-

δείαν, ὁ ἄνθρωπος ἐκέρδισεν, ἀσφαλῶς, «πρὸς τὰ ἔξω», ἔχασεν ὅμως εἰς βάθος, εἰς ψυχικὴν καλλιέργειαν καὶ ψυχικὸν πλοῦτον καὶ τείνει νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του. Καταρτίζει, ἴσως, ἡ σύγχρονος παιδεία «λογίους» ἢ «τεχνικούς», ἀλλὰ δὲν παρέχει τὴν γνώσιν τῆς ζωῆς, εἶναι, ὡς ἔχει λεχθῆ, «παιδεία χωρὶς παιδεύση». Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, «ἀνθοῦν μὲν αἱ ἐπιστήμαι, ἀλλὰ μαραίνονται οἱ ἄνθρωποι». «Ἄνεβαινε τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον, ἀλλὰ πέφτει τὸ ποιὸν τοῦ ἀνθρώπου»!

Διέκοψεν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τὸν ἐσωτερικὸν διάλογον τῆς προσωπικῆς περισυλλογῆς καί, συνεπῶς, τὰς δυνατότητας τῆς ἐσωτερικῆς παιδείας καὶ «οἰκοδομῆς», ἡ ὁποία, ὡς ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων, «ἅπαντας ἡμέρους ποιεῖ», διὸ καὶ τίθεται ἤδη, ἀπὸ πολλὰς πλευρᾶς, τὸ ἐρώτημα, «τί εἶδους ἄνθρωπο προετοιμάζει ἡ τεχνολογία γιὰ τὸν 21ον αἰῶνα;».

Ἄν δὲ δὲν ἀπέβαλεν ἐξ ὀλοκλήρου, ἡμβλυνεν ὅμως ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος σοβαρῶς τὸν μεταφυσικὸν στοχασμὸν, τὸν μεταφυσικὸν προβληματισμὸν, τὴν δυνατότητα τῆς προσευχῆς, τὰ μεγάλα αὐτὰ προνόμια τῆς διανοῆς, «ἐπιγείου καὶ οὐρανίου», ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, καὶ κατέστη, ὡς ἐγράφη, «μεταφυσικῶς ἄστεγος καὶ κοσμοθεωρικῶς ἔρημος». Αὐτοὶ δὲ εἶναι καὶ οἱ κύριοι λόγοι τῆς ἐσωτερικῆς του ἀγωνίας». Μερικοί, μάλιστα, καὶ φρονοῦν, ὅτι ὀδηγούμεθα ἤδη «στὴ Μεγάλῃ Νύκτι», στὴ «σκοτία» τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ καὶ ὁ Δανὸς φιλόσοφος *Κιέρκγκερ*.

Ἡ γενεά μας ζῆ, πράγματι, μέσα εἰς ἕνα παγκόσμιον κλίμα γενικῆς ἀμφισβητήσεως οὐσιωδῶν ἀξιών, αἱ ὁποῖαι, ἐπὶ αἰῶνας, ἐθεωροῦντο ἀκατάλυτοι κανόνες κοινωνικῆς καὶ ἀτομικῆς συμπεριφορᾶς, «ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε Παιδείας», ὡς καὶ τελευταίως ἐγράφη.

Ἀντιπαραδοσιακά, μηδενιστικά, καὶ «λαϊκίστικα» κηρύγματα, μὲ ὑποπροϊόντα «ὑπόπτου κουλτούρας» καὶ ἐμφανῆ τὴν τάσιν ἐξισώσεως πρὸς τὰ κάτω, προβάλλονται ἐπίμονα καὶ εἰς τὴν Χώραν μας, ὅχι δὲ σπανίως καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Σχολείων μας. Εἰς τὴν Παιδείαν μας γενικῶς, ποὺ τὴν κατεστήσαμεν, δυστυχῶς, στίβον πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀντὶ νὰ τὴν ἀνυψώσωμεν εἰς συνισταμένην ὅλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους.

Τὰ κηρύγματα δὲ αὐτὰ θεωροῦν τὴν παρὰ

δοσιν ὡς «ὀπισθοδρομήσιν», τὴν θρησκείαν ὡς «μέσον διαιωνίσεως τοῦ κατεστημένου», τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων «ἀναχρονιστικὴν» καὶ πλύσιν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ ἰδίᾳ τῶν μαθητῶν. Δὲν λείπουν δὲ καὶ αἱ, ἀπὸ διαφόρους πλευρᾶς, «διαπιστώσεις», δῆθεν, ὅτι, τὰ σύμβολα, τῆς ἐλληνικῆς Παιδείας, ἐπὶ δέκα σχεδὸν αἰῶνας, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, «δὲν λέγουν τίποτα εἰς τοὺς σημερινοὺς νέους», ὡς καὶ «ἀναθεωρήσεις» τοῦ 1821, διαστρεβλώσεις τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἐξυβρίσεις τῶν ἡρώων του. Καί, ἀκόμη, ἀσεβεῖς, ἀπὸ μαθητᾶς, ἐκδηλώσεις πρὸς τὸ ἔθνικόν μας Σύμβολον, τὴν σημαίαν τοῦ ἔθνους!

Τὸ λυπηρὸν δὲ καὶ ἀνησυχητικὸν συγχρόνως εἶναι, ὅτι, φαινόμενα τοιαύτης σημασίας, ἀντιμετωπίζονται, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἀρμοδίων ἐκπαιδευτικῶν παραγόντων, μὲ ἀνεξήγητον ἀνεκτικότητα, ὅχι δὲ σπάνια, καὶ μὲ εὐμενῆ οὐδετερότητα! Καὶ λησμονοῦν, βέβαια, τὸ δίδαγμα τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι «οἱ νέοι, ἀποθέμενοι τὸ αἰδεῖσθαι καὶ φοβεῖσθαι, εὐθὺς ἐμπίμπλονται ἀναγωγίας».

Ἐνδεικτικὰ ἀσφαλῶς τοῦ καλλιεργουμένου εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν μας, ἀπὸ διαφόρους ἔστω ὁμάδας, πνεύματος, εἶναι καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἄρθρον, ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς Περιοδικὸν τῆς ΟΛΜΕ, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζονται ὡς «ἀδίστακτοι σκοταδιστές» οἱ ἐκπρόσωποι τῆς θρησκευτικῆς ιδεολογίας, ὑποστηρίζεται δέ, ὅτι, «στὴν περιοχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, δὲν ὑπάρχει τόπος γιὰ δόγματα», καί, ἀκόμη, ὅτι ἡ ἐλευθέρᾳ Παιδεία δὲν μπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὸν ἐπιβαλλόμενον ἀπὸ τὸ Σύνταγμα θρησκευτικὸν προσανατολισμὸν τῆς. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ὀμοσπονδίας Ἰδιωτικῶν Ἐκπαιδευτικῶν, ἐκφράζεται ἡ ἱκανοποίησις, διότι τὰ ἀναγνωστικά τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου «ξέφυγαν ἀπὸ τὴν ἀρρωστημένη προσκόλλησι στὸ τρίπτυχο, πατρίς, θρησκεία, οἰκογένεια»!

Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικαὶ εἶναι καὶ αἱ σχετικαὶ ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι διευτυπώθησαν καὶ ἐπεδοκιμάσθησαν ἀπὸ πανεπιστημιακοὺς καθηγητᾶς καὶ ἐκπαιδευτικούς, ὅλων τῶν βαθμίδων, εἰς διήμερον «Συμπόσιον γιὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν», ποὺ ὁργανώθη ὑπὸ τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Συνδέσμου» καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὄργανου του, «Τὰ Ἐκπαιδευτικά», εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ τὴν 1ην καὶ 2αν Νοεμβρίου 1986.

Εἰς τὰς ὁμιλίαις καὶ τὰς συζητήσεις τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ, πού ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 8 τεύχη (1987) τοῦ ἀνωτέρω περιοδικοῦ, ἀναφέρεται, μεταξύ πολλῶν ἄλλων, καί, ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ παιδεία πάσχει ἀπὸ μιᾶ βασικῆ ἐσωτερικῆ ἀντίφαση. Σὲ ἓνα ἐπίπεδο ἐπιχειρεῖ νὰ προσφέρει ἐπιστημονικὲς καὶ τεχνικὲς γνώσεις, ὀδηγώντας πρὸς μιᾶ σύγχρονη καὶ ὀρθολογικὴ εἰκόνα τοῦ κόσμου. Ταυτόχρονα διδάσκει θρησκευτικὰ - μεταφυσικὰ δόγματα καὶ ὀδηγεῖ τὸ μαθητὴ σὲ μιᾶ ἀνορθολογικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν κόσμον. Ἄλλὰ οἱ δύο αὐτὲς προσεγγίσεις καὶ ἐρμηνεῖες τῆς πραγματικότητος εἶναι ριζικὰ ἀσυμβίβαστες. Ἔτσι ὁ μαθητὴς βρίσκεται σὲ ἓνα σχιζοφρενικὸ σύμπαν...». «Οἱ δύο αὐτὲς κατηγορίαι ἐκφράζουν δύο διαφορετικοὺς καὶ ἐνδογενῶς ἀσυμβίβαστους κόσμους τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸν κόσμον τοῦ μύθου!»! (τεύχ. 7, σ. 90, 92, 93).

«Ἡ ὀνομασία Ἰπουργεῖο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων» συμβολίζει, ὡς ἰσχυρίζονται, «μιᾶ ἐπιστημονικὰ μὴ νόμιμη σύζευξη» (σ. 95), διότι, αἱ ἀντιθέσεις τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου γενικώτερον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν ἐπιστήμην εἶναι ἀγεφύρωτοι, τὸ δὲ Κράτος δὲν ἔχει «τὸ δικαίωμα νὰ διδάσκει τίς (χριστιανικὲς) δοξασίαις ὡς ἐπιστημονικὲς ἀλήθειαι».

Συνεπῶς, «ἡ Κατήχησις ἔξω ἀπὸ τὰ Σχολεῖα». Τὰ Σχολεῖα νὰ γίνονται τόποι ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς παιδείας, «λαϊκὰ σχολεῖα», χωρὶς θρησκευτικὴν διδασκαλίαν (σελ. 96-107 καὶ 108-125, ὅπου καὶ αἱ ἐπιδοκιμάζουσαι τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις παρατηρήσεις τῶν συνέδρων).

Αἱ ἀπόψεις αὐταί, ἀνεπίτρεπτοι βέβαια διὰ διδασκάλους τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς, ἐντεταλμένους, ὑποτίθεται, νὰ ὑπηρετοῦν τὰ ἰδεώδη τῆς ἐθνικῆς μας Παιδείας, ὡς ταῦτα καθορίζονται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τῆς Χώρας καὶ τῶν σχετικῶν νόμων, ἐναρμονίζονται πλήρως πρὸς τὰς σχετικὰς τότε προτάσεις πολιτικοῦ ἠγέτου, ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χώρου, ὅπως καταργηθοῦν «ὅλα τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα» εἰς τὰ σχολεῖα, ἀντικατασταθοῦν δὲ μὲ μάθημα ἀπὸ «στοιχεῖα θρησκευτολογίας».

Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ γνώμαι τῶν αὐτῶν κύκλων, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἰσχύοντος ἀναλυτικοῦ Προγράμματος τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτι-

κῶν εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ τῆς πρωτοβαθμίου καὶ τῆς δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, «ὡσπου νὰ ῥθει ἡ ἐποχὴ» τῆς ἐπιβεβλημένης ἀπομακρύνσεώς του ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας, ὡς ἐνθερμα ὑπεστηρίχθη εἰς τὸ ὡς ἀνωτέρω «Συμπόσιον γιὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν» τῆς 1ης καὶ 2ας Νοεμβρίου 1986.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω μερικὰς ἀπὸ αὐτὰς τὰς γνώμας. Σχολικὸς Σύμβουλος τῆς πρωτοβαθμίου ἐκπαιδεύσεως ὑπεστήριξεν· «οἱ δάσκαλοι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ βροῖσκουμε λύσεις νὰ ξεφύγουμε, ὅταν φορτωνόμαστε γιὰ πράγματα πού δὲν ἔχουμε εὐθύνη, τὰ ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἰδεολογία μας, ἀπὸ τὴν σοφία τοῦ κόσμου...», ὅμως γιὰ πολιτικούς λόγους, γιὰ πολιτικὸ κόσμον σήμερον, ἔξακολουθοῦν νὰ παραμένουν. Ἐμεῖς νὰ βροῖσκουμε τρόπον νὰ ξεφεύγουμε καὶ νὰ κάνουμε καὶ τὴ δουλειά μας σωστὰ καὶ νάμαστε «καὶ τὴν πίτα ἀκέραια καὶ τὸ σκύλο χορτάτο»» (Τὰ Ἐκπαιδευτικά, τ. 7, 1987, σ. 113-4). Διδάσκαλος δὲ τῆς Δυτικῆς Ἀττικῆς διευκρίνισε σχετικῶς· «Τὰ θρησκευτικὰ ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι μποροῦμε νὰ τὰ χρησιμοποιήσουμε ὅπως θέλουμε. Τὸ «πιστεύω» ἐγὼ θὰ τὸ χρησιμοποιήσω καὶ θὰ τὸ δῶ μέσα στὴν τάξην μου μὲ ἱστορικὸ μάτι. Δὲ θ' ἀρχίσω νὰ λέω «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα...». Θὰ τοὺς πῶ: Γιὰ ἀκούετε παιδιὰ μου, τί ἔλεγον ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ οἱ ἄνθρωποι, τί συνέταξαν καὶ τί ἐπίστευαν» (ἔ.ἀ., σ. 115)!!

Ἄλλος ἐκ τῶν συμποσιαστῶν συμπλήρωσεν· «Οἱ συνάδελφοι προηγουμένως εἶπαν ὅτι ὑπάρχουν κάποιοι τρόποι νὰ ξεφύγῃ ὁ δάσκαλος, πού πραγματικὰ βρίσκεται ἤδη ἐγκλωβισμένος, ἀπὸ τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα. Μιᾶ ἀπὸ τίς ἀντιδράσεις του εἶναι νὰ ἐπιλέγῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴ διδασκτέα ὕλη, τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού αὐτὸς θεωρεῖ ὅτι δὲ βλάπτουν καὶ νὰ μὴ διδάσκει ἐκεῖνα πού θεωρεῖ ὅτι καλλιεργοῦν τὸν ἀνορθολογισμό. Ἐνας ἄλλος τρόπος, ὅπως εἰπώθηκε, εἶναι νὰ δίνει μιᾶ κοινωνιολογικὴ διάσταση πρὸς τὰ πράγματα. Καὶ ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος ἀκόμα, ἀφοῦ πεῖ ὅτι ὀρίζει τὸ πρόγραμμα, στὸ τέλος, μ' ἓνα εἰρωνικὸ χαμόγελο, νὰ τὰ γκρεμίσει» (ἔ.ἀ., σ. 117-118)!!

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς, πῶς ἐγίνοντο ἀνεκταὶ παρόμοιοι διακηρύξεις; Δὲν ἀποτελοῦν ἀπαραδέκτους παραβιάσεις τῶν ἰσχυουσῶν συνταγματικῶν καὶ νομικῶν διατάξεων καὶ δολιοφθοράν, ἐκ τῶν ἐνδον, αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς μας Παιδείας καί, ὅπως ἀνεπίτρεπτον, χλευασμὸν

τῶν Ἰδεωδῶν της εἰς τὰ ὅμματα τῶν μαθητῶν;

Ἄλλὰ ἡ τοιαύτη πρακτικὴ ὄχι μόνον παραβιάζει, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἀντιμάχεται καὶ ἀνενόχλητος ναρκωθετεῖ, ἀναιρεῖ, ἐν τῇ οὐσίᾳ, ὄχι δὲ σπάνια καὶ ἐνθαρρυνομένη, ὅλας αὐτὰς τὰς ἀνωτέρω συνταγματικὰς καὶ ἄλλας διατάξεις καὶ διακηρύξεις.

Ἄς λεχθῆ, τέλος πάντων, μὲ παρρησίαν, τί ἐπιδιώκει ἡ ἐθνικὴ μας Παιδεία, ὅ,τι θεσπίζεται καὶ διακηρύσσεται ἐπισήμως ὡς στόχος της, ὡς ιδεῶδες της, ἢ ὅ,τι ὠρισμένα συγκεκριμένα περιστατικὰ καὶ σαφεῖς ὁμολογίαι ὠρισμένων παραγόντων καὶ ἐντὸς τοῦ χώρου της, ἐπιτρέπουν νὰ διαφαίνωνται; Διότι εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτον νὰ διοχετεύωνται εἰς τὰ Σχολεῖα μας ἀντιθησκευτικαὶ καὶ ἀντεθνικαὶ διδασκαλίαι, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος, νὰ ἐξακολουθοῦν δὲ νὰ «ἰσχύουν» αἱ διασφαλίζουσαι, δῆθεν, τὴν ἐνδεδειγμένην ἐθνικὴν ἀγωγήν τῶν νέων μας, διατάξεις.

Ἀσφαλῶς «ὁ καθένας εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἔχη τὰς ἀπόψεις του. Δὲν εἶναι ὅμως ἐλεύθερος, οὔτε ἐπιστημονικὰ σωστό, τίς προσωπικὲς του θεωρίες καὶ ἀπόψεις, νὰ τὶς ἀναπτύσσει σὲ σχολικὰ βιβλία καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ διαποτίσῃ τὰ παιδιά μας μὲ τίς δικές του ἱστορικὲς ἐρμηνεῖες», ὡς ὀρθῶς ἐγράφη.

Ὄρθως ἐπίσης παρατηρεῖται, ὅτι, «ἐφ' ὅσον τὸ Σύνταγμα μας ἀναγνωρίζει τὴν Ὁρθόδοξον θρησκείαν ὡς ἐπικρατοῦσα ἐν Ἑλλάδι» (ἄρθρ. 3), δηλαδὴ ὡς θρησκεία τῆς πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων, τὸ Κράτος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξασφαλίσῃ στὰ ἑλληνόπουλα καὶ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση, σύμφωνα μὲ τίς ἀρχές αὐτῆς τῆς θρησκείας. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ εἶναι, νομίζω, τόσο ἀπλό, τόσο αὐθόρητο, ὥστε ἀναρωτιέμαι γιατί τὸ ἀμφισβητοῦν» (Ἀναστ. Μαρίνου, Τὸ Σύνταγμα, ἡ Δημοκρατία καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, Ἀθήνα 1981, σ. 11-13).

Εἶναι ἀπολύτως σαφές, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ ἀντινομία, ἡ αὐτοαναίρεσις αὐτῆ θὰ ὑπάρχῃ καὶ θὰ γίνεταί ἀνεκτὴ εἰς τὸν τόσον εὐαίσθητον χώρον τῆς Παιδείας, θὰ παραμένουν δὲ ἀπροστάτευτοι αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις, ἐνῶ θὰ δροῦν ἀνενόχλητοι οἱ παραβάται των, ἢ ὅλη προσπάθεια καὶ τῆς ἐθνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἀγωγῆς, καὶ τῶν νέων καὶ τοῦ λαοῦ, θὰ παραμένῃ ἀντιφατικὴ καὶ, συνεπῶς, ἄκαρπος. Καὶ θὰ ὀδηγῆται ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ χειρότερον καὶ θὰ συνεχίζεται, ἄς μὴ πλανώμεθα, ἡ βαθεῖα ἐνδογενῆς σοβαρωτάτη κρίσις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δοκιμάζεται

αὕτη τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν.

Ἄλλὰ, ἀκόμη, καὶ θὰ ὑποβαθμίζωνται καὶ θὰ ὑποσκάπτονται αἱ παραδόσεις μας, αἱ πνευματικαὶ καὶ ἐθνικαὶ μας ρίζαι, ὄχι μόνον δὲ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χώρον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν «ἐκτὸς Ἑλλάδος νέαν Ἑλλάδα», εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Διασποράς, διὰ τὸν ὁποῖον αἱ παραδόσεις αὐταὶ ἀποτελοῦν τὸν ὁμόφυλον λῶρον, ὁ ὁποῖος τὸν συνδέει μὲ τὴν μητροπολιτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξασφαλίζει καὶ τὴν συνοχὴν του καὶ τὴν ἐθνικὴν του ἐπιβίωσιν.

Παραμερεῖς, κατὰ καιροὺς, γνῶμαι ἐκπαιδευτικῶν καὶ μὴ, ὡς καὶ ἡ ἐντονος πολεμικὴ, ἀπὸ διαφόρους δὲ πλευράς, κατὰ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, δημιουργοῦν τὴν ὑπόνοιαν, τὴν ὁποίαν ὠρισμένοι διατυπώνουν καὶ εἰς τὸν τύπον, ὅτι ἐπιχειρεῖται ἤδη «ἀποχριστιανισμὸς» τῆς ἐθνικῆς μας Παιδείας. (Περὶ αὐτῶν πρβλ. *Ε. Θεοδώρου*, Τὸ ιδεῶδες τῆς παιδείας, Ἀθήναι 1985, σ. 50-1. *Ἀ. Δεληκωστοπούλου*, Ὁρθοδοξία. Ἡ σύγχρονη πρόκληση. Ἀθήναι, 1986, σ. 260 ἐ.κ.ά.).

Διὰ νὰ παραμείνουν δὲ οἱ ἀνώριμοι μαθηταὶ ἐλεύθεροι, δῆθεν, νὰ ἐπιλέξουν τὴν βιοθεωρίαν τῆς ἀρεσκείας των, «δὲν θὰ πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νέων αὐτῶν φωστήρων, νὰ προσφέρεται εἰς αὐτοὺς καμμιά ἰδεολογία ὡς σωστή». Βέβαια, αὐτὰ λησμονοῦνται, ὅταν, μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα καὶ κρατικὰ ἀκόμη μέσα καὶ διὰ διαφόρων τρόπων καὶ μεθόδων, προβάλλωνται διάφοροι ἰδεολογίαὶ ὡς κοσμοσωτήρια, δῆθεν, σύγχρονα κηρύγματα, ἔστω καὶ ἐὰν ὑποτιμῶνται μὲ αὐτὰ αἱ ἐθνικαὶ μας παραδόσεις, πλαστογραφεῖται ἡ ἱστορία μας, καλλιεργεῖται τὸ μῖσος καὶ ἡ βία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διδάσκεται, ἀπροκάλυπτα, ὁ ἱστορικὸς ὕλισμὸς καὶ εἰς τὰ σχολεῖα μας, ἀπὸ σχολικὰ δὲ βιβλία ἐγκεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων!

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διεύθυνσός τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεταί κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

ΑΡΜΟΔΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΙΝ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ*

Ἡ αὐθεντικὴ ἐρμηνεῖα τοῦ Ὁροῦ τῆς ἀπὸ τὴν Ε' Οἰκουμενικῆς σύνοδο ἀπέκλεισε ἐφεξῆς στὶς ὅποιες-δήποτε μονομερεῖς ἐρμηνευτικὲς τάσεις τῶν θεολογικῶν σχολῶν καὶ ἀπέδωσε ἀπόλυτὴ ἀξία ὄχι στὴν ἀμφήριστη ὀρολογία, ἀλλὰ στὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως γιὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐναθρωπύσεως.

Εἶναι λοιπὸν εὐνόητο ὅτι κατὰ τὴ μεταβατικὴ αὐτὴ περίοδο τῆς ἐνεργοποιήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς

Τοῦ Καθηγητοῦ
κ. Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ

συνειδήσεως (451-553) ὅσες θεολογικὲς προσεγγίσεις καταδίκαζαν τὸν Μονοφυσισμὸ μὲ τὰ κριτήρια τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας εὐρίσκοντο μέσα στὰ ὅρια τῆς πίστεως, ἔστω καὶ ἂν ἐστρέφοντο ἐναντίον τῶν μονομερῶν ἐρμηνειῶν τοῦ Ὁροῦ τῆς Χαλκηδόνας ἀπὸ τοὺς ἀντιοχειανοὺς κυρίως θεολόγους. Τὰ κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἐπιβληθέντα ἀναθέματα μεταξὺ τῶν χαλκηδονίων καὶ τῶν ἀντιχαλκηδονίων ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὴν ἔνταση ἐκκλησιαστικῶν ἀντιπαραθέσεων ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴ ἢ τὴν ἀπόρριψη τοῦ οἰκουμενικοῦ κύρους τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνας, ἀλλὰ δὲν θεμελιώνονται βεβαίως σὲ μίαν ἀποδεδειγμένη ἐκτροπὴ τῶν μετριοπαθῶν ἀντιχαλκηδονίων πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ Μονοφυσισμοῦ. Τὰ ἀναθέματα ἀποσκοποῦσαν κυρίως στὴν προληπτικὴ περιφρούρηση τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὶς βίαιες συγκρούσεις τῶν ἀκραίων ἐκπροσώπων τῆς ἀλεξανδρινῆς καὶ τῆς ἀντιοχειανῆς θεολογικῆς παραδόσεως, ἀφοῦ ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἦταν ὄχι μόνον τὸ κριτήριον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόβλημα γιὰ περιφρούρηση τῆς ἐνότητος αὐτῆς. Τὰ ἐκατέρωθεν ἐπιβαλλόμενα ἀλλεπάλληλα ἀναθέματα ἀποτελοῦσαν τὰ κύρια ἐκκλησιαστικὰ μέσα κάθε πλευρᾶς γιὰ τὴν ἀποτροπὴ διαρροῶν τῶν πιστῶν πρὸς τὴν ἄλλη πλευρὰ εἴτε μὲ τὴ συνδρομὴ ἢ καὶ χωρὶς τὴ συνδρομὴ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἐπιβεβαιώθηκε καὶ στὸν Θεολογικὸν Διάλογο, ὅτι ὁ ἀντιχαλκηδονισμὸς τῆς θεολογικῆς παραδόσεως τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξε πάντοτε ἀντίθετος πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ μονοφυσισμοῦ καὶ πῆγαξε ἀπὸ τὴ ζηλωτικὴ προσήλωσις στὴ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἢ ὅποια ἀπέρριπτε τὶς συνήθειες ἀκραίες ἢ κρυπτονεοτοριανὲς ἐρμηνεῖες τοῦ Ὁροῦ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἀντιοχειανῆς θεολογικῆς παραδόσεως. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ θεμελιώνει τὴν εὐχέρεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ χωρήσῃ στὴν ἄρση καὶ τῶν συγκεκριμένων ἱστορικῶν ἀναθεμάτων γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση λύσεων τόσο ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τὶς Ἀρχαίες Ἀνατολικὲς Ἐκκλησίες, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν οἰκοδομὴ τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

3. *Εἶναι ὁμως δυνατὴ ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων, τὰ ὅποια ἐπιβλήθησαν ἀπὸ Οἰκουμενικὲς συνόδους, χωρὶς μάλιστα νὰ θιγῇ τὸ οἰκουμενικὸ τους κύρος; καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία στὴν Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ γιὰ νὰ προβῇ στὴν ἄρση τῶν ἀναθεμάτων αὐτῶν;* Ἡ ἀπάντηση στὸ σύνθετο αὐτὸ ἐρώτημα συνάγεται ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ τῆς συνοδικῆς συνειδήσεως στὴν ὀρθόδοξῃ ἐκκλησιολογία, ἢ ὅποια προσδιόρισε πάντοτε ὄχι μόνον τὴ σχετικὴ κανονικὴ παράδοση ἢ πράξις, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλη λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος σὲ κάθε τόπο καὶ σὲ κάθε ἐποχῇ. Πράγματι, ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων Οἰκουμενικῶν συνόδων εἶναι ἀναμφιβόλως δυνατὴ τόσο ἐκκλησιολογικῶς, ὅσο καὶ κανονικῶς, ἂν συντρέχουν οἱ ἀνωτέρω προϋποθέσεις ὡς πρὸς τὴν ὀρθοδοξία τῆς πίστεως, διότι:

Πρῶτον, ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, κατὰ τὴν ὀρθόδοξῃ ἐκκλησιολογία καὶ τὴ συνεπῆ ἐκκλησιαστικὴν πράξις, εἶναι μίαν αὐθεντικὴν φανέρωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ὁποίας λειτουργοῦσε καὶ ἡ ὅλη ἐκκλησιαστικὴ διαδικασία γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ κύρους καθ' ἑαυτὴν συνόδου.

Δεύτερον, ἡ ἀλληλοπεριχώρηση τῆς συνοδικῆς αὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 30 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

θεντίας και της εκκλησιαστικής συνειδήσεως καθιστά προδήλο ότι, ότι καταφάσκει από την ορθόδοξη εκκλησιαστική συνείδηση, δεν είναι δυνατόν να εγρίσκει σε αντίθεση προς το δι' αυτής εκφραζόμενο πνεύμα Οικουμενικών συνόδων

Τρίτον, ή αστασίαση *κανονική ειχέρεια* μίας Οικουμενικής συνόδου να ἄρη τὰ ἀναθέματα μίας προγενέστερης Οικουμενικής συνόδου ἐμπεριέχει τὴν *ἐκκλησιολογική ἀξίωση* τῆς δυνατότητας τῆς εκκλησιαστικῆς συνειδήσεως νὰ ἄρη ἀπὸ τὴ μνήμη τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀναθέματα αὐτὰ μὲ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ ὑπὸ τις ἐφικτὲς ἢ παραδεκτὲς σὲ κάθε ἐποχὴ κανονικὲς μορφὲς ἐκφράσεως του, ἀφοῦ ἢ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, ἢ ὁποία ἐκφράζεται καὶ δι' αὐτῶν τῶν συνοδικῶν μορφῶν, θὰ λειτουργήσῃ πάλιν γιὰ τὴν ἀποδοχὴ ἢ γιὰ τὴν ἀπόρριψη τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων, ὅπως συνέβαινε καὶ σὲ περιπτώσεις τῶν Οικουμενικῶν συνόδων

Τέταρτον, ἢ τυχὸν ἀμφισβήτηση τῆς κανονικῆς δυνατοῦτητας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας νὰ ἀποφανθῇ γιὰ ζητήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων γίνεται παραδεκτὴ ἢ αὐθεντία μίας Οικουμενικῆς συνόδου, θὰ εἰσήγε παράλογο ἐκκλησιολογικὸ πρόβλημα ὡς πρὸς τὴν *ἐλλειμματικὴ αὐθεντία* τῆς εκκλησιαστικῆς συνειδήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς αὐθεντίας τῆς Οικουμενικῆς συνόδου καὶ κατ' ἐπέκταση ὡς πρὸς τὴν αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς μίας, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

Πέμπτον, ἢ αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς εκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ἢ ὁποία βεβαιώνεται ἰδιαίτερος μὲ τις ἀποφάσεις τῶν Οικουμενικῶν συνόδων, ἀποκλείει ὁποιαδήποτε ἀντίφαση τῶν νεωτέρων συνοδικῶν ἀποφάσεων πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἀνεγνωρισμένων ἐπτὰ Οικουμενικῶν συνόδων, γι' αὐτὸ καὶ τὸ κείμενο τῆς δεύτερης *Θεολογικῆς Δηλώσεως* τοῦ διαλόγου διατυπώθηκε κατ' ἀναφορὰν πρὸς τις ἀντίστοιχες δογματικὲς ἀποφάσεις τῶν Γ', Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' Οικουμενικῶν συνόδων, κ.λπ.

Οἱ ἀνωτέρω ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις ὑποδηλώνουν καὶ τὴ σύγχρονη *συνοδικὴ αὐθεντία* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἄρση τῶν συγκεκριμένων ἱστορικῶν ἀναθεμάτων, τὰ ὁποία ἀνανεώθηκαν ἀπὸ Οικουμενικὲς συνόδους κατὰ προσώπων ἢ συνόδων τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ κύριο κριτήριον τὴ *μὴ ἀποδοχὴ* τῆς Δ' Οικουμενικῆς συνόδου καὶ τῶν ἀποφάσεών της ἢ τὴν *ἀπόσχιση* ἀπὸ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀρμόδια συνοδικὴ αὐθεντία κατὰ τὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία εἶναι ἢ *Πανορθόδοξος σύνοδος*, ἢ ὁποία, σὲ ἄρρηκτη ἐνότητα μὲ τὴ συνείδηση τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ὁρθοδό-

ξου Ἐκκλησίας, *προκτείνει τὴν αὐθεντία τῶν ἱστορικῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων στὴ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ δύναται νὰ ἐρμηνεύῃ αὐθεντικῶς τὸ πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῶν συνόδων ἐκείνων στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας*. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἢ περιφρούρηση ἢ ἢ μέρος για τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκουν πολὺ περισσότερο στὴν εὐθύνη τῆς Πανορθοδόξου συνόδου. Ἡ μεγάλη αὐτὴ εὐθύνη παρέχει στὴν Πανορθόδοξο σύνοδο καὶ τὴν ἀναγκαία ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία ὄχι μόνο γιὰ τὴν αὐθεντικὴ ἐρμηνεία τῶν δογματικῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση τῶν ἀναγκαίων κανονικῶν λύσεων πρὸς ἀποκατάσταση τῆς εκκλησιαστικῆς ἐνότητας. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ λειτούργησαν ὅλες οἱ μετὰ τὸ μέγα σχίσμα (1054) Μεγάλαι Σύνοδοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς γενικώτερα, ὅπως τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται λ.χ. καὶ ἀπὸ τὴν συνείδηση τῶν Μεγάλων Συνόδων τοῦ ΙΔ' αἰῶνα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς διακρίσεως θείας οὐσίας καὶ ἀκτίστων θείων ἐνεργειῶν.

Ἡ ὀρθόδοξη ὁμως εκκλησιαστικὴ συνείδηση ἢμπορεῖ νὰ ἐκφραστῇ καὶ ἀπὸ τις Συνόδους τῆς Ἱεραρχίας τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων καὶ αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν, διότι τόσο ἢ οἰκουμενικὴ, ὅσο καὶ ἢ τοπικὴ λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ ἀποτελοῦν αὐθεντικὴ ἐνεργοποίηση τῆς αὐτῆς συνοδικῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε, ἢ ὁμοφωνία τῶν Συνόδων ὅλων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι ἰσοδύναμη κανονικῶς πρὸς τὴν ὁμόφωνη ἀπόφαση μίας Πανορθοδόξου Συνόδου, ἐφ' ὅσον οἱ μὲν τοπικὲς Σύνοδοι λειτουργοῦν κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν πανορθόδοξη συνείδηση, ἢ δὲ Πανορθόδοξη Σύνοδος ἐκφράζει τὸ κοινὸ φρόνημα τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ λ.χ. στοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες ἢ ἐπὶ σοβαρῶν ζητημάτων οἰκουμενικὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβεβαιωνόταν μὲ τὴ ἐνεργοποίηση τοῦ θεσμοῦ τῶν τοπικῶν συνόδων, ἀφοῦ ἦταν ἀδύνατη ἢ σύγκληση μίας Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἄλλωστε, καὶ ἢ ἀποδοχὴ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἀπὸ τὴν εκκλησιαστικὴ συνείδηση ἐπιβεβαιώθηκε μὲ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνοδο στὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορα Λέοντα Α' (457-474). Συνεπῶς, καὶ ἢ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῶν Συνόδων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μετὰ ἀπὸ εἰσηγητικὴ καὶ αἰτιολογημένη πρόταση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καλύπτει τὴν ἀξίωση συνοδικῆς ἐκφράσεως τοῦ φρονήματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ τὸ συγκεκριμένον ζήτημα τῆς ἄρσεως

τῶν ἀναθεμάτων Οἰκουμενικῶν συνόδων, ἐφ' ὅσον τὰ συγκεκριμένα ἀναθέματα τῶν ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῶν συνόδων ἐπιβλήθηκαν ἀποδεδειγμένα σὲ μὴ αἰρετικούς.

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ σύνοδος (553) ἀπέφυγε συνειδητῶς νὰ ἐπιβάλῃ ἀναθέματα στὸν Διόσκορο καὶ στὸν Σεβήρο, καίτοι εἶχε ὡς ἀποστολὴ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ διαμφορητοῦμένου ἀπὸ αὐτοὺς κύρους τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Τὸ ἀνάθεμα τῆς Ἐνδημούσας συνόδου τῆς ΚΠόλεως (536) κατὰ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, Πέτρου Ἀπαμείας καὶ ἄλλων ὁμοφρόνων τους στηρίχθηκε κυρίως στὶς ἐγγραφες καταγγελίης τῶν μοναχῶν τῆς Ἀνατολῆς γιὰ βιαιότητες ἐναντίον τῶν ὑπερμάχων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου τόσο κατὰ τὴν περίοδο τῆς πατριαρχίας τοῦ Σεβήρου στὴν Ἀντιόχεια (512-518), ὅσο καὶ μετὰ τὴν καταδίωξη τοῦ ἀπὸ τὴν σύνοδο ΚΠόλεως (518). Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ὁ Σεβήρος χαρακτηρίζεται «δυσσεβῆς» ἀπὸ τοὺς ὑπερμάχους τῆς Χαλκιδόνας, ὄχι μόνον διότι ἀπέρριπτε τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδο, ἀλλὰ καὶ διότι μὲ τὴν δράση του καταδίωκε τοὺς ἀντιφρονούντες καὶ προέβαινε σὲ ἀντικανονικὲς χειροτονίες. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν *Ψῆφον* τοῦ πατριάρχου Κπόλεως Μηνᾶ κατὰ τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του (536), οἱ ὅποιοι «οὐκ οὖν ἐπαύσαντο διδασκαλίαις ἐγγράφοις τε καὶ ἀγράφοις χρώμενοι, οὐ μόνον ἐν αἷς ἐνέτυχον διατρίβοντες πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πόρω διεστῶσας καὶ τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς δελεάζοντες καὶ κοινωνοὺς ποιοῦμενοι τῆς ἰδίας ἀπωλείας... Κατεπάτησαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς εὐαγεῖς κανόνας, οἱ σαφῶς διαγορεύουσι τὸν ἐν τινὶ συνόδῳ κατακεκοιμένον, μηδὲ τινὶ τρόπῳ δύνασθαι λειτουργίας ἱερατικῆς ἐπιλαβέσθαι... Καταφρονήσαντες μὲν τῆς ἐν τῇ Ρωμαίων ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἀποστολικῆς διαδοχῆς, τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν ποιησαμένης, παρ' οὐδενὶ δὲ λογισάμενοι καὶ τὸν τῆσδε τῆς βασιλευούσης πατριαρχικὸν θρόνον καὶ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀγίαν σύνοδον, ... τὸ δὴ λεγόμενον ἀνίπτους χεροὶ τὰ ἅγια μεταχειρισάμενοι... οὐκ ἐπαύσαντο μέχρι καὶ σήμερον παντοίως λυμαινόμενοι τῇ καταστάσει καὶ εἰρήνῃ τῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐτοὶ μὲν λαθραίως τὰ τοῖς κανόσιν ἀπηγορευμένα διαπραττόμενοι, ἄλλους δὲ πολλοὺς τῶν πειθόμενων τῇ ἀθέσμῳ αὐτῶν διδασκαλίᾳ παρασκευάζοντες, συνάξεις τε καὶ βαπτίσματα κατ' οἶκους καὶ μοναστήρια ποιοῦντες ἀκανονίστως καὶ τῆς μυσταγωγίας αὐτῶν πολλοῖς τῶν ὑπ' αὐτῶν διεστραμμένων μεταδιδόναι κοινωνίας... Ὡστε διὰ ταῦτα μὴ μόνον τὸ ἀρχῆθεν παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐπιτεθέν, οἷον ριζωθῆναι, ἀνάθεμα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμετέρας ἀποφάσεως,

μᾶλλον δὲ τῆς τῶν κανόνων ἀυθεντίας τὴν ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως αὐτῶν ἀναιρεθῆναι, καὶ τοῦτο μανθάνοντας τῆς καθολικῆς καὶ ἀγίας Ἐκκλησίας τροφίμους ἀποφεύγειν τὴν ἐκείνων πλάνην τε καὶ κακοδοξίαν...» (Mansi, VIII, 1139-1142).

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἀνανέωση τῆς προγενέστερης καταδίξης (518) ἀπὸ τὴν Ἐνδημούσα σύνοδο τῆς ΚΠόλεως (536) θεμελιώθηκε κυρίως στὶς ἀντικανονικὲς πράξεις τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του, οἱ ὅποιοι ἐπλητταν τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ποιμαντικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶ ἐφαρμοσθῆκε ἀπὸ τὴν σύνοδο ρητῶς ὁ κανόνας 4 τῆς συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (341) γιὰ ὅσους περιφρονοῦν καταδικαστικὲς ἀποφάσεις συνόδων. Ἡ διάσπαση τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν δράση τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του βάρυνε κυρίως στὴν ἐπιβολὴ τοῦ ἀναθέματος ἀπὸ τὴν Ἐνδημούσα σύνοδο τῆς ΚΠόλεως (536), πάντοτε βεβαίως κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν «*δυσσεβῆ*» ἀπόρριψη τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἐν τούτοις, ἡ Ἐνδημούσα σύνοδος ἀπέφυγε μίαν ἄμεση σύνδεση τῆς διδασκαλίας τοῦ Σεβήρου πρὸς τὸν εὐτυχανικὸ Μονοφυσισμὸ καὶ δὲν ἐπιχείρησε μίαν συστηματικὴ ἐπισημάνση αἰρετικῶν του δοξασιῶν, ἡ ὅποια θὰ ἦταν ἀναγκαία γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ ἀναθέματος γιὰ αἰρετικὴ πλάνη. Ἀρκοῦσε στὴν Ἐνδημούσα σύνοδο ἡ ἀπόρριψη τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς γιὰ τὴ θεμελίωση τῆς καταδίξης. Ἄλλωστε, ἦταν ἤδη εὐρύτερα γνωστὸ, ὅτι ὁ Σεβήρος δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐνταχθῆ στὴν καταδικασμένη αἵρεση τοῦ εὐτυχανικοῦ Μονοφυσισμοῦ. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ σχετικὸ πρὸς τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἐνδημούσας συνόδου *Διάταγμα* τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ (536), σὸ ὁποῖο ἀποδοκιμάζεται μὲν ἡ διατάραξη τῆς εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὸν Σεβήρο, ἀλλὰ ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ θεολογία του δὲν ἦταν μονοφυσικὴ, ἀφοῦ ὑπῆρχαν στὰ ἔργα του ὄχι μόνον μονοφυσιτιζουσες, ἀλλὰ καὶ νεστοριανίζουσες θέσεις γιὰ τὸ χριστολογικὸ ζήτημα:

«Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν δικαίως ἐξενεχθεῖσαν κατὰ Σεβήρου ψῆφον... βασιλικῆς ἔξω καταλιμπάνομεν ἐπικυρώσεως, ὅς πρότερον παρὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καταλαβὼν τὸν θρόνον τῆς Θεουπολιτῶν ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, οὕτω συνετάραξεν ἅπαντας, οὕτω μετὰ πεποίηκε ταραχῆς, ὡς κοινὸν τινα καὶ ἀκήρυκτον ταῖς ἀγιωτάταις Ἐκκλησίαις ἐμβάλειν πρὸς ἀλλήλας πόλεμον. Καὶ τοῦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν σκήπτροις πρὸς αὐτὸν γεγράφθαι, ποικίλαις μὲν δογματῶν καὶ ἀπηλλοτριωμέναις τῆς ὀρθότητος περινοίαις τε καὶ βλασφημίαις χρῆσάμενον, ἅπαντα δὲ συνταράξαντα καὶ μόνον τῶν τῆς ἐκατέρου τῶν αἰρεσιαρχῶν πλάνης

βδελυρῶν τε καὶ ἀνοσιῶν δογμάτων ἀντεχόμενον, Νεστορίου τε καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τῶν ἐκατέρου τούτων καθηγεμόνων ἐξ ἐναντίας μὲν πως εἶναι δοκούντων ἀλλήλοις, πρὸς ἓν δὲ τέλος τῆς ἀσεβείας ἐπειγομένων καὶ τοὺς ἐκείνων χαρακτηριστικούς ἐντυπωσάμενον λόγων. Δυσὶν γὰρ ὄντων ἐναντίον ἀλλήλοις δογμάτων, ὃν ἐκάτερον ὁμοίως εἰς ψυχικὴν ἀπώλειαν ἄγει, ... αὐτὸς τι παράδοξον παθὼν ὁμοίως εἰς ἐκάτερον ἐμπέπτωκε καί, πῆ μὲν τοῦτο, πῆ δὲ ἐκείνο πρεσβεύων, κοινὸν ἔδοξε δοχεῖον ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ λόγους τῶν τηλικούτων πλημμελημάτων καταστήσαι...» (Mansi, VIII, 1151). Κατὰ τὸ Διάταγμα λοιπὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ Σεβήρος ἦταν μὲν καὶ νεστοριανίζων καὶ μονοφυσιτίζων στὴ θεολογικὴ του ὀρολογία, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἦταν καὶ «δυσσεβής» γιὰ τοὺς χαλκηδόνιους, ἐπειδὴ ἀπέρριπτε τὴ Δ' Οἰκουμενικὴν συνόδο καὶ ὄχι βεβαίως γιὰ ἔκπτωση στὴν αἰρετικὴ διδασκαλία τοῦ εὐτυχιανικοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Ἄλλωστε, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ συνόδος ἐνέταξε στὸν Ὅρο τῆς χριστολογικῆς ἐκφράσεως του, οἱ ὁποῖες εἶχαν κατακριθῆ προηγουμένως ὡς ὑποπτες γιὰ κρυπτομονοφυσιτισμό.

4. Πῶς ὁμως αἰτιολογοῦνται τὰ ἀναθέματα τῶν ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῶν συνόδων κατὰ Διοσκόρου καὶ Σεβήρου; Τὸ ἀνάθεμα κατὰ Διοσκόρου ἀποτελεῖ ἀνανέωση τοῦ ἀναθέματος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸ ὁποῖο ἀποδεδειγμένα ἐπιβλήθηκε γιὰ κανονικούς καὶ ὄχι δογματικούς λόγους. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ συνόδος, καίτοι ἀνανέωσε τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦ καὶ ἀσχολήθηκε ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὸ ἔργο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν τούτοις ἀπέφυγε συνειδητῶς τὴν ἀνανέωση τοῦ ἀναθέματος κατὰ τοῦ Διοσκόρου. Ὑπὸ τὴν αὐτὴ ἔννοια εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ γιὰ τὸ ἐξεταζόμενο ζήτημα, ὅτι, παρὰ τὴν πρόσφατη ἀνανέωση τοῦ ἀναθέματος κατὰ τοῦ Σεβήρου ἀπὸ τὴν Ἐνδημούσα συνόδο τῆς ΚΠόλεως (536), ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ συνόδος οὔτε ἀναθεμάτισε, οὔτε ἐπικύρωσε τὸν ἀναθεματισμὸ τοῦ Σεβήρου, καίτοι ἦταν ἡ μόνη ἀρμόδια νὰ κρίνῃ τοὺς πολεμίους τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Προφανῶς, ἡ ἀξιολόγηση τῆς θεολογίας του στὸ Διάταγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ μεταξὺ Νεστοριανισμοῦ καὶ Μονοφυσιτισμοῦ δὲν παρείχε τὴν εὐχέρεια μιᾶς θεμελιωμένης καταδίκης του γιὰ ἔκπτωση στὸν εὐτυχιανικὸ Μονοφυσιτισμό. Ἐν τούτοις οἱ ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδοι ἀνανέωσαν τὰ ἀναθέματα ἐναντίον τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου, χωρὶς βεβαίως νὰ θεμελιώσουν θεολογικῶς τὴν ἀπόφασή τους ἢ νὰ ἐξηγήσουν τὴ σιγὴ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς συνόδου γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

Ἡ ἐρμηνεία ὁμως τῆς διαπιστώσεως αὐτῆς εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τοῦ χαρακτῆρα τῶν ἀναθεμάτων αὐτῶν στὰ πλαίσια τῆς προτάσεως γιὰ τὴν ἄρση τους ἀπὸ μίᾶ Πανορθόδοξο σύνοδο. Πῶς δηλαδή ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ συνόδος δὲν ἀνανέωσε τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ Σεβήρου, καίτοι μπορούμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ ἤδη ὑφιστάμενο σοβαρὸ ζήτημα κατ' ἀναλογίαν τουλάχιστον πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ὁριγενή στὸν 11ο ἀναθεματισμὸ (Mansi, IX, 384), ἐνῶ οἱ μεταγενέστερες ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδοι ἐκρίναν ἀναγκαία τὴν ἀνανέωση τοῦ ἀναθέματος αὐτοῦ; Ἡ μόνη δυνατὴ ἐξήγηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ εἶναι ἱστορικὴ. Τὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς συνόδου εἶχαν ἀποδεδειγμένως ὑποστῆ πολλές μεταγενέστερες νοθεύσεις καὶ προσθήκες, ὥστε νὰ ἀσχοληθῆ εἰδικῶς ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ συνόδος σὲ μίᾶ ὁλόκληρη συνεδρία της μὲ τὸ σοβαρὸ αὐτὸ ζήτημα (βλ. Ἰω. Φειδᾶ, Ἐκκλ. Ἱστορία, I, 756 κέξ). Μία σοβαρὴ προσθήκη ἦσαν οἱ ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν ὠριγενείων δοξασιῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν μὲν καταδικασθῆ ἀπὸ τὴν Ἐνδημούσα συνόδο τῆς ΚΠόλεως (534) κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸ σχετικὸ Διάταγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ (543), ἀλλὰ δὲν ἀπασχόλησαν τὴν Ε' Οἰκουμενικὴν συνόδο (βλ. Ἰω. Φειδᾶ, Ἐκκλ. Ἱστορία, I, 718-720). Ὅπως λοιπὸν προστέθηκαν στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς συνόδου οἱ κατοχυρωμένες μὲ Διάταγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀποφάσεις κατὰ τῶν ὠριγενείων δοξασιῶν τῆς Ἐνδημούσας συνόδου τῆς ΚΠόλεως (543), ἔτσι προστέθηκαν στὰ πρακτικὰ της οἱ ἐπίσης μὲ Διάταγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατοχυρωμένες ἀποφάσεις τῆς Ἐνδημούσας συνόδου τῆς ΚΠόλεως κατὰ τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του (536).

Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ συνόδος ὑπέβαλε προφανῶς ὡς αὐθεντικὲς ἀποφάσεις τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς συνόδου τὶς προσαρτημένες στὰ πρακτικὰ της ἀποφάσεις αὐτές, τὶς ὁποῖες καὶ ἀνανέωσε. Ἄλλωστε, ἦσαν χρήσιμες καὶ γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῆς ἀντιχαλκηδονικῆς προπαγάνδας στὶς ἐπαρχίες τῆς Ἀνατολῆς, ἰδιαίτερα δὲ μεταξὺ τῶν μοναχῶν. Ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ συνόδος δὲν εἶχε πλέον σοβαρὲς δυσχέρειες νὰ χωρῆσθαι στὴν ἀνανέωση τῶν ἀναθεμάτων κατὰ τοῦ Διοσκόρου, τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων τους ἀντιχαλκηδονίων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ὅλη ἀντιχαλκηδονικὴ δράση τους διέσπασαν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁμως βέβαιο ὅτι καὶ χωρὶς τὶς μεταγενέστερες προσθήκες στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση ἀπέδιδε συνήθως στὴν Ε' Οἰκουμενικὴν συνόδο καὶ τὰ ἀναθέματα τῶν προηγουμένων σχετικῶν Ἐνδημούσων συνόδων τῆς ΚΠόλεως. (Συνεχίζεται)

ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΟΡΙΑΚΩΝ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Άγίου Βλασίου δια του ύπ' αριθμόν 490/6.11.1993 (αριθμ. Σ.Π. 3637/93) έγγραφου του αναφέρει ότι ή Νομαρχία Αιτωλίας και Άκαρνανίας, επικαλουμένη τόν Α.Ν. 528/1968 «Περὶ Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν Κοιμητηρίων» (ΦΕΚ Α' 225) «ὑποκινεῖ τοὺς Δήμους καὶ Κοινότητες νὰ ἰδιοποιηθοῦν τὰ Κοιμητήρια τῶν Ἐνοριῶν καὶ νὰ ἀναλάβουν τὴν διοίκηση καὶ διαχείριση αὐτῶν». Τὸ θιγόμενον ζήτημα ἔχει εὐρύτερη σημασία διότι, ἀρχῆς γενομένης, τὸ πιθανώτερον εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Νομάρχου νὰ εὕρει μιμητάς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἡ Πολιτεία ἠθέλησε νὰ ἀναθέσει τὴν εὐθύνη τῆς λειτουργίας τῶν Νεκροταφείων στοὺς Ὁργανισμοὺς τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως. Ἐξαρχῆς μὲ τὸ ἀπὸ 28.3/5.5.1834 διάταγμα τῆς Ἀντιβασιλείας «Περὶ τῶν Νεκροταφείων» (ποῦ ἔχει ἰσχὺν νόμου) ὁρίσθηκε ὅτι ἀπαγορεύεται ἐφεξῆς ἡ ταφή νεκρῶν εἰς ἐκκλησίαις καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἀνατέθηκε εἰς τοὺς Δήμους ἡ ἴδρυση Νεκροταφείων μὲ δημοτικὴ δαπάνη. Ἐκτοτε ἀκολούθησαν νεώτερες καὶ λεπτομερέστερες διατάξεις γιὰ τοὺς ὅρους ἴδρυσης καὶ λειτουργίας τῶν Νεκροταφείων ἐκ μέρους τῶν Δήμων (βλ. Ν. 1621/1919 γιὰ τὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση πρὸς ἴδρυση Νεκροταφείων, Π.Δ. 3/22.8.1929 περὶ ΓΟΚ μὲ διατάξεις στὸ ἄρθρο 27 γιὰ τὴν ἴδρυση Νεκροταφείων, Ν. 4602/1930 γιὰ τὴν τύχη τῶν ἐγκαταλειφθέντων Νεκροταφείων, ὁ Α.Ν. 2200/1940 Περὶ Ἱ. Ναῶν γιὰ τοὺς ὅρους διοικήσεως ἐκ μέρους Δήμων τῶν μὴ Ἐνοριακῶν Ναῶν κ.λπ.). Ἡ σχετικὴ νομοθεσία ἀνανεώθηκε συνολικὰ μὲ τοὺς Α.Ν. 445/1968, 582/1968 καὶ μὲ τὸν Ν. 547/1977.

Ἀπὸ τὴν συνολικὴ νομοθεσία περὶ Νεκροταφείων προκύπτει καὶ εἶναι δεδομένη ἡ *διάκριση* μεταξὺ Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων καὶ Νεκροταφείων τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Ἐνῶ ἡ ταφή νεκρῶν ἀπαγορεύθηκε ἀπολύτως καὶ ἐξαρχῆς σὲ ὅποιουσδήποτε ἄλλους χώρους καὶ ἀπὸ ὅποιουσδήποτε ἄλλους φορεῖς, ἐξακολούθησε ἡ λειτουργία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων τῶν ὁποίων, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπαρξη, ὅσον καὶ ἡ λειτουργία ἀπὸ τοὺς

Ἐκκλησιαστικοὺς φορεῖς (κυρίως Ἱ. Ναοὺς καὶ Μητροπόλεις) ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν Πολιτειακὴ νομοθεσία καὶ μάλιστα προβλέπεται ἀπὸ τὶς ἰσχύουσες διατάξεις ἡ δυνατότητα ἀφαιρέσεως τῆς διοικήσεως - διαχειρίσεως τῶν Νεκροταφείων ἀπὸ τοὺς Δήμους ἢ Κοινότητες καὶ ἀναθέσεως αὐτῶν εἰς τοὺς Ναοὺς μὲ Πράξη τῆς οἰκείας Μητροπόλεως καὶ βεβαιωτικὴ δικαστικὴ ἀπόφαση, σὲ περίπτωσιν ἀμελείας συντηρήσεως τῶν ἢ ἐγκαταλειψέως τῶν ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως (Α.Ν. 987/1946 ἄρθρο 8 καὶ Καν. 8/1979 ἄρθρο 14, 8).

Τῆς συνυπάρξεως αὐτῆς παραλλήλως ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων καὶ Δημοτικῶν Νεκροταφείων ποῦ ἀναγνωρίζεται *ex lege*, προϋπήρξε βέβαια ἡ *de facto* ἢ ἔστω κατὰ τὸ ἰσχύσαν Ἐκκλησιαστικὸ δίκαιο, σύσταση καὶ λειτουργία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων ποῦ ὄχι μόνον ἀνήκαν, ἀλλὰ καὶ διοικούνταν ἀπὸ τὶς Ἐνορίες καὶ τὶς Μητροπόλεις.

Ὡς ἐκ τούτου ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀφορμῶν, ἔχει πολλὰς φορὰς ἀνακύψει καὶ τεθεῖ τὸ ζήτημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἰδιοκτησιακοῦ καθεστώτος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων (βλ. προχείρως εἰς Γ. ΛΙΛΑΙΟΥ, Γνωμοδότησις περὶ τοῦ ἀρχαίου Ἐκκλησ. Κοιμητηρίου Ἁγίου Νικολάου Κοκκωνίου Κορινθίας, Τοῦ ἰδίου, Περὶ τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς πραγμάτων «θηρσκευτικοῦ» σκοποῦ καὶ τῆς ἀποκαθιερώσεως τῶν, εἰς ΕΚΚΛΗΣΙΑ 1990 σελ. 414, ΤΡΩΙΑΝΟΣ Ἐκκλησ. Νομοθεσία σελ. 153, 156, 167 κ.λπ. — Ἰδίου, Μελέτη εἰς Ν.Δ. 1976 σελ. 93 καὶ γενικώτερα ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ - ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΠΠΑ ὑπὸ ἄρθρο 966 Α.Κ.).

Εἰδικώτερα τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος διέπεται ἀπὸ τὶς ἰσχύουσες καταστατικὲς διατάξεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας (ἡδη Ν. 590/1977 Περὶ Κ.Χ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ Καν. 8/1979) ὑπὸ τὴν ἐννοια ὅτι ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ Κοιμητηριακοῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ ὡς αὐτελὲς Ἐκκλησιαστικὸν Ν.Π.Δ.Δ. (Παλαιότερα βάσει τοῦ ἄρθρου 2 Ν.Δ. 1923, ἄρθρ. 7. Ν. 5439/32 καὶ Ν. 2200/1940, ἡδη δὲ βάσει τοῦ ἄρθρου 1 παρ. 4 τοῦ Ν. 590/77), ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ μὴ ἐνοριακοῦ Ναοῦ, τότε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνήκει *παρακολουθηματικὰ* ἢ κατ' ἄλλην ἐκφραση *ἐξαρτηματικὰ* στὸν πλησιέστερο Ἐνοριακὸ Ναὸ ὡς Παρεκκλήσιο αὐτοῦ (ἂν εἶναι ἐντὸς τοῦ

οίκισμοῦ). Ὑπάρχουν ὅμως σὲ περιορισμένη κλίμακα περιπτώσεις κοιμητηριακῶν μὴ ἐνοριακῶν ναῶν ποὺ ἀνήκουν σὲ Ἐκκλησιαστικὰ συνήθως ἱδρύματα ἢ Φιλανθρωπικὰ Σώματα, ὁπότε χαρακτηρίζονται ὡς *ἱδρυματικοὶ* Ναοὶ (ἤδη ἄρθρο 1 Καν. 8/1979).

Ἐξάλλου τὸ ζήτημα τοῦ *ἰδιοκτησιακοῦ* καθεστῶτος ἐντάσσεται καὶ ἀντιμετωπίζεται στὸ πλαίσιο τῆς εὐρύτερης διάκρισης τῶν πραγμάτων *ἐκτὸς συναλλαγῆς* (extra commercium) ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ κοιμητήρια στὸ σύνολό τους (Ναὸς καὶ περίβολος αὐτοῦ), ἀποτελοῦν πράγματα «θηρσκευτικοῦ» σκοποῦ καὶ κατὰ τὸ ἄρθρο 966 Α.Κ. σὲ συνδυασμὸ καὶ πρὸς τὸ ἄρθρο 45 τοῦ Ν. 590/1977 καὶ ἄρθρο 3 Α.Ν. 582/1968 ἀποτελοῦν πράγματα ἐκτὸς συναλλαγῆς.

Κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ὑπὸ τὸ καθεστῶς αὐτὸ ἡ κυριότητα τοῦ ἀκινήτου καὶ τῶν συστατικῶν του, ἤτοι τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ περιβόλου του, δὲν καταργεῖται οὔτε ἐξαφανίζεται ἀλλὰ διατηρεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήμονα ὑπὸ τὸ ρηθὲν καθεστῶς πού, κατὰ νομικὴν ἀκρίβεια, ἀποτελεῖ ἓνα ἰδιότυπο καθεστῶς «περιορισμένης συναλλαγῆς» (βλ. ΛΙΛΑΙΟΥ, ὅπου ἄνωτ. σελ. 7 καὶ 414 ἀντίστοιχα, ΤΡΩΙΑΝΟΥ ὅπου ἄνωτ. σελ. 70, ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ - ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΠΠΑ ὑπὸ ἄρθρ. 966 σελ. 128 ἐπ. καὶ ὑπὸ ἄρθρον 971 σελ. 189, 192). Σὲ περίπτωσι «ἀποκαθιερώσεως», ἤτοι ἄρσεως τῆς ιδιότητος αὐτῆς, πού σημειωτέον μπορεῖ νὰ λάβει χώραν εἴτε de jure, μὲ τὴν ἐκάστοτε ἀντίθετη πράξι (contraus actus), εἴτε de facto (ex ipsis factis) «ἀφυπνίζεται» καὶ ἀνακύπτει ἀλώβητη ἡ κυριότητα τοῦ ἀντικειμένου σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 971 Α.Κ (βλ. ΓΕΩΡΓ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ σελ. 190-192 καὶ ΛΙΛΑΙΟΥ ἄνωτ. σελ. 7 ἐπ.).

Μὲ τὴν νεώτερη περὶ Νεκροταφείων νομοθεσία (Α.Ν. 445/68, 582/68 καὶ Ν. 547/77) *ἐπαναλαμβάνεται* ἡ ἐξαρχῆς ἐκπεφρασμένη θέλησις τῆς Πολιτείας ὅτι ἡ ἱδρυσις καὶ ἡ λειτουργία (συντήρησις, διοίκησις, διαχείρισις) τῶν Νεκροταφείων ἀνήκει στοὺς Δήμους καὶ στίς Κοινότητες, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι θεσπίζεται ἓνα *τεκμήριο ἀρμοδιότητος* ὑπὲρ τῶν Ο.Τ.Α. γιὰ τὰ Νεκροταφεῖα, ἀλλὰ ὄχι ὅτι ex lege καταργεῖται τὸ ὑφιστάμενο ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων, πράγμα τὸ ὁποῖο οὔτε θέλει, οὔτε μπορεῖ νὰ ἐπιχειρήσει ὁ κοινῶς νομοθέτης λόγῳ τῆς πάγιας συνταγματικῆς προστασίας πού καλύπτει τόσο τὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς (αὐτοδιοικητὸ Ἐκκλησίας), ὅσο καὶ τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς (προστασία τῆς ἰδιοκτησίας).

Ἐπομένως μὲ τίς νεώτερες περὶ Νεκροταφείων διατάξεις, χωρὶς νὰ ἀνατρέπεται τὸ ὑφιστάμενο καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων, θεσπίζε-

ται ὅτι ἐφεξῆς *ἀνήκει* στοὺς Ο.Τ.Α. κατ' ἀποκλειστικότητα, τόσο ἡ ἱδρυσις ὅσον καὶ ἡ λειτουργία τῶν (παρὰ τῶν Ο.Τ.Α.) ἱδρυομένων Νεκροταφείων (Δημοτικῶν Νεκροταφείων), ἐνῶ ἐξάλλου ὑπὸ ὀρισμένες προϋποθέσεις πού ὀρίζει ὁ νόμος (καὶ πάντοτε ἐντὸς τῶν ὀρίων πού ὀρίζει τὸ Σύνταγμα) περιέχεται εἰς τοὺς Ο.Τ.Α. ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις ὀρισμένων μὴ ἐνοριακῶν Ναῶν τῶν Νεκροταφείων καὶ Κοιμητηρίων, ὅπως εἶναι οἱ μὴ Ἐνοριακοὶ Ναοὶ πόλεων ἄνω τῶν 50.000 κατοίκων μὲ συνδρομὴ τῶν ὄρων τοῦ νόμου (ἄρθρο 1 Ν. 547/77 καὶ ἄρθρο 14 καὶ 6 Καν. 8/1979).

Εἰδικώτερα ὡς πρὸς τὴν *ἱδρυσις*, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ν. 547/77 τῶν Νεκροταφείων παρὰ τῶν Ο.Τ.Α. μεταξὺ τῶν νομίμων ὄρων περιλαμβάνεται καὶ ἡ *κτῆσις* τῆς κυριότητος τῆς ἐδαφικῆς ἐκτάσεως τοῦ Νεκροταφείου, χρεῖας καλούσης μὲ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις εἰδικῶς ἐπιτρεπομένης γιὰ τὴν προκειμένη δημόσια ὠφέλεια καὶ δὴ τόσο γιὰ τὴν ἐξαρχῆς ἱδρυσις, ὅσον καὶ γιὰ τὴν ἐπέκτασις τοῦ Νεκροταφείου. Ἐξάλλου ἀπαιτεῖται ἐπίσης σύμφωνη γνώμη Ἐπιτροπῆς νομαρχικοῦ ἐπιπέδου (Προϊστάμενος Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Νομιάτρος κ.λπ.) γιὰ τὰ ζητήματα τῆς καταλληλότητος καὶ τῆς τηρήσεως τῶν ὄρων τοῦ νόμου πού ἀποτελεῖ οὐσιώδη τύπο τῆς σχετικῆς διαδικασίας (Σ.Ε. 510/75 - 3687/75 - 1224/81 καὶ ἄρθρον 2 Α.Ν. 582/68, Κωδ. Δ-Κ, Ν. 1065/80 καθὼς καὶ ἀποφ. Ὑπ. Ἐσωτ. - Προνοίας 1210/78, ΦΕΚ 424 τ. Β' - ΓΕΩΡΓ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ὑπὸ ἄρθρ. 967 σελ. 131 ἐπ.).

Μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ πρέπει νὰ γίνει δεκτὸν ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων δὲν ἀνατρέπεται ἀλλὰ διατηρεῖται καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἰσχύουσας νομοθεσίας περὶ Νεκροταφείων, τὸ μὲν διότι ὁ κοινὸς Νομοθέτης πέρα τῆς καθιερώσεως «τεκμηρίου ἀρμοδιότητος» ὑπὲρ τῶν Ο.Τ.Α. γιὰ τὴν ἱδρυσις καὶ λειτουργία τῶν Νεκροταφείων, ἀναφέρεται προδήλως γιὰ τὰ ζητήματα τῆς διοικήσεως - διαχειρίσεως εἰς τὰ Νεκροταφεῖα πού ἔχουν ἱδρυθεῖ ὑπὸ τοὺς Δήμους καὶ τίς Κοινότητες (καὶ ἀνήκουν κατὰ συνέπειαν εἰς τοὺς Ο.Τ.Α.), τὸ δὲ λόγῳ τῆς διπτῆς συνταγματικῆς προστασίας ἡ ὁποία καλύπτει τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Κοιμητήρια ἐξ ἐπόψεως αὐτοδιοικητοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ προστασίας τῆς ἰδιοκτησίας.

Πρέπει ὅμως γιὰ τὴν προσήκουσα ἀντιμετώπισις τῶν ζητημάτων πού προκύπτουν ἀπὸ τὴν παράλληλη συνύπαρξις Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων καὶ Δημοτικῶν Νεκροταφείων νὰ γίνει διάκρισις μεταξὺ τῶν μὴ λειτουργούντων παλαιῶν καὶ τῶν λειτουργούντων Ἐκκλησ. Κοιμητηρίων μὲ τίς ἐξῆς γιὰ κάθε μία περίπτωσι παρατηρήσεις, ἤτοι:

α. Στις περιπτώσεις των *έκτος λειτουργίας* (παλαιών Έκκλησιαστικών Κοιμητηρίων, όπου δηλαδή δεν γίνονται πλέον ταφές και δεν διατηρούνται τάφοι αλλά υπάρχει μόνον ο Ναός με τὸν ἔκτος συναλλαγῆς ἐλεύθερον περίβολόν του, ἔχει συμβεῖ ἢ λεγομένη «ἀποκαθίερωση» (συνήθως λόγω καταργήσεως καὶ ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας νέου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ Νεκροταφείου). Ἡ «ἀποκαθίερωση» δὲν ἐπηρεάζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς, τὸ ὁποῖο ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει διεπόμενον ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, ἐξακολουθεῖ δὲ ἡ ἱερότητα τοῦ χώρου τόσο ὡς πρὸς τὸ κτίσμα τοῦ Ναοῦ, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν περίβολόν του. «Καὶ ἐὰν πέσει τὸ Σάκρον –λέγει ὁ Βαλασμών– ὁ τόπος οὐ βέβηλος γίνεταί». Ἐπηρεάζει ὅμως ἡ «ἀποκαθίερωση» ἀμέσως τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς, δεδομένου ὅτι «ἀφυπνίζεται» καὶ ἀπελευθερώνεται ἡ κυριότητα ἀπὸ τὶς υπάρχουσες (συνταγματικὰ) ἀνεκτὲς δεσμεύσεις τοῦ ἀκινήτου ὡς πράγματος «ἐκτὸς συναλλαγῆς».

Ἐφεξῆς ἀνακύπτει καὶ ὑφίσταται *ἀλώβητη* ἡ κυριότητα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ν.Π.Δ.Δ., λειτουργοῦσα ὅπως ὀρίζουν οἱ νόμοι ὑπὸ τὴν δεδομένη συνταγματικὴ προστασία τῆς ἰδιοκτησίας.

Στὴν προκειμένη περίπτωση ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει λειτουργία τοῦ Κοιμητηρίου δὲν ὑπάρχει ἀσφαλῶς ζήτημα διοικήσεως - διαχειρίσεως, ἡ δὲ ἐνδεχομένη *ἐπέμβαση* τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων γιὰ νὰ ἐπιληφθοῦν τοῦ Κοιμητηρίου ἀναφέρεται εἰς τὴν κατάληψη τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ περιβόλου κατὰ ἀπροκάλυπτη ἢ συγκεκαλυμμένη *ἀντιποίηση* τῶν ἰδιοκτησιακῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἐκκλησ. Ν.Π.Δ.Δ. (κυριότητας καὶ νομῆς).

Κατὰ συνέπειαν πρὸς προστασία τῶν ἰδιοκτησιακῶν δικαιωμάτων του δύναται καὶ δικαιούται τὸ θιγόμενο Ἐκκλησ. Ν.Π.Δ.Δ. νὰ μετέλθει ὅλα τὰ ἔνδικο μέσα καὶ βοηθήματα πρὸς προστασία τῆς κυριότητας καὶ νομῆς του καὶ μάλιστα ἀσφαλ. μέτρα νομῆς ἀκινήτου καθὼς καὶ ἀσκηση ἀναγνωριστικῆς περὶ κυριότητος ἢ διεκδικητικῆς ἀγωγῆς ἀφοῦ τέτοια ἐπέμβαση τῶν Ο.Τ.Α., ἔστω πρὸς ἐπανίδρυση ἢ ἐπέκταση τοῦ Νεκροταφείου δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε μὲ ἀναγκ. ἀπαλλοτρίωση τοῦ ἀκινήτου, ἀφοῦ ἐκ τοῦ νόμου μεταβάλλονται ὑποχρεωτικὰ εἰς ἄλση κατὰ τὸ ἄρθρο 1 παρ. 3 Α.Ν. 582/68 καὶ Ν. 4602/1930 (βλ. σχετικὰ *ad hoc* Λιλαίου, Γνωμοδότηση παλαιοῦ Κοιμητηρίου Κοκκωνίου Κορινθίας).

β. Στις περιπτώσεις τῶν ἐν *λειτουργία* Ἐκκλησιαστικῶν Κοιμητηρίων, ὅπου δηλαδή συνεχίζονται οἱ ταφές καὶ διατηροῦνται οἱ τάφοι, ὅπως εἶναι τὰ ἐν χρήσει ἱστορικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Κοιμητήρια ἢ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Κοιμητήρια ποῦ λειτουργοῦν λόγω

μὴ ἰδρύσεως Δημοτικῶν ἢ Κοινοτικῶν Νεκροταφείων, ἢ λόγω ἀμελείας ἀσκήσεως διευθύνσεως ἀπὸ τοὺς Ο.Τ.Α. (Ν. 987/46 καὶ ἄρθρο 14 παρ. 8 Καν. 8/1979) δὲν ὑπάρχει δικαίωμα τῶν Ο.Τ.Α. νὰ ἐπιληφθοῦν τῆς κυριότητος τοῦ ἀκινήτου χωρὶς προηγούμενη ἀναγκ. ἀπαλλοτρίωση, ἀλλὰ οὔτε ὑπάρχει «δικαίωμα» διοικήσεως - διαχειρίσεως, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία περὶ Νεκροταφείων ὑπάρχει καὶ ἀναγνωρίζεται μόνον ἡ *in abstracto* ἀρμοδιότητα τῶν Ο.Τ.Α. νὰ διοικοῦν καὶ διαχειρίζονται «πάντα τὰ Κοιμητήρια» (ἄρθρο 2 παρ. 1 Α.Ν. 582/68, εἴτε ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς «μὴ ἐνοριακοὺς Ναοὺς τῶν Κοιμητηρίων πόλεων ἄνω τῶν 50.000 κατοίκων...» (ἄρθρο 1 Ν. 547/77).

Μάλιστα δὲ στὴν περίπτωση αὐτὴ «ἀπὸ κοινοῦ» μετὰ τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κατὰ τὸ ἄρθρο 14 παρ. 1 ἐδ. γ' τοῦ Καν. 8/1979 (βλ. γιὰ τὴν «ἀντίφαση» τῶν δύο διατάξεων σχόλια εἰς Τρωϊάνου, ἀνωτ. σελ. 156).

Προκύπτει ἀπὸ τὶς σχετικὲς διατάξεις καὶ πάντως πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐγκείμενο στὸ πνεῦμα τῆς σχετικῆς νομοθεσίας περὶ Νεκροταφείων ὅτι, ὅσα ἀναφέρονται στὸν νόμο γιὰ τὴν διοίκηση καὶ διαχείριση τῶν Νεκροταφείων ἀπὸ τοὺς Ο.Τ.Α., ἀναφέρονται στὰ Δημοτικὰ καὶ Κοινοτικὰ Νεκροταφεῖα, ἢτοι σὲ ἐκεῖνα ποῦ ἰδρύονται ἀπὸ τοὺς Ο.Τ.Α., τηρουμένων τῶν ὅρων τοῦ νόμου γιὰ τὴν ἴδρυση ἢ γιὰ τὴν ἐπέκταση τῶν Νεκροταφείων (βλ. σχετικούς ὅρους εἰς ΓΕΩΡΓ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ὑπὸ ἄρθρον 966 σελ. 131 ἐπ.).

Μὲ ἄλλα λόγια ἡ σχετικὴ νομοθεσία περὶ τῆς λειτουργίας τῶν Νεκροταφείων ἀπὸ τοὺς Ο.Τ.Α. προϋποθέτει πρωτίστως «*κυριότητα*» αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν Ο.Τ.Α., ἢτοι ὅτι πρόκειται περὶ Νεκροταφείων ποῦ *ἀνήκουν* στοὺς Ο.Τ.Α. μὲ νόμιμη κτήση συνέπεια νομίμως «ἴδρυση» ἢ «ἐπέκταση» κατὰ τὰ προεκτεθέντα (βλ. διατύπωση ἄρθρου 7 παρ. 1 καὶ 2 Α.Ν. 2200/1940, ὅπου ὁ νόμος ἀναφέρεται σὲ «Νεκροταφεῖα» ποῦ ἰδρύονται καὶ διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς Δήμους καὶ Κοινότητες. Ἐπίσης καὶ ἄρθρο μόνο τοῦ Ν. 4602/1930 γιὰ τὰ ἐγκαταλειφθέντα Νεκροταφεῖα ποῦ ἀνήκουν «εἰς τοὺς ἰδρῦσαντας αὐτὰ Δήμους ἢ Κοινότητας...»).

Ἐπομένως ἡ ρηθεῖσα *ex lege* καὶ *in abstracto* ἀναγνωριζομένη ἀρμοδιότητα διοικήσεως - διαχειρίσεως Νεκροταφείων ἐκ μέρους τῶν Ο.Τ.Α., δὲν ἐκτείνεται αὐτοδικαίως καὶ δὲν καταλαμβάνει *in concreto* τὰ ἐν λειτουργία Ἐκκλησιαστικὰ Κοιμητήρια, πρῶτον, διότι δὲν ἠθέλησε τέτοια γενικὴ ἐπέκταση ὁ κοινὸς Νομοθέτης καὶ δεύτερον, διότι δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρηθεῖ τοῦτο ἀπὸ τὸν κοινὸ Νομοθέτη χωρὶς τὴν θέληση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ν.Π.Δ.Δ. καὶ

χωρίς προηγούμενη προστασία του αυτοδιοικήτου και της ιδιοκτησίας. Μεμονωμένη αντίθετη άποψη που διατυπώθηκε στην Έπιστήμη (βλ. Γνωμοδότηση Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ έν ΝοΒ 37 σελ. 884 έπ.) δέν εύσταθεί και πάντως δέν έχει γίνει δεκτή από την Νομολογία, άλλωστε και ή έπικαλουμένη Νομολογία (Όλ. Σ.Ε. 1476/75) έκρινε τδ άνωτέρω ζήτημα όχι στο σύνολό του και μόνον έξ έπόψεως αυτοδιοικήτου της Έκκλησίας.

Με τδ δεδομένα αυτά πρέπει νά γίνει δεκτό ότι, όπως στα έκτος λειτουργίας (άργούντα ή παλαιά), έτσι και στα έν λειτουργία Έκκλησιαστικά Κοιμητήρια διατηρείται κατά πάσα περίπτωση ή *κυριότητα* της έδαφικής εκτάσεως και τών συστατικών αυτής (Ναού και περιβόλου) ύπερ του οικείου Έκκλησιαστικού Ν.Π.Δ.Δ. με την υποδιάκριση ότι, ένω στην πρώτη περίπτωση ή κυριότητα ύπάρχει με τις δεσμεύσεις του «έκτος συναλλαγής» πράγματος κατά τδ προεκτεθέντα, στην δεύτερη περίπτωση ή κυριότητα είναι πλήρης και άσκειται άκώλυτα υπό την συνταγματική προστασία άπαγορευμένης κάθε επέμβασης εις βάρος της έκ μέρους τρίτου και δη έκ μέρους τών Ο.Τ.Α., έστω και με την έπίκληση της *ex lege* γενικής *in abstracto* άρμοδιότητάς των για την ίδρυση και λειτουργία Νεκροταφείων, άφου αυτό ούτε επιτρέπεται ούτε μπορεί νά επιτρέπεται τέτοια επέμβαση από την κειμένη νομοθεσία, λόγω της ρηθείσης συνταγματικής προστασίας.

Συνεπώς ή προσήκουσα έρμηνεία και έφαρμογή της κειμένης νομοθεσίας πρέπει, άποσαφηνίζουσα τδ όλο περίπλοκο ζήτημα, νά έπιβάλλει *τομήν διαχωρισμού* μεταξύ τών προαναφερομένων περιπτώσεων κατά τδ προεκτεθέντα, όπως ώστε νά μη φαλκιδεύεται αλλά νά ύλοποιείται ή συνταγματική προστασία του αυτοδιοικήτου και της παρουσίας τών Έκκλησιαστικών Ν.Π.Δ.Δ. αναφορικά με όλα τδ Έκκλησιαστικά Κοιμητήρια (έν λειτουργία ή έκτος λειτουργίας), άναγνωριζόμενου ότι, κάθε επέμβαση έκ μέρους τών Ο.Τ.Α. σέ βάρος του ρηθέντος εκκλησιαστικού και ιδιοκτησιακού καθεστώτος τών Έκκλησιαστικών Κοιμητηρίων είτε συγκεκαλυμμένη, δηλαδή υπό την κάλυψη της διοικήσεως - διαχειρίσεως, είτε άπροκάλυπτη, συνιστά έκτος άλλων ανεπίτρεπτη προσβολή τών δικαιωμάτων αυτών που άπαγορεύει ό νόμος ή άλλως τδ Σύνταγμα, πράγμα που έπιφέρει εύθύνες για τόν παραβάτη και συνεπάγεται δικαιώματα για τδ θιγόμενο Έκκλησιαστικό Ν.Π.Δ.Δ., που μπορούν νά άσκηθούν όπως όρίζει ό νόμος για την προστασία του αυτοδιοικήτου και της παρουσίας του (βλ. για τδ επιμέρους μέτρα προστασίας τών Έκκλησ. Ν.Π.Δ.Δ. εις Λιλαίου, Γνωμοδότηση, άνωτ. σελ. 11 έπ., ήτοι άσφαλ. μέτρα

νομής ακινήτου στο άρμόδιο Είρηνοδικείο, άναγνωριστική περι κυριότητας ή διεκδικητική άγωγή και άσκηση αίτήσεως άκυρώσεως κατά τις τυχόν έκδοθείσες διοικητικές εκτελεστές Πράξεις καθώς και της άγωγής άποζημιώσεως έκ της άδικοπραξίας πέραν της ποινικής εύθύνης από τυχόν έπεμβάσεις με άξιόποιον χαρακτήρα).

Προσεκτικότερη μελέτη τών όριζόμενων από τόν Α.Ν. 582/68 «Περί Δημοτικών και Κοινοτικών Νεκροταφείων», σέ συνδυασμό με τδ άναφερόμενα εις την Δ.Ι.Σ. ύπό του Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Άγίου Βασίου δια του ύπ' άριθ. πρωτ. 490/6.11.1993 (άριθμ. Σ.Π. 3637/16.11.1993), θά πείσει ότι, ή όλη δομή του νόμου είναι ή ρύθμιση από 28.9.1968 (ήμερομηνίας δημοσίευσης του νόμου εις ΦΕΚ 225) «*ιδρύσεως*» ύπό τών Ο.Τ.Α. νεκροταφείων εις την περιφέρειά τους, ως και ή διαδικασία ή όποία πρέπει νά άκολουθείται και δέν άναφέρεται εις τά, πρό του νόμου, Κοιμητήρια, παρά μόνο περιοριστικά και μόνο με τδ ειδικώς όριζόμενα δια της παραγ. 3 άρθρου 1. Άποσαφηνίζει μάλιστα ό νομοθέτης ότι τδ «άχρηστευθέντα» Κοιμητήρια, τών όποιων ή μεταφορά άποκλείεται δια θρησκευτικούς λόγους (άρθρο 1 παρ. 3) και τδ όποία ό νομοθέτης άναγνωρίζει και διαχωρίζει από την γενικότερη ρύθμιση και, πάντοτε μετά την ίσχύ του Α.Ν. (28.9.68) τδ όποία, ό ίδιος ό νομοθέτης άναγνωρίζει ως πράγματα έκτος συναλλαγής (άρθρο 1 παρ. 3).

Η σαφής αυτή έπίσημανση του νομοθέτη, σέ συνδυασμό με την ύπαρξη «θρησκευτικών» λόγων (ίδ. νόμον) έχει σκοπό νά άποκλείσει έγερση, έκ του νόμου, δικαιωμάτων ιδιοκτησιακών έκτος της Έκκλησίας από τις διατάξεις του Α. Κώδικα.

Ό Α.Ν. προβλέπει άπαλλοτρίωση του καταλλήλου χώρου για την ίδρυση νεκροταφείων και, δια της παραγρ. 3 άρθρου 1, όρίζει σαφώς ότι: «παλαιά (σέ διάκριση από αυτά που θά ιδρύονται μετά τόν Α.Ν.) δι' οίονδήποτε λόγον άχρηστευθέντα Κοιμητήρια, ών ή μεταφορά άποκλείεται δια θρησκευτικούς λόγους, δένδροφυτεύονται και έξωραίζονται μεταβαλλόμενα εις άλλη».

Κατά ταύτα αι ένέργειαι της Νομαρχίας που άναφέρονται εις τδ από 6.11.93 έγγραφον του Σεβ. Ναυπάκτου και Άγ. Βλασίου έλέγχονται ότι στηρίζονται εις έσφαλμένην έρμηνείαν του Α.Ν. 582/68, ό όποιος είναι σαφής διότι ό νομοθέτης, χρησιμοποιών τας λέξεις «*ίδρυση*» και «*ιδρύονται*», καθιστά σαφή την θέλησή του, γνωστού όντος ότι ό νομοθέτης εκφραζόμενος νομοθετεί και δέν εκφράζεται άπλώς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΙΛΑΙΟΣ

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΣΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Με σεμνότητα και μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα εὐλι-
κρινουῦς ἀγάπης καὶ τιμῆς ἐορτάσθηκε ἡ ἐπέ-
τειος τῆς 20ετίας ἀπὸ τὴν ἀνάρρηση τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.
Σεραφεῖμ στὸν ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο τῆς Ἀπο-
στολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὡς Προ-
καθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ πρωὶ τῆς Τετάρτης 12 Ἰανουαρίου πραγ-
ματοποιήθηκε πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς Διαρ-

Τοῦ κ. **Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ,**
Δ/ντοῦ τοῦ Γραφ. Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου

κοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Σεβ.
Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύ-
σιος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ σώματος, προσφώνησε
τὸν Μακαριώτατο καὶ ὁ Σεβ. Συνοδικὸς Σύνε-
δρος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστο-
μος προέβη σὲ ἐκτενὴ ἀναφορὰ στὸ ἐπιτελεσθὲν
κατὰ τὰ 20 αὐτὰ ἔτη σημαντικώτατο ἔργο ἀπὸ
τὸν Μακαριώτατο στὸν ἐθνικὸ, ἐκκλησιαστικὸ
καὶ κοινωνικὸ χώρο, παρουσιάζοντας μὲ μιὰ ἐμ-
περιστατωμένη εἰσήγησή του ὑπεύθυνα καὶ διεξ-
οδικὰ τὴν πολύμοχθη καὶ πολύχρονη αὐτὴ προσ-
φορὰ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας.
Ὁ Μακαριώτατος ἀπάντησε πολὺ συγκινημένος
καὶ εὐχαρίστησε τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες γιὰ
τοὺς λόγους τους, μοιράζοντας σὲ ὅλα τὰ μέλη
τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ἀργυρὸ ἀνα-
μνηστικὸ μετάλλιο, ποὺ κόπηκε γιὰ τὴν ἐπέτειο.

Στὴ συνέχεια παρατέθηκε στὴν αἴθουσα τε-
λετῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δεξίωση, στὴν ὁποία
παρέστησαν οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολίτες, ὁ-
μοροὶ καὶ παρεπιδημούντες Ἱεράρχες, ὁ Ἀρχι-
γραμματεὺς καὶ οἱ Γραμματεῖς τῆς Ἱ. Συνόδου,
οἱ Προϊστάμενοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν
καὶ ὀργανισμῶν καὶ ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι σ' αὐ-
τοὺς ὑπάλληλοι. Συνεργεῖα ὅλων τῶν τηλεοπτι-
κῶν σταθμῶν κάλυψαν τὴν ἐκδήλωση, κατὰ τὴν
ὁποία ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Παν. Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης προσέ-
φερε στὸν Μακαριώτατο ζεῦγος ἀρχιερατικοῦ
Σταυροῦ καὶ Ἐγκολπίου ἐκ μέρους τῶν ἐργαζο-

μένων στὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς
Οἰκονομικῆς Ὑπηρεσίης προσφωνώντας τον ὡς
ἐξῆς:

«Μακαριώτατε πάτερ καὶ Δέσποτα,

*ἐκ προσώπου τῶν ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱε-
ρᾶς Συνόδου καὶ τῆς Οἰκονομικῆς Αὐτῆς Ὑπηρε-
σίας ἐργαζομένων, εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ καὶ
ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα,
τὸν πνευματικὸν ἡμῶν παραστάτην καὶ στοργι-
κὸν πατέρα ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς
καλλικάρπου διακονίας ὡς Προκαθημένου τῆς
καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος, προσφέρομεν ὑμῖν εὐσεβά-
στως τὰ συμβολικὰ ταῦτα «ἀπαμφιάσματα» τῆς
τιμῆς, τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ υἱϊκῆς ἀγάπης, ὑπι-
σχνούμενοι τὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἀπόδειξιν τῆς
εὐλικρινουῦς ὑπακοῆς ἡμῶν πρὸς τὴν Μητέρα
Ἐκκλησίαν καὶ τὸν οἰακοστρόφον «ἄγγελον»
Αὐτῆς».*

Στὴ συνέχεια πρόσφερε στὸν Μακαριώτατο
ζεῦγος ἀρχιερατικοῦ Σταυροῦ καὶ Ἐγκολπίου
ἐκ μέρους τῶν ἐργαζομένων στὴν Ἀποστολικὴ
Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Γεν.
Διευθυντῆς τῆς Παν. Ἀρχιμ. Πέτρος Δακτυλίδης
λέγοντας τὰ ἐξῆς:

«Μακαριώτατε Δέσποτα,

*Ἡμεῖς, ὡς Γενικὸς Δ/ντῆς τῆς Ἀποστολικῆς
Διακονίας, καὶ ἅπαν τὸ προσωπικὸν αὐτῆς μετὰ
συναισθημάτων ἀγίας χαρᾶς καὶ πνευματικῆς
εὐφροσύνης ἐορτάζομεν σήμερον τὴν συμπλήρω-
σιν δύο δεκαετιῶν ἀφ' ὅτου ἡ πλειονοψηφία τῆς
πρεσβυτέρας Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος ἐξέλεξεν Ὑμᾶς – τὸν ἀπὸ Ἰωαννίνων
ΣΕΡΑΦΕΙΜ – Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ
πάσης Ἑλλάδος.*

*Ἐξελέγητε, Μακαριώτατε, εἰς ἐποχὴν δύσ-
κολον διὰ τὴν τε Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ
ἔθνος ὅτε – διὰ νὰ παραφράσωμεν τὸ τοῦ
Παύλου – «ἔξωθεν μὲν μάχαι, ἔσωθεν δὲ φό-
βοι»¹. Ὑμεῖς ὅμως «πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ*

1. Β' Κορ. 7,5.

ἡμῶν»² και τηροῦντες τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας «ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης»³ ἀπεδείχθητε ἱκανὸς καὶ ἄξιος κυβερνήτης τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον καίτοι «ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενον»⁴ ὠδηγήσατε εἰς εὐθέτους λιμένας.

Πρὸς κλειψύδραν λέγων καὶ «μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος»⁵ δὲν θὰ ἀναφερθῶ εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς Ὑμετέρας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος δραστηριότητος καὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐπιτευγμάτων, εἰμὴ μόνον — ἐν τάχει — εἰς τὴν προοδευτικὴν πορείαν τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τῆς ὁποίας — Πρόεδρος ὢν τοῦ Διοικητικοῦ αὐτῆς Συμβουλίου — τὴν Δ/νοιμ μοὶ ἐνεπιστεύθητε. Ἡμεῖς δέ, Μακαριώτατε, «οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχήσομεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὐ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεός...»⁶, καὶ θὰ εἴπωμεν ὅτι δύνασθε νὰ εἴσθε ὑπερήφανος διὰ τὸ ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ ἐπιτελούμενον ἔργον. «Μαρτύριον δὲ τῶν λαληθέντων»⁷ ἀποτελεῖ ἡ κυκλοφορηθεῖσα ἐσχάτως «Ἐκθεσις πεπραγμένων».

Σπεύδων πρὸς τὸ τέρας, Μακαριώτατε Δέσποτα, διαβεβαιῶ Ὑμᾶς — ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς συμπληρώσεως εἰκοσαετίας ἀπὸ τῆς εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἐκλογῆς Σας — ὅτι θὰ ἐξακολουθήσωμεν ἀγωνιζόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι «ἵνα μείζονα τούτων»⁸ δεῖξωμεν ἔργα.

Εὐχόμενοι ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίζεται Ὑμῖν ἔτη πολλὰ πρὸς συνέχισιν τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔργου Ὑμῶν δεχθῆτε παρακαλοῦμεν, Μακαριώτατε, ἐκ μέρους ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων συνεργῶν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ, τὸ ἐλάχιστον τοῦτο δῶρον εἰς πίστῳσιν βαθυτάτου σεβασμοῦ, εἰγνώμοσύνης καὶ υἱικῆς ἀγάπης.

Ἐπαρον τὰς χεῖράς σου, Ἅγιε τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐλόγησον πάντα τοὺς ἐργαζομένους ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ καὶ εἰρήνευσον αὐτούς».

Ἀκολουθῶς πρόσφερε στὸν Μακαριώτατο ἀρχιερατικὸ Ἐγκόλπιο ἐκ μέρους τῶν ἐργαζομένων στὴ δεκαπενθήμερη ἐφημερίδα τῆς Ἐκ-

κλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τὴν ὁποία ὁ Μακαριώτατος ἴδρυσεν τὸν Ὀκτώβριον 1976, ὁ Διευθυντὴς τῆς κ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτης ἐκφράζοντας τὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, υἱικῆς ἀγάπης καὶ προσηλώσεώς τους στὸ σεπτὸ πρόσωπό του καὶ τὶς ἐγκάρδιες εὐχὲς τους γιὰ μακροήμερευση καὶ ἐνδυνάμωση παρὰ Κυρίου στὸ ἔργο Του. Ὁ Μακαριώτατος ἀπάντησε συγκινημένος ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τιμῆς, εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης τῶν ἐργαζομένων στὴν Ἰ. Σύνοδο καὶ στοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὀργανισμοὺς πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀντευχῆθηκε σὲ ὅλους «πολλὰ τὰ ἔτη». Στοὺς παρισταμένους διανεμήθηκε ἀνάτυπο ἀπὸ τὰ «Δίπτυχα 1994» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μὲ παρουσίαση τῶν ἐπιτελεσθέντων κατὰ τὴν 20ετία ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο ἔργων, ποὺ συνέταξε ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, στίς 6 μ.μ., ἡ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία παρουσίασε στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν βυζαντινοὺς ὕμνους. Προλόγησε ὁ Παν. Ἀρχιμ. Πέτρος Δακτυλίδης, Ἱερατικῶς Προϊστάμενος, ὁ ὁποῖος πρόσφερε στὸν Μακαριώτατο ἐκ μέρους τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἀργυρῆ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρα Ἐπισκόπου Φαναρίου Σεραφεῖμ, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα φέρει ὁ Μακαριώτατος, μὲ τούτα τὰ λόγια:

«Μακαριώτατε Δέσποτα,

Ἐγὼ καὶ τὸ ὑπ' ἐμὲ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, μετὰ θεομῶν συναισθημάτων καὶ περισσῆς ἀγίας χαρᾶς καὶ πολλῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης, συνεορτάζομεν σήμερον μετὰ παντός τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὴν συμπληρῶσιν εἴκοσι χρόνων, ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Θεία Πρόνοια Σᾶς ἔχρισεν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ Ἀρχιθύτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν ἀπειρον ἀγάπην τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, ἀπεδείχθητε ἱκανὸς καὶ ἄξιος κυβερνήτης τοῦ σκάφους Αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ παρὰ τοὺς ἐπικρατοῦντας πανταχόθεν σκληροὺς ἀνέμους, τὸ ὠδηγήσατε εἰς ὀμαλοὺς καὶ ὑπήνεμους λιμένας.

Τὸ φαινόμενον, μοναδικόν, Μακαριώτατε, τῆς μακρᾶς θητείας Σας εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, φανερώνει ὀλοκάθαρα τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, καὶ

2. Κολοσ. 4,12.

3. Ἐφεσ. 4,3.

4. Ἰακ. 3,4.

5. Θουκυδ., II, 36,19.

6. Β' Κορ. 10,13.

7. Ἐβρ. 3,5.

8. Ἰω. 5,20.

προοιωνίζει ίσως και προσθήκη μήκους εις τὸ μέλλον μακρόν. Καὶ οἱ ἀντιτιθέμενοί Σας, χωρὶς νὰ τὸ ὁμολογούν, ἀναγνωρίζουν τὸ μακρόν, τὸ πολύπονον ἀλλὰ καὶ καλλίκαρπον ἔργον Σας, κατὰ τὰ 20 χρόνια θητείας Σας εἰς τὸ πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡμεῖς, Μακαριώτατε, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν διοίκησιν τοῦ πρώτου Ναοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στηριγμένοι εἰς τὴν ἀπλότητά Σας, εἰς τὴν ἀγάπην Σας, εἰς τὴν σπανίαν καλωσύνην Σας, Σὰς ὑποσχόμεθα, ὅτι, θὰ ἐξακολουθήσωμεν ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, μέχρι πλήρους στηριξεώς του καὶ ὁλοκληρώσεώς του, ἰδίως ἐκ τῶν τοῦ σεισμοῦ κλοισμῶν του.

Εὐχόμενοι ὀλοψύχως, ὅπως Κύριος ὁ Θεός, χαρίζῃ Ὑμῖν ἔτη, ὡς ἐπὶ πλείστα, πρὸς συνέχισιν τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἔργου Σας, δεχθῆτε, Σὰς παρακαλῶ ἐκ μέρους ἐμοῦ καὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, τὸ ἐλάχιστον τοῦτο δῶρον, εἰς ἔνδειξιν βαθυτάτου σεβασμοῦ, εὐγνωμοσύνης καὶ πολλῆς υἱικῆς ἀγάπης.

Ἱερομόρτυς Ἅγιε Σεραφεῖμ, Ἀρχιεπίσκοπε Φαναρίου καὶ Φαναριοφαρσάλων, πρέσβευε ἔσασαι ὑπὲρ Σεραφεῖμ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Ἀμήν».

Στὸ διάλειμμα τῆς συναυλίας ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος Αἰδ. Πρωτ. Νικόλαος Αὐγερινόπουλος ἀναφέρθηκε στὸ ἐπιτελεσθὲν κατὰ τὴν 20ετία ἔργο ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο, στὴ γνωριμία του στὸν Ἰ. Ναὸ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ Πατησίων καὶ στὴν προσφορὰ του πρὸς τὸν Ἱερὸ Κλῆρο τῆς Ἑλλάδος:

«Ὁς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος. Καὶ ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δούλος».

Μακαριώτατε,

Ὁ Κύριος μὲ τὰ θεῖα αὐτὰ λόγια Του, χωρὶς περιστροφῆς καὶ ἀσάφειας, καθορίζει μὲ κάθε ἀκρίβεια, ποιὸς ἀναγνωρίζει σὰν μεγάλους καὶ πρώτους.

Καὶ ὁ Ἱερὸς Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος σήμερα μὲ πολὺ συγκίνηση τιμᾷ ἕναν μεγάλο καὶ πρώτο, πὸν συμπλήρωσε 20 συναπτὰ ἔτη στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνον τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐναν ἄνδρα πὸν δὲν ἐπεθύμησε ποτὲ θρόνους, δὲν ζήτησε νὰ διακονηθῆ καὶ νὰ ὑπηρετηθῆ, οὔτε οἱ ἄλλοι σὰν δούλοι καὶ ὑπηρετές του νὰ τοῦ κάνουν ἐδαφαιεῖς

μετάνοιες. Ἐναν Ἀρχιεπίσκοπο, πὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἱερατικῆς του σταδιοδρομίας, ἐδῶ καὶ 56 χρόνια, ἀναλώθηκε στὴν διακονία καὶ ὑπηρεσία τῶν συνανθρώπων του, μὲ περισσὴ ἀγάπη καὶ ταπεινώση, χωρὶς μεγάλα λόγια, προτιμῶν «τῶν ἔργων τὴν φωνὴν» ὅπως ὁ ἴδιος ἔχει ὁμολογήσει.

Εἶναι μεγάλη δι' ἐμὲ ἡ σημερινὴ ἡμέρα, Μακαριώτατε, διότι μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ μνησθῶ «ἡμερῶν ἀρχαίων», τότε πὸν στὸν Ἅγιο Λουκᾶ, ἐσεῖς Ἀρχιμανδρίτης κι ἐγὼ Διάκονος, Σὰς παρακολουθοῦσα ἀπὸ κοντὰ σὲ κάθε Σας ἐκδήλωση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑποδειγματικὴ Σας στάση σὰν λειτουργὸς τῶν θείων Μυστηρίων, διότι (ποιὸς μπορεῖ νὰ ξεχάσει τὶς ἀξέχαστες ἐκείνες λειτουργίες καὶ τὶς θαυμάσιες 12λεπτες ὁμιλίες Σας ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν), καθὼς καὶ ἡ ἐν γένει προσφορὰ Σας στὴν Ποιμαντικὴ Διακονία τοῦ λαοῦ σφραγίσθηκε ἀπὸ τότε στὶς καρδιὰς τῶν ἐνοριτῶν, οἱ ὅποιοι ἐνθυμοῦνται τὶς δύσκολες μέρες τῆς Κατοχῆς, τότε πὸν καθημερινὰ στὰ Συσσίτια πὸν Ἐσεῖς ὀργανώσατε, ἐσιτίζοντο πάνω ἀπὸ 600 ἄπορα παιδιά, ἀλλὰ καὶ τὴν μέχρι σήμερα ἀδιάκοπη προσφορὰ τοῦ Ὁρθόδοξου Χριστιανικοῦ Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΛΟΥΚΑΣ» πὸν Ἐσεῖς συνεστήσατε, γιὰ τὴν υἱικὴ καὶ κυρίως τὴν ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη ἀναξιοπαθούντων ἐνοριτῶν μας.

Καὶ ἦρθε ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι τῆς 11ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1949, ὅπου ξαφνικὰ χτήπησαν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Ἀναστατώθηκε ὁ κόσμος. Τί χαρμόσυνο ἄραγε συμβαίνει; Καὶ τὸ μήνυμα διεδόθη ἀστραπιαίως. Ὁ πατὴρ Σεραφεῖμ ἔγινε Δεσπότης.

Ἐδονήθησαν οἱ καρδιὰς τῶν Πατησιωτῶν καὶ ὄλων τῶν ὑπηρετηθέντων καὶ ἀγαπηθέντων ἀπὸ τὸν ἀπλό, ἀνοιχτόκαρδο καὶ προσηνῆ νεώτατο Ἀρχιμανδρίτη, ὅταν ἔμαθαν γιὰ τὴν ἐπάξια ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου Ἀρτης. Ἐξησα τὶς συγκινητικὲς στιγμὲς τῆς χειροτονίας Σας, ἀλλὰ καὶ τὴν συγκλονιστικὴ Ἐνθρόνισή στὴν Ἀρτα. Τὰ Τζουμέρκα ἐπανηγύρισαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀγωνιστῆ. Ξεχύθηκε ὁ λαὸς στὰ ὄρια τῆς Μητροπόλεως, γιὰ νὰ ὑποδεχθῆ τὸν ἄξιο Ποιμενάρχη του, λὲς καὶ προσισθάνθηκε τὴν μετέπειτα δράση τοῦ Δεσπότη του. Τιμήθηκε σὰν Δεσπότης, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐνοιωσε ἔτσι. Δοκιμάσθηκε σὰν Ἐπίσκοπος, ὑπηρετώντας τὸ λαὸ σὲ δύσκολα χρόνια, χρόνια διχόνοιας ἀπὸ τὸν μεταπολεμικὸ ἐμφύλιο σπαραγμὸ, σκορπώντας παντοῦ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὁμόνοια. Σὰς παρα-

κολουθούσαμε από κοντά, όπως κι Έσείς ποτέ δεν ξεχάσατε τὸν Ἅγιο Λουκά και τὸ λαό του. Σᾶς καμαρώσαμε και στὴν εὐμενέστατη και ἐπάξια μετὰθεσή Σας στὴν ἔνδοξη και μαρτυρική Μητρόπολη Ἰωαννίνων. Και ἦλθαν δύσκολα χρόνια, χρόνια πολιτικῆς κρίσεως με τὸ δικτατορικὸ καθεστῶς, τὸ ὁποῖο δυστυχῶς ἐπηρέασε και τὸ χώρο τῆς Ἐκκλησίας (και ὑπολείμματα αὐτοῦ τοῦ προβλήματος προσπαθοῦν νὰ ξαναζωντανέψουν σήμερα) και ἑκατοντάδες Ἐφημέριοι τότε, με ἀπονοιά, χωρὶς νὰ σκεφθεῖ κανεὶς τὰ προβλήματα τους, τὴν οἰκογένειά τους, τὰ παιδιά τους, ξεσπιτώθηκαν και ἐστάλησαν στὶς πιὸ ἀπομακρυσμένες περιοχές, σὲ δύο και τρεῖς περιόδους τὸ χρόνο. Ἐσείς και τότε μᾶς δεχτήκατε με στοργή και ἀγάπη και γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ δεχθήκαμε τὴν προστασία Σας και τὴ σκέπη Σας. Δύσκολα χρόνια... Προστριβές στὴν Ἱεραρχία, προκλήσεις ἐναντίον Ἐφημερίων, ἐνδοιασμοὶ πολλοὶ γιὰ ἔνταξη στὸν Ἱερό Κλήρο. 3.000 κενές θέσεις. Κρίσιμες οἱ σχέσεις με τὴ Μητέρα Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Καμμιὰ ἐλπίδα γιὰ τὸν Ἐφημεριακὸ Κλήρο, ὁ ὁποῖος στέναζε γιὰ ἐλευθερία, ὅπως και ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς λαός.

Και ἦλθε ἡ «ἀνοιξη». Φύσηξε ἐπιτέλους νέος ἀνεμος και ἔφερε τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου, μετὰ ἀπὸ ἀνασυγκρότηση τῆς Κανονικῆς Ἱεραρχίας, πὸν τόσο και αὐτὸ τὸ ἱερό Σῶμα εἶχε πληγωθεῖ γιὰ 7 χρόνια. Ὁ Θεὸς ὁμως δὲν ἄφησε. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποκτᾶ νέο Κυβερνήτη, ἄξιο και πολυτίμητο, με πλούσιο ἐθνικὸ, κοινωνικὸ και πνευματικὸ ἔργο. Τὰ πάντα ἀλλάζουν. Ξεφρενα χειροκροτήματα και ἰαχές «ἄξιος» δονοῦν τὸν πάνσεπτο και ἱστορικὸ τοῦτο Ναό, ἀκριβῶς πρὶν 20 χρόνια. Ἡ ἐπιδοκιμασία ἀλλὰ και ἡ ἀνακούφιση εἶναι φανερή. Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος κάνει βαθειές τομές, χαράζει νέες ριζοσπαστικῆς λύσεις και διεξόδους ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐνότητος τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἱερῶν Κανόνων και τῆς διασφάλισης τῆς Κανονικῆς τάξεως. Ὁργανώθηκε ὁ ἸΣΚΕ και με τὶς εὐλογίες τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου προχώρησε στὴν ἐπίλυση πολλῶν χρονιζόντων προβλημάτων τῶν Ἐφημερίων, παρὰ τὶς σφοδρῆς ἀντιδράσεις πὸν ἀντιμετώπισε.

Σήμερα ὁ Ἐφημεριακὸς Κλήρος, Μακαριώτατε, ἐκφράζει τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην του, δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν και τῶν οἰκογενειῶν των ἐπράξατε. Ὁ νέος Καταστατικὸς Χάρτης με τὶς

φιλελεύθερες διατάξεις του, ἀναβιβάζει σὲ ἄλλο ὕψος τὸ λειτουργηματα τοῦ Ἱερέως. Ὁ Ἐφημέριος ἀναπνέει. Παύει νὰ αἰσθάνεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ διωγμὸν και περιφρούρισιν. Ἐπίσης ὁ Καταστατικὸς Χάρτης ἀναγνώρισε τὸ δικαίωμα στὸν ἸΣΚΕ νὰ διορίζει τέσσερις Ἱερεῖς και τὸν Οἰκονομολόγο στὸ 7μελὲς Δ.Σ. τοῦ τότε ΤΑΚΕ και νῦν Ταμείου Προνοίας Κληρικῶν Ἑλλάδος. Και σὲ λίγο διάστημα, κατόπιν ὅλων αὐτῶν τῶν εὐεργετημάτων, καλύπτονται 3.000 κενὰ ἀνὰ τὴν Ἐπικράτειαν. Διανοήθηκε κανεὶς αὐτὴ τὴν προσφορὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου; Πότε ἔγινε ἀνάλλυσις ὅλων αὐτῶν;...

«Νὰ ξέρετε ὅτι Σᾶς ἀγαπῶ πολὺ», εἶπατε στοὺς Ἱερεῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Αὐτὰ τὰ λόγια ἤχουν πάντοτε και ἀδιαλείπτως θὰ ἤχουν στ' αὐτιὰ και στὶς καρδιές τῶν Ἐφημερίων, λόγια βγαλμένα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πραγματικοῦ Πατέρα και Ἀδελφοῦ τῶν Ἐφημερίων, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος.

Μακαριώτατε,

«ὡσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι...».

Αὐτὴ τὴ μαρτυρία ἐπιτρέψτε μου νὰ καταθέσω σήμερα τὴν πανευφρόσυνη τούτη μέρα τῆς ἐπετείου τῆς ἐκλογῆς Σας στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνον και τῆς 20ετοῦς συμπληρώσεως σ' αὐτόν. Τὴν μαρτυρία τοῦ ἸΣΚΕ πὸν τὸν ἀγκαλιάσατε και σταθήκατε δίπλα του σθεναρὸς συμπαροστάτης και βοηθός, και ὅλων τῶν Ἐφημερίων τῶν ὁποῖων ἐκερδίσατε τὸν σεβασμὸν και τὴν ἀγάπην, ὥστε σήμερα νὰ χαίρει ὁ Ἐφημεριακὸς Κλήρος και νὰ ἀγάλλεται ἡ Ἐκκλησία. Και θερμὴ νὰ ἀναπέμπεται ἡ δέηση ὅλων: «Ὁ Θεὸς νὰ Σᾶς ἔχει καλὰ γιὰ πολλὰ χρόνια, γιὰ νὰ συνεχίσετε τὸ σωτηριῶδες ἔργο Σας, σὰν ἀπλὸς Διάκονος, ὅπως πάντα ἀπὸ τότε πὸν Σᾶς γνωρίσαμε, και πὸν μέχρι σήμερα τίποτε δὲν ἔχετε μεταβάλει, ἀλλὰ με τὴ σύνεση, τὸ ἀγωνιστικὸ Σας σθένος και τὴν ἀγάπη, πὸν Σᾶς διακρίνει». Ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιβραβεύση τὴ μεγάλη Σας προσφορὰ.

ΕἰΣ ΠΟΛΛΑ ἘΤΗ ΔΕΣΠΟΤΑ!..

Στοὺς προσελθόντες διανεμήθηκαν κασέτες με τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρα Σεραφεῖμ, πὸν ἡ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία κυκλοφόρησε ὡς συμμετοχὴ τῆς στὸν ἑορτασμὸ τῆς 20ετίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ.

(Συνεχίζεται)

Η ΘΡΟΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία μετὰ πολλῆς λαμπρότητος ἐτίμησε καὶ πάλιν τὴν ἱεράν μνήμην τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ προστάτου αὐτῆς Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ἐορτάσασα τὴν θρονικὴν αὐτῆς ἐορτήν.

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου κατὰ τὸν Ἑσπερι-

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΡΟΣΟΥ**

νὸν τῆς παραμονῆς 29ης Νοεμβρίου 1993, προσέστη δὲ τῇ ἐπαύριον τῆς καθιερωμένης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Θείας Λειτουργίας ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μεγάλου Ρεύματος ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐλθούσης ἐπισημοῦ Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

Μετὰ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατριάρχου, συνελειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται Γέρων Ἐφέσου κ. Χρυσόστομος, Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, Κολωνίας κ. Γαβριήλ, Πέργης κ. Εὐάγγελος, Λύστρων κ. Καλλίνικος, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων κ. Ἀθανάσιος, Τρανουπόλεως κ. Γερμανός, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Κύριλλος, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος, Πέτρας κ. Νεκτάριος, καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Εὐκαρπίας κ. Σέργιος.

Τὸν Πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Μελίτων, Ἀρχιεργαματεῦων τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ροδοπόλεως κ. Ἱερώνυμος, Θεοδορουπόλεως κ. Γερμανός, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων κ. Θεόκλητος καὶ Τυάνων κ. Φίλιππος, οἱ Πανιερ. Μητροπολίται Σελευκείας κ. Κύριλλος, Λαοδικείας κ. Ἰάκωβος καὶ Σεβαστείας κ. Δημήτριος, Διευθυντῆς τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Θεουπόλεως κ. Παντελεήμων, Ἀπαμείας κ. Βασίλειος, καὶ Τραχείας κ. Παῦλος. Παρέστησαν, ἐπίσης, ὁ Σεβ. Ἀρμένιος Ἀρχιεπίσκοπος Προγκηποννήσων κ. Mesrob Mutafyan, ὁ Σεβ. Συροϊακωβίτης Μητροπολίτης κ. Yusuf Cetin, ὁ Σεβ. Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος κ. Louis Pelatre, ὁ Ὀσιολ. κ. Ian Sherwood, Προϊστάμενος τῆς Ἀγγλικανικῆς Παροικίας, ὁ Ἐξοχ. Πρίγκηψ κ. Obolensky, ὁ Ἐντιμ. κ. Σταῦρος Λυκίδης, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἐντιμὸς κ. James Bond, Πρόξενος τῶν Η.Π.Α., ὁ Ἐντιμ. κ. Jean Michel

Casa, Γενικὸς Πρόξενος τῆς Γαλλίας, ὁ Ἐντιμολ. Ἄρχων Μέγας Λογοθέτης καὶ Μέγας Εὐεργέτης κ. Παναγιώτης Ἀγγελόπουλος, Ἄρχοντες Ὀφφικίαλοι, Ἐκπαιδευτικοί, ὄμιλοι προσκυνητῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ πιστοὶ ἐκ τῆς Πόλεως καὶ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ.

Κατ' αὐτήν, ἐξετέθη ἐν τῷ Σωλῆα εἰς προσκύνησιν τὸ τεμάχιον τοῦ Ἱεροῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, προσκυνηθὲν ὑπὸ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατριάρχου, πρὸ τῆς Πατριαρχικῆς Χοροστασίας καὶ ἀργότερον ὑπὸ τῶν πιστῶν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας, ὁ Πατριάρχης ἠλόγησε, κατὰ τὸ ἔθος, τὰ εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἐορταζομένου Ἁγίου κόλλυβα.

Ἄμα τῇ λήξει τῆς Θείας Λειτουργίας ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Σεβ. Καρδινάλιου αἱ κάτωθι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις:

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ,
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΑΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΡΟΝΙΚΗΝ ΕΟΡΤΗΝ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΡΩΜΗΣ
(30 Νοεμβρίου 1993)

Σεβασμιώτατε Καρδινάλιε κύριε Edward Idris Cassidy καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης.

Ἡ κατ' ἔτος τακτικὴ ἔλευσις καὶ ἐγκάρδιος συμμετοχὴ ἀντιπροσωπείας τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης εἰς τοὺς ἐπισημοὺς πανηγυρικοὺς ἐορτασμοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ προστάτου αὐτῆς Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ἀποτελεῖ πλέον στοιχεῖον οὐσιῶδες καὶ ἀναντικατάστατον τῶν ἐορτασμῶν τούτων, ὅπερ, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀναλόγου παρουσίας ἡμετέρας Ἀντιπροσωπείας εἰς τοὺς ἀντιστοίχους ἐορτασμοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, μαρτυρεῖ τὴν βαθεῖαν ἐπιθυμίαν, τὴν ἀνυποχώρητον θέλησιν, καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν τῶν δύο ἀδελφῶν ἡμῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐφεξῆς μὴ παραμείνουν πλέον μακρὰν ἀλλήλων, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἐιλικρινοῦς, τιμίου καὶ προσφόρου μέσου προσπαθήσουν νὰ ἐξομαλύνουν τὴν ὁδὸν τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος καὶ κοινωνίας, εἰς δό-

ξαν του ονόματος του Παναγιού Θεού και επί σωτηρία του άπανταχού λαού Του.

Όθεν, άδελφοί τιμώτατοι, εύλογος είναι ή συγκίνησης ήμών προσωπικώς, αλλά και των περι ήμās εν τώ ένταύθα Ίερῶ Κέντρῳ λοιπών Ίερωτάτων άδελφών, επί τή εύλογημένη παρουσία ήμών και έφετος εν μέσω ήμών κατά την επίσημον ταύτην πανηγυρικήν ὄραν, εκπροσωπούντων τὸν άγαπητὸν και σεβάσιμον άδελφὸν Άγιώτατον Πάπαν Ίωάννην - Παύλον τὸν Β' και τὴν κατ' αὐτὸν άδελφὴν Έκκλησιαν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης.

Η συγκίνησης ήμών αὐτῆ δικαιολογεῖται ἔτι περισσότερο και εκ του γεγονότος ὅτι δια τῆς εν Βalamand του Λιβάνου κατ' Ιούνιον νεωτέρας συνελύσεως τῆς Μικτῆς Έπιτροπῆς επί του θεολογικοῦ ήμών Διαλόγου κατετέθη επίσημως μία ακόμη κοινή διαπράνσις των άμφοτέρωθεν ύφισταμένων άγαθών προθέσεων πρὸς αντιμετώπισιν τῆς κρίσεως εκ τῆς άναβίωσης τῆς Οὐνίας, ἣτις κατέστησε τόσον έπισφαλές τὸ ἔργον και τὸ μέλλον του ιεροῦ τούτου Διαλόγου ήμών.

Τὸ καταρτισθὲν κοινὸν κείμενον εν Βalamand δια τῆς εκ νέου καταδίκης τῆς Οὐνίας ὡς μεθόδου πρὸς άποκατάστασιν τῆς ένότητος, ὡποσδήποτε μαρτυρεῖ, ἔστω και ἐμμέσως, τὴν μεταμέλειαν τῆς Δυτικῆς Έκκλησίας δια τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν και ἐπὶ αἰῶνας γενομένην χρῆσιν τοιούτου άπαραδέκτου μέσου.

Άλλά και δι' ὧσων λέγονται περι των δικαίων και των ποιμαντικῶν αναγκῶν, τās ὁποίας ἔχουν κατ' ἑαυτās αἱ εκ τῆς Οὐνίας προκύψασαι ἔκκλησιαστικαί Κοινότητες άνατολικῶ ρυθμοῦ εν πλήρει κοινωνίᾳ πρὸς τὸν Έπίσκοπον Ρώμης, γίνεται ἐπίσης σαφῆς ή εκ μέρους των Ὁρθοδόξων άνοχή μιᾶς ἔκκλησιολογικῶς εκρῦθμου καταστάσεως, χάριν τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως των διαπληκτιζομένων εἰς περιοχᾶς συγκρούσεων, ἕως ὅτου ἀντιληφθῶν αἱ Οὐνιτικαί Έκκλησιαί ποία τελικῶς εἶναι ή φυσική θέσις αὐτῶν.

Υπὸ τοιαύτας περισσότερον διαλλακτικᾶς άμφοτέρωθεν προθέσεις βέβαιον εἶναι ὅτι διευκολύνεται μεγάλως τὸ ἄλλως δυσχερὲς ἔργον τῆς προσεγγίσεως και επανενώσεως ήμών εν τῇ άκαινοτομήτῳ διδασκαλία του Εὐαγγελίου, διὸ και εἰάν δὲν ἐπιτελέσωμεν ἐφεξῆς οὐσιαστικὴν πρόοδον εἰς τὸ εν προκειμένῳ ιερὸν ἔργον θὰ εὐρεθῶμεν αναπολόγητοι ἔναντι ὄχι μόνον των χριστιανῶν Άνατολῆς και Δύσεως, αλλά και πάντων ανθρώπων, ιδίως ὁμως ἐνώπιον του δικαιοκρίτου Θεοῦ.

Άλλά πάντα ταῦτα βεβαίως θὰ ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συζητήσωμεν ἐκτενῶς κατὰ τὴν πρώτην εύλογημένην ήμών συνάντησιν μετὰ του Άγιωτάτου άδελφοῦ Πάπα Ίωάννου - Παύλου Β', τὴν πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπίσκεψιν ήμών προτιθέμεθα νὰ πραγματοποιήσωμεν εἰς πρώτην εὐκαιρίαν.

Μετὰ τοιούτων αἰσθημάτων ὑποδεχόμεθα ἡμās και ἔδεξάμεθα τὰ ἄπερ ἐκομίσαστε ἡμῖν άδελφικᾶ μηνύματα τῆς Αὐτοῦ Άγιότητος, του Πάπα, εύχόμεθα δ' ὅπως ή ὄλη ένταύθα παραμονή ήμών και αἱ σχετικαί συνομιλίαί άποβοῦν ιδιαίτέρως γόνιμοι και εύλογημένοι δαφιλῶς ἄνωθεν.

Ὡς εὖ παρεστήτε, άδελφοί, εν τῷ μέσω ήμών!

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ
κ. EDWARD IDRIS CASSIDY,
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΦΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΙΝ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Παναγιώτατε,

Σεβασμιώτατοι Άρχιερεῖς τῆς Άγίας και Ίερᾶς Συνόδου, Άγαπητοί εν Κυρίῳ άδελφοί και άδελφαί,

«Χάρις ἡμῖν και εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρός, και Κυρίου ήμών Ίησοῦ Χριστοῦ, του δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ των ἁμαρτιῶν ήμών, ὅπως ἐξέληται ἡμās εκ του ἐνεστώτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα του Θεοῦ και πατρός ήμών, ᾧ ή δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας των αἰῶνων. Ἀμήν.» (Γαλ. 1, 3-5).

Η ἑορτῆ του Άγίου Άνδρέου φέρει ἡμās ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἅπαξ ἔτι κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, εν χαρμοσύνῳς ἐκδηλώσεσι και εν προσευχῇ. Η συμμετοχή εν ταῖς ἐκδηλώσεσι τῆς αντιπροσωπείας, ή ὁποία κομίζει τοὺς άδελφικὸς χαριετισμοὺς του Πάπα Ίωάννου - Παύλου Β', άποτελεῖ συγχρόνως ἔκφρασιν τῆς βαθείας κοινωνίας εν τῇ πίστει, τὴν ὁποίαν ἤδη ἔχομεν, και σημεῖον τῆς δεσμεύσεως ήμών ἵνα, ἀπὸ κοινῶ, ὀδεύσωμεν τὴν πορείαν πρὸς τὴν μεγαλύτεραν κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καλεῖ ἡμās ὁ Κύριος ήμών Ίησοῦς Χριστός.

Και οὕτω δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν εν ταύτῃ τῇ ἐνώσει εν προσευχῇ, ή ὁποία θαυμασιῶς ἀνάγεται εἰς νέα και ἀπίστευτα ὕψη δια τῆς παρουσίας εν τῷ μέσω ήμών του εύχαριστιακοῦ Κυρίου, μιαν εὐκαιρίαν ἐκζητήσεως παρὰ του «Πατρός των οἰκιτριῶν και Θεοῦ πάσης παρακλήσεως» (Β' Κορ. 1,3) τῆς ἀδιαλείπτου ἐμπνεύσεως του Άγίου Πνεύματος, πρὸς ἐκπλήρωσιν των εὐθυνῶν ήμών πρὸς άποκατάστασιν ἐκείνης τῆς πλήρους ένότητος εἰς τὴν ὁποίαν άποβλέπομεν. Συγχρόνως, ἔχομεν μιαν μοναδικὴν δυνατότητα προσφορᾶς εύχαριστιῶν πρὸς τὸν Κύριον δι' ὅσα, ἕως σήμερον, ἐπετεύχθησαν.

Αἱ σκέψεις μου, συνδυαζόμεναι πρὸς τὸ τελευταῖον τουτο σημεῖον κατὰ τρόπον φυσικὸν στρέφονται πρὸς τὴν ὄλως πρόσφατον φάσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Πανάγαθος Κύριος ἐπέτρεψεν ἡμῖν εἰς τὴν πορείαν ήμών ταύτην, ἣτις ἀνταποκρίνεται τοσοῦτον βαθέως εἰς μιαν εκ των μεγάλων προσδοκιῶν του αἰῶνος, βαινουσιν πρὸς ταχείαν ἀπόληξιν αὐτῆς.

Ἀναφέρομαι, φυσικά, εἰς τὴν Ἑβδόμη ἐν ὀλομελείᾳ Συνεδρίᾳ τῆς Μικτῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνελθούσαν ἐν Balamand τοῦ Λιβάνου κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Τὸ συζητηθὲν ἐν Balamand θέμα εἶναι φυσικὰ ἓνα τὸ ὁποῖον ταράσσει βαθέως τὰς σχέσεις ἡμῶν καὶ ἐγείρει βασικὰς προκλήσεις εἰς τὸν μεταξὺ ἡμῶν θεολογικὸν διάλογον, ἐφ' ὅσον πρέπει νὰ υπερπηδήσωμεν τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν ἐν τοπικαῖς καταστάσεσι, πολλαὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσιν ἀτυχή κληρονομίαν ἀδίκων νόμων τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων, διὰ νὰ μελετήσωμεν τὰς ἐκκλησιολογικὰς αὐτῶν συνεπείας.

Τοῦτο θὰ ἐφαινότο εἰς ἡμᾶς ὡς εἶς ἐπὶ πλέον λόγος πρὸς ἐπιείγουσαν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν αὐστηρῶς θεολογικὴν ἐργασίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ συνεστήθη, ὑπὸ τοῦ αἰοδίου προκατόχου τῆς Ὑμετέρας Παναγιώτου Παναγιωτάτου Πατριάρχου Δημητρίου καὶ τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου Β', ἡ Μικτὴ Διεθνῆς Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ κείμενον τοῦ Balamand πιστεύω ὅτι παρέχει τὴν βᾶσιν εἰς τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας ἵνα υπερβῶν τὴν ἔντασιν καὶ τὰ πρακτικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα τινες ἐξακολουθοῦν νὰ ἀντιμετωπίζουν, ἀλλὰ μόνον ὁ θεολογικὸς διάλογος θὰ δυνηθῇ νὰ φέρῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τὴν ἀναγκαίαν διὰ περαιτέρω πρόοδον κατανόησιν. Ὑπάρχουν βαθέως ὀδυνηραὶ ἀναμνήσεις αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἰαθοῦν, καὶ ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὴν τοιαύτην ἴασιν χρόνος, ἀποτελεῖ, συνήθως, στοιχεῖον ὑπερβαίνον τὰς ἀνθρωπίνους ἡμῶν δυνάμεις τῆς πειθοῦς. Ὁ θεολογικὸς διάλογος δύναται νὰ διαδραματίσῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν τοιαύτην θεραπευτικὴν διαδικασίαν.

Ὑφίσταται, ὅμως, καὶ μία ἐπὶ πλέον πιεστικὴ αἰτία, ἡ ὁποία φαίνεται καλοῦσα ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπανάληψιν τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ἐντὸς τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ κατὰ τὰς περιστάσεις χρονικοῦ διαστήματος. Γινόμεθα μάρτυρες ἐνὸς κόσμου εἰς τὸν ὁποῖον αὐξάνεται σταθερῶς ἡ βία. Φαινόμεθα ἀδύναμοι ἵνα ἐπηρεάσωμεν καταστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὰ βασικὰ δικαιώματα ἀτόμων καὶ λαῶν ποδοπατοῦνται ἀτιμωρητί, εἰς τὰς ὁποίας πόλεμοι κηρύσσονται ἀπερισκέπτως, καὶ εἰς τὰς ὁποίας τὸ μέλλον τοῦ κόσμου ἡμῶν τίθεται ἐν κινδύνῳ ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου ἐπιθυμίας δι' ἀπλησίαν καὶ ἐξουσίαν.

Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην δίδεται μία ἐπικίνδυνος ἀπάντησις ἐκ μέρους νέων θρησκευτικῶν κινήματων, τὰ ὁποῖα προσελκύουν ἰδιαίτερος τὴν νεολαίαν τῶν χωρῶν ἡμῶν, ἐκθέτοντα αὐτὴν εἰς ἀπογοήτευσιν,

ἀκόμη δὲ καὶ εἰς φυσικὸν κίνδυνον, καὶ τὰ ὁποῖα γελοιοποιοῦν τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς θρησκείας.

Παναγιώτατε, φέρομεν ἀπὸ κοινοῦ τὴν εὐθύνην ἀντιμετωπίσεως αὐτῆς τῆς φοβερᾶς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ὁ κόσμος ἐπιζητεῖ τὴν χάριν τῆς συνδιαλλαγῆς, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην, τὴν μέριμναν καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας. Ὑπάρχουν πολλά, ἄτινα δυνάμεθα μόνον νὰ πράξωμεν διὰ νὰ δημιουργήσωμεν ἓνα κόσμον νέον καὶ καλύτερον. Ἀλλὰ πόσον περισσότερα δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ὁμοῦ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν.

Πέπεισμαι ὅτι δυνάμεθα ἐπίσης νὰ συμβάλωμεν μεγάλως, μέσῳ τῆς γνησίας συνεργασίας, εἰς τὴν Οἰκουμένην Κίνησιν ἐν γένει. Καὶ ἐκεῖ, ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ υπερβῶμεν τὰς καχυποψίας καὶ τὰς προκαταλήψεις ἡμῶν καὶ ἀντιληφθῶμεν ἀπλῶς τὴν ἔκτασιν τῶν κοινῶν σημείων, τότε ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἀνθρωπότης εὐρύτερον θὰ ὠφεληθοῦν, καὶ θὰ ὠφεληθοῦν μεγάλως.

Ἀποτελεῖ ἐνδόμυχον ἐλπίδα μου, Παναγιώτατε, Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ ἐν Κυρίῳ ὅτι ἡ παρουσία ἡμῶν κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐνταῦθα δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν συμφιλίωσιν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ὀφείλομεν νὰ ἐπιζητῶμεν νὰ καταστήσωμεν ἀποτελεσματικὴν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν ἀπὸ κοινοῦ νὰ διακηρύξωμεν τὸ ἐμπιστευθὲν ἡμῖν μήνυμα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς ὡς ὅτι ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ κόσμον καταλάσσωσιν ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς» (Β' Κορ. 5, 18-19).

Μετὰ ταῦτα ὁ Σεβ. Καρδινάλιος Edward Idris Cassidy ἐπέδωκε τῇ Α.Θ. Παναγιότητι προσωπικὸν μήνυμα τῆς Α. Ἀγιότητος, τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου Β'. Ψαλλομένου τοῦ Πατριαρχικοῦ Πολυχρονισμοῦ, ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, καὶ ὁ Σεβ. Καρδινάλιος ἀντήλλαξαν τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης καὶ ἠλόγησαν τοὺς πιστοὺς. Τέλος ὁ Πατριάρχης διένειμε τὸ ἀντίδωρον εἰς τὸ ἐκκλησίασμα, μεθ' ὃ ἐδόθη δεξιῶσις ἐν τῇ παρακειμένῃ Κοινοτικῇ Αἰθούσῃ καθ' ἣν ὠμίλησεν ὁ Πατριάρχης ἀναφερθεὶς εἰς τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ὑπευθύνους τῆς Κοινοτικῆς Μεγάλου Ρεύματος, με' ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριαρχικὸν Ἐπόπτην Βοσπόρου Σεβ. Μητροπολίτην Τυάων κ. Φίλιππον.

Ἀργότερον παρετέθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπίσημον ἑόρτιον γεῦμα.

Ἡ ἐνενηκονταετηρὶς τῶν γενεθλίων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου πρώην Αὐστρίας κ. Χρυσοστόμου

Τὴν Κυριακὴν, 31ην Ὀκτωβρίου 1993, ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, μετὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν καὶ τὴν Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ Ἐθνικῇ Ἐπετείῳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ἔλαβε χώραν σεμνὴ τελετὴ, πρὸς ἑορτασμόν τῆς 90ῆς ἐπετείου τῶν γενεθλίων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου πρώην Αὐστρίας κ.κ. Χρυσοστόμου. Κατ' αὐτὴν προσεφώνησε καταλλήλως τὸν ἐορτάσαντα ὁ διάδοχος αὐτοῦ, Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας Μιχαήλ, ἀναγνώσας καὶ τὸ σχετικὸν συγχαρητήριο Σειπτόν Πατριαρχικὸν Γράμμα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ὡς καὶ τὸ συγχαρητήριο τηλεγράφημα τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Προέδρου τῆς Αὐστριακῆς Δημοκρατίας, Ἐξοχ. κ. Dr. Thomas Klestil. Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν παρέστησαν σύσσωμος ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἀντιπροσωπεία, τὰ Προεδρεῖα καὶ τὰ Μέλη τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων καὶ Ὁμογενειακῶν φορέων καὶ πικνὸν Ἐκκλησίασμα, τὸ ὁποῖον δι' αὐθορμήτου χειροκροτήματος ἐπεσφράγισε τὴν ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν καὶ διεδήλωσε αἰσθήματα τιμῆς, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν παλαιὸν Ἱεράρχην. Ἐορτίους εὐχὰς καὶ προσήσεις πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον ἀπέστειλαν, ἐπίσης, ὁ Ὁμοσπονδιακὸς Καγκελλάριος, ὁ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος, Ἐξοχ. κ. Παναγιώτης Τσουνῆς, ὁ Καρδινάλιος, ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ πλείστοι ὅσοι ἄλλοι Ἐκπρόσωποι τοῦ πολιτικοῦ, ἐκκλησιαστικοῦ, ἀκαδημαϊκοῦ, δημοσιογραφικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου τῆς Χώρας, τιμήσαντες ἐκ νέου τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ γεραροῦ Μητροπολίτου, ἀναλώσαντος ἑαυτὸν εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἐν δὲ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἱερὰν Μητροπολιν Αὐστρίας, ὡς ἔκφρασιν τοῦ Σειπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

† Ὁ Αὐστρίας ΜΙΧΑΗΛ

Προσφώνησις
ἐπὶ τῇ ἐνενηκοστῇ ἐπετείῳ
τῶν γενεθλίων
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
πρ. Αὐστρίας κ.κ. Χρυσοστόμου*

Σεβασμιώτατε,
Ἐξοχώτατοι,
φιλέορτον Ἐκκλησίασμα!

Ὡς Ἐκκλησία καὶ ὡς ἔθνος ἔχομεν τὸ καθήκον

νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐορτῶν καὶ τῶν Ἐθνικῶν Ἐπετειῶν. Ἱερὰν ὑποχρέωσιν ἔχομεν, ὅμως, νὰ τιμῶμεν καὶ πρόσωπα, ἰδιαίτερως δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα σκοπὸν τῆς ζωῆς των ἔθεσαν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Γένους καὶ τὴν διακονίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Σήμερον Σὰς καλῶ, λοιπόν, νὰ τιμήσωμεν ὅλοι μαζί τὸν γεραρὸν καὶ ἐπιστεφῆ Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χρυσόστομον τὸν Τσίτερ, ὁ ὁποῖος ἐορτάζει, αὐριον, σὺν Θεῷ, τὴν ἐνενηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του.

Σεβασμιώτατε, πολυσέβαστε καὶ πολυφίλητε Γέροντα!

Ἀπὸ Θεοῦ ἠλεήθους δαψιλῶς ἐν τῇ ζωῇ Σου, διὰ μακρότητος ἡμερῶν ἐνενήκοντα ὀλοκλήρων ἐτῶν ἐν ὑγιείᾳ, διὰ πολλῶν ταλάντων, διὰ γονίμου ὑπηρεσίας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Παιδείᾳ, διὰ μακρᾶς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Διασπορᾶς, καὶ διὰ τετιμημένης καὶ ἀγλαοκάρπου Ἀρχιερατείας ἐν τῷ Κλίματι τοῦ Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς Σειπτῆς Ἱεραρχίας τοῦ Ὁποῖο ὁ «νέστωρ» τῇ ἡλικίᾳ καὶ πολιοῦς τῇ τιμῇ, τῇ δόξῃ καὶ τῇ φήμῃ Ἱεράρχης ὑπάρχεις.

Ἡ σοφία καὶ ἡ πείρα Σου, αἱ ὑπηρεσίαι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Γένους καὶ τοῦ Ποιμνίου Σου, καὶ πρὸ παντὸς ἡ παρομιώδης ἀφοσίωσις Σου εἰς τὸ Σειπτόν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον, Σὲ ἔχουν καταστήσει Σύμβολον καὶ Σὲ ἔχουν κατατάξει εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων Φαναριωτῶν Ἱεραρχῶν.

Ὡς ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἐθνικὸς ἀνὴρ προέβαλες τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως τῆς Βιέννης, ὅπου ἐπὶ πενήκοντα καὶ ἐπτὰ συναπτὰ ἔτη δίδεις τὴν μαρτυρίαν Σου, ὡς κληρονόμος μεγάλης οἰκογενειακῆς ἱστορίας καὶ παραδόσεως, καὶ γνήσιος φορεὺς καὶ ἐρμηνευτὴς τοῦ πνεύματος τοῦ Φαναρίου. Σὺ δέ, διὰ τῆς πολυκυμάντου ζωῆς καὶ τοῦ ὑψηλοῦ φρονήματός Σου μᾶς ἐδίδαξες ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Φαναρίου εἶναι πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ, πνεῦμα θεοφιλίας καὶ φιλανθρωπίας, πνεῦμα συνδυασμοῦ ἐλευθερίας καὶ ὑποταγῆς, πνεῦμα παραδοσιακὸν καὶ ταυτοχρόνως προοδευτικόν, πνεῦμα καταλλαγῆς καὶ Οἴκου-

* Ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστίας κ. Μιχαήλ, ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Βιέννης, τῇ Κυριακῇ, 31η Ὀκτωβρίου 1993.

μενικού Διαλόγου, πνεῦμα ἑλληνικὸν καὶ ὀρθόδοξον, πνεῦμα οἰκουμενικόν.

Ὅλοι ἐνταῦθα ἔχουν λάβει κατὰ καιροὺς πείραν τῶν ἀφθόνων αἰσθημάτων τῆς πατρικῆς ψυχῆς Σου, πρῶτος δὲ πάντων ὁ μετ' ἀπείρου εὐγνωμοσύνης ὁμιλῶν τὴν στιγμὴν αὐτὴν, ὁ ἐλέω Θεοῦ ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας κατασταθεὶς ταπεινὸς κανονικὸς διάδοχός Σου ἐν τῇ διαποιμάνσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ταύτης, τοῦτο δὲ καὶ κατὰ ρητὴν καὶ ἀνεπιφύλακτον προσωπικὴν ἐπιθυμίαν Σου. Ἡ πρᾶξις ἐκείνη τῆς ἐθελουσίας προσφοράς τοῦ Θρόνου Σου εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ τέκνου Σου ἔδειξε καὶ ἀπέδειξε τὸν πλοῦτον τῶν αἰσθημάτων, τὸ βάθος τῆς πνευματικότητος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀνιδιοτελείας Σου, καὶ ἀπετέλεσε τὴν μεγίστην ἐκδήλωσιν τῆς εὐεργετικῆς ἀγάπης Σου πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ διαδεχθέντος Σε, ἐτι δὲ καὶ τὴν ὑψίστην ἔκφρασιν τῆς πνευματικῆς σχέσεως Γέροντος πρὸς τεκνίον. Ἡ ἀγνοία τοῦ βάθους τῆς πνευματικῆς σχέσεως ἡμῶν ταύτης ὠδήγησεν ὠρισμένους εἰς παρερμηνείαν τῆς προσωπικῆς καὶ οἰκειοθελοῦς ἀποφάσεώς Σου ἐκείνης, τὴν ἀξίαν καὶ τὸ νόημα τῆς ὁποίας οὐδεὶς, ἀσφαλῶς, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀμφισβητήσῃ ἢ νὰ μειώσῃ. Σεβασμιώτατε Γέροντα!

Ἡ αὐριανὴ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων Σου ἐγένιν ἀφορμὴ νέων ἐκδηλώσεων τιμῆς πρὸς τὸ σεβαστόν Πρόσωπόν Σου ἀπὸ μέρους τοῦ νοερῶς μεθ' ἡμῶν συνεορτάζοντος Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου τοῦ Α', τοῦ Ὁποίου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐγχειρίσω συγχαρητήριον Σεπτὸν Πατριαρχικὸν Γράμμα, τοῦ Προέδρου τῆς Αὐστριακῆς Δημοκρατίας, τοῦ Καγκελαρίου τῆς Αὐστρίας, τοῦ Καρδινάλιου τῆς Βιέννης, τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ ἄλλων πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῆς εὐγενοῦς καὶ φιλοξένου ταύτης χώρας, ἥτις, χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς καὶ ἐνεργείας Σου, ἔχει ἀναγνωρίσει ἐπισήμως, διὰ Νόμου τῆς Αὐστριακῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἐκφράσεις αὐτῆς.

Σήμερον, παραμονὴν τῆς ἐν ὑγιείᾳ εἰσόδου τῆς γερασμίας καὶ περισπουδάστου Σεβασμιότητός Σου εἰς τὴν δεκάτην δεκαετηρίδα τοῦ βίου Αὐτῆς, ὁ Ποιμὴν καὶ τὸ Ποίμνιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἀντιπροσωπεΐα, οἱ Κοινοτάρχαι καὶ ἡ Ὁμογένεια, συνηγμένοι «ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλω τῆς τραπέζης σου», συμμετέχοντες εἰς τὴν χαρὰν τῆς ἐορτῆς Σου καὶ υἱκῶς Σοὶ εὐχόμεθα ἀπὸ Θεοῦ ἔτη ὡς πλείστα καὶ ὑγιεῖαν γρανιτώδη, διὰ νὰ Σε ἔχωμεν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, νὰ Σε χαίρωμεθα, νὰ μᾶς στηρίξῃς καὶ νὰ μᾶς εὐλογῆς.

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!
Χρόνια πολλά, Γέροντα!

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ Νέου Ἔτους 1994 ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ ἐν τῷ Ἱερῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἐτέλεσε τὴν καθιερωμένην ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἐτει Δοξολογίαν μεταβὰς εἶτα, κατὰ τὸ εἰωθὸς, εἰς τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον συνοδευόμενος ὑπὸ μελῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου καὶ εὐχηθεὶς τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας κ. Κων/νῳ Καραμανλῇ τὰ προσήκοντα.

Ἀπὸ 11ης ἕως καὶ 13ης Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος προήδρευσε τῶν κατὰ μῆνα τακτικῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Τὰ παιδιὰ τοῦ πολέμου τῆς Βοσνίας - Ἐρζεγοβίνης φιλοξένησε μὲ πολὺ ἀγάπη ἡ Ἱ. Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως τὴν περίοδο τῶν ἐορτῶν, χαρίζοντας σ' αὐτὰ τὴν στοργὴν καὶ τὸ χαμόγελο, τὸ παιχνίδι καὶ τὴν φροντίδα πού τοὺς ἔλλειψαν μῆσα ἀπὸ ἑναν ἀνελέητο καὶ φορικτὸ πόλεμο.

Ἐκατὸ παιδιὰ —πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ὄρφανὰ— ἔξισαν ἀνάμεσα σὲ χριστιανικὲς οἰκογένειες τῆς Μητροπολιτικῆς μας Περιφερείας μὲ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας ἐνῷ παράλληλα ὅλοι οἱ Δήμοι καὶ οἱ κοινότητες τῆς Δυτικῆς Θεσ/κης πρόσφεραν φιλότιμα κάθε εἶδους βοήθεια γιὰ νὰ ἀπαλύνουν τὶς μὴνες τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ θανάτου πού χαραχτήκαν βαθεῖα στὶς καρδιὰς τῶν παιδιῶν καὶ πού φαίνονταν ἐντονα ζωγραφισμένους στὰ μάτια τους.

Ἰδιαίτερα σημαντικὴ ἦταν ἡ συμπαράσταση τοῦ Δήμου Σταυρουπόλεως τὸν ὁποῖο εὐχαρίστησε καὶ ἐπήνεσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος.

Ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία μὲ γεύματα σὲ ἐνοριακοὺς Ναοὺς, ἐκδηλώσεις, ἐκδρομὲς, δῶρα καὶ εἶδη ἐνδύσεως ἔκανε χαρούμενη τὴν παραμονὴν τους καὶ μὲ τὴν λειτουργικὴν τῆς ζωῆς ἀνανέωσε στὶς ψυχὰς τῶν παιδιῶν τὶς χαμένες ἐλπίδες καὶ τὰ παιδικὰ ὄνειρα πού πάντα πρέπει νὰ ὑπάρχουν γιὰ νὰ γίνῃ κάποτε ὁ κόσμος μας καλύτερος.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Πατριαρχικά εὐχαὶ ἐπὶ τῇ Ἀρχιεπισκοπικῇ εἰκοσαετηρίδι

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς προσφάτου συμπληρώσεως εἰκοσαετοῦς Ἀρχιεπισκοπικῆς Διακονίας τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἡ Α. Θ. Παναγιώτης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ἀπέστειλε πρὸς τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγχαρητήριον Γράμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ σημειοῦται ὅτι «πάντοτε μὲν, ἰδίᾳ ὅμως κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας... ἡ προσευχὴ καὶ ἡ σκέψις τοῦ Ἱεροῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς ἡμετέρας Μετριότητος καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀδελφῶν Ἀρχιερέων στρέφονται πρὸς τὴν προσωπικότητα τῆς Ὑμετέρας Ἀγάπης καὶ πρὸς τὴν ἀγλαόκαρπον καὶ κατηξιωμένην προσφορὰν Αὐτῆς πρὸς τὴν ὑπ' Αὐτὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ὁρθοδοξίαν ἐν γένει καὶ πρὸς τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ πρὸς τὸν σύμπαντα κόσμον». Ἀφοῦ δὲ ὁ Παναγιώτατος ἐκφράζει τὰ θεομὰ αὐτοῦ συγχαρητήρια «ἐπὶ τῷ πανηγυρικῷ τούτῳ ἰωβηλαίῳ – σταθμῷ» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, παρέχει τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι «ἐν ταῖς ἐντεύξεσιν» αὐτοῦ «ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ ἐν τῷ Ἱ-διαιτέρῳ Παρεκκλησίῳ» θὰ δέεται τοῦ Κυρίου, «ἵνα Οὗτος σταφανοὶ καὶ ἀναδεικνῆ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς ἐκκλησιαστικῷ δολίχῳ τροπαιοφόρον, ἐν ἀκμῇ δυνάμεων πνευματικῶν καὶ σωματικῶν».

Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Προκαθήμενου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἑλληνορθόδοξον Νεολαίαν τῆς Αὐστραλίας

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐπὶ τῇ συγκλήσει τοῦ ΣΤ' Παναυστραλιανοῦ Συνεδρίου τῆς Ἑλληνορθόδοξου Νεολαίας τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας 23-26 Ἰανουαρίου 1994 ἐν Brisbane), ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Συνέδρους συγχαρητήριον καὶ εὐχτήριον Μήνυμα, ἔχον ὡς ἐξῆς:

«Ἀγαπητοὶ Νέοι καὶ Νεάνιδες τῆς Ὁρθοδοξοῦ Ἑλληνικῆς Ὁμογενείας τῆς Αὐστραλίας,

Τὸ Ἐκτο Παναυστραλιανὸν Συνεδριό σας, σὸ ὁποῖο θὰ εἶναι ὀμιλητῆς ὁ Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντῆς τῶν περιοδικῶν “Ἐκκλησία” καὶ “Θεολογία” κ. Εὐάγγελος

Θεοδώρου, μοῦ δίδει ἀφορμὴ νὰ σᾶς στείλω ἐγκάρδιο χαιρετισμὸ καὶ νὰ σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὴν ἀφοσίωσίν σας στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὴν φωτισμένη ἡγεσίᾳ τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Στυλιανοῦ, καὶ μὲ τὴν συμπαράστασι ἐκλεκτῶν συνεργατῶν (Ἐπισκόπων, λοιπῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν), εἶναι ἡ “μητρικὴ στέγη” καὶ ἡ “προστατευτικὴ ἀσπίδα” ἑκατοντάδων χιλιάδων Ὁμογενῶν καὶ ἡ φωτεινὴ ἐστία, ποὺ ἀκτινοβολεῖ καὶ σκορπίζει τὸ φῶς τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Γένους σὲ ὁλόκληρη τὴν Αὐστραλιανὴ Ἠπειρο.

Χαίρω ἰδιαίτερος, διότι τὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου σας εἶναι: “Οἱ ἀξίες τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ”. Ἔτσι, θὰ ἔχετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συσχετίσετε τὴν πανανθρωπίνην ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτιστικὴ προσπάθεια μὲ τὰ αἰτήματα τῶν ἑλληνορθόδοξων ἀξιών, ποὺ μόνον αὐτὲς εἶναι τὸ θεμέλιο τῆς ἀληθινῆς προόδου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Ὡς προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν μακρινὴν Γενέτειρα τῶν Πατέρων σας, σᾶς διαβιβάζω τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοπεπνούμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐχομαι ὁλοψύχως νὰ εὐλογησῆ ὁ Θεὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ Συνεδρίου σας, γιὰ νὰ λάβετε ἀποφάσεις, ποὺ θὰ συντελέσουν, ὥστε νὰ ἀνταποκριθῆτε σὲ τὴν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν τῶν Γονέων σας καὶ τῶν ἐκλεκτῶν στελεχῶν τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας καὶ νὰ ἀναδειχθῆτε φορεῖς τοῦ ἀνακαινιστικοῦ φωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας καὶ σκαπανεῖς τοῦ πνευματικοῦ ἐξελληνισμοῦ τῆς μεγάλης χώρας, μέσα στὴν ὁποία παραλαμβάνετε ἐνδοξὴ σκυτάλη ἀπὸ τοὺς Πατέρες σας, οἱ ὁποῖοι εὐδοκίμουν καὶ ὡς πρωτοπόροι σᾶς δείχνουν τὸν φωτεινὸ δρόμο, ποὺ ἐκεῖνοι ἀκολούθησαν καὶ καλεῖσθε καὶ σεῖς τώρα νὰ ἀκολουθήσετε».

Ἐκθεσις περὶ ἐπισκέψεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γουμνίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημήτριος ὑπέβαλεν ἐκτενὴ καὶ λίαν κατατοπιστικὴν Ἐκθεσιν πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ὑπ' Αὐτῆς ἀναθεθείσης εἰς αὐτὸν ἐπισκέψεως εἰς τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας, ἀποσκοπούσης εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ἐμπράκτου συμπαραστάσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ

πρός τὸν εὐσεβῆ Ὁρθόδοξον Σερβικὸν λαόν.

Ἐν τῇ Ἐκθέσει ταύτῃ ὁ Σεβασμιώτατος, σὺν τῇ ὑποδείξει τρόπων παροχῆς βοήθειας εἰς τοὺς Ὁμοδόξους τῆς Σερβίας, τονίζει ὅτι «ὑπάρχει στενὴ ἐπικοινωνία Σέρβων καὶ Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν, συχναὶ ἀμοιβαίαι ἐπισκέψεις, διοργανώσεις (ἐν Ἑλλάδι) ὁμιλιῶν διαπρεπῶν Σέρβων Κληρικῶν, μεταφράσεις συγγραμμάτων καὶ δημοσιεύσεων, χορήγησις ὑποτροφιῶν, ἐξυπηρέτησις τῶν φοιτητῶν ἢ μεταπτυχιακῶν Σέρβων Κληρικῶν εἰς Ἐνορίας, πού ὅλα αὐτὰ ἐπιβεβαιώνουν ὄχι ἀπλῶς τὸ πνευματικῶς ὁμαίμον καὶ ὁμότροπον, ἀλλὰ καὶ τὴν σχέσιν εὐλικρινοῦς ἀδελφωσύνης πού διέπει τοὺς δύο λαούς, τὰς δύο τοπικὰς Ἐκκλησίας».

Χαρακτηριστικῶς ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκθέσει σημειοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς: Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Παῦλος «σπανιότατα καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην μόνον ἀνάγκην κινεῖται μὲ Ι.Χ. αὐτοκίνητον, προτιμῶν τὰ χρονοτριβοῦντα μέσα μαζικῆς μετακινήσεως, μὲ τὴν ἀμετάπειστον γνώμην ὅτι, ἂν δὲν συγκακοπαθῆσιν μὲ τὸν λαόν πού περιμένει ἐγκαρτερῶν εἰς τὴν σειρὰν ἐπὶ τρεῖς ἐνίστε ὥρας, δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῆ τὸν λαόν! Παντοῦ γίνεται ἐνθουσιωδῶς δεκτός, καὶ ὅλοι σπεύδουν νὰ λάβουν τὴν εὐλογίαν του, παρὰ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀναμονῆς. Ὁ Πατριάρχης ἀπὸ καιρὸν ἤδη λειτουργεῖ καθημερινῶς, ἐγειρόμενος εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωῖ, προσφέρων τὴν θεῖαν Λειτουργίαν ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἰδιαίτερος δὲ δεόμενος τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τοῦ χειμαζομένου λαοῦ του.

»Ἐναντι τῶν πρώην κομμουνιστῶν, θυμάτων εἴτε καὶ θυτῶν τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας, ἡ Ἐκκλησία φέρεται μὲ ἀνεξικακίαν καὶ ἀνοχήν, προκειμένου νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μετάνοιαν ὡς τρόπον ζωῆς, καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐνοχοποιήσῃ διὰ τὸ παρελθόν. Αὕτη εἶναι ἡ γραμμὴ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν πλείστων Ἱεραρχῶν».

«Παράδειγμα πρὸς μίμησιν»

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Προστάτου τῶν Δικαστῶν ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅστις ἀξιολογῶν ὡργανώθη ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας τοῦ Δικαστικοῦ Σώματος, αὕτη παρέθεσε δεῖπνον πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ. Κατὰ τὸ δεῖπνον τοῦτο, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Βασίλειος Κόκκινος, ἐν τῇ προσφωνήσει του πρὸς τὸν Μακαριώτατον, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἔργον θεοῦ, ἐμπειστικῶς σὲ ἀνθρώπους. Ἐπομένως, εἶναι φυσικὸ καὶ δικαιολογημένο, μεταξὺ τῶν λειτουργῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου νὰ ὑφίσταται ψυχι-

κὴ συγγένεια καὶ παράλληλος ἀποστολή. Οἱ μὲν πρώτοι καλοῦνται νὰ ἐφαρμόσουν τοὺς κανόνες τοῦ δικαίου τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τείνουν μὲν νὰ ταυτισθοῦν πρὸς τὸν Θεῖο Λόγον, ἤτοι τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνονται καὶ οἱ σχετικοὶ μακαρισμοὶ τοῦ Κυρίου «μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» καὶ «μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν...».

Χαρακτηριστικῶς ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου κ. Κόκκινος κατέληξεν ὡς ἑξῆς: «Τὸ φιλάδελφον τῆς ἀποψινῆς συγκεντρώσεως τῶν Λειτουργῶν τῆς Θεμίδος, πού εἶναι πιστὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνθερμοὶ θιασώτες τῶν παραδόσεων τῆς Ὁρθοδοξίας μας, ἀποτελεῖ παράδειγμα πρὸς μίμησιν γιὰ ὅλους τοὺς πνευματικῶς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας, πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας, ἢ ὅποια τόσον βάλλεται ἀπὸ ποικίλης μορφῆς ἐπιβλαβῆ ἰδεολογήματα καὶ αἰρέσεις».

«Ἡ θεοκτονία φέρνει... αὐτοκτονία» τοῦ ἀνθρώπου

Εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου πραγματοποιουμένης ἐκδόσεις, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν τὰ Χρονικά, τὰς Εἰσηγήσεις καὶ τὰ Πορίσματα τῶν ὑψηλῆς ποιτικῆς στάθμης Ἱεραρχικῶν Συνεδρίων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας προστεθῆ προσφάτως καὶ τὸ ἐξ 176 σελίδων ἀποτελούμενον βιβλίον, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὴν «Ἀποστολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας μέσα στὸν σύγχρονον κόσμον» (Δράμα 1992), ἤτοι εἰς τὸ θέμα, ὅπερ ἀψηχόλησε τὸ Ἱερατικὸν Συνέδριον τοῦ 1992.

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Συνεδρίου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν μας προβληματισμοὺς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «μὲ βάση τὸ ἀξίωμα «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος» οἰκοδομήθηκαν τὰ δύο συστήματα: Μαρξισμὸς καὶ Καπιταλισμὸς. Καὶ τὰ δύο, τὸ πρῶτον ἀπροσχημάτιστα καὶ τὸ ἄλλο μὲ κάποια προσχήματα, κήρυξαν «τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ»... Γι' αὐτὸ καὶ σὲ παγκόσμια κλίμακα σήμερον ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα περνᾷ μιὰ βαρεῖα ἠθικὴ κρίση. Ἀνασφάλεια, φόβοι, ἀδιέξοδα, διαστροφές, ἀνεσιτότητα, ἀγχη, καταθλίψεις, ἀπογοητεύσεις, αὐτοκτονίες, καταφυγὴ σὲ τεχνητοὺς παραδείσους, ἀναρχισμοί, χουλιγκανισμοί, ἰδιωτέλεια... φανερώνουν πῶς ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴν ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας ζεῖ τὴν «κόλασίν» του. Πραγματικὰ ἢ θεοκτονία, πού ἔχει πραγματοποιήσει ὁ

άνθρωπος, φέρνει μ' ένα άργό τρόπο την αυτοκτονία του, όπως έλεγεν ο π. Ίουστίνος. Καί αυτά τὰ όντως καταπληκτικά έπιτεύγματά του μένουν άναξιοποίητα και συχνά μετατρέπονται σε όργανα αυτοκαταστροφής του».

Άναγκαία ή άποφυγή της «ζηλωτικής» και της «ένδοτικής» στάσεως

Έν συνεχεία πρέπει να έπισημανθῆ, ότι ο Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος επί τῆ λήξει του αυτού Ίερατικού Συνεδρίου έτόνισεν, εκτός των άλλων, ότι ή στάσις ήμῶν εναντι της ήνωμένης Ευρώπης δέον να άποφεύγη δύο ακρότητας. Πλέον συγκεκριμένως πρέπει να άποφεύγωμεν εν πρώτοις την «ζηλωτικήν» στάσιν ήτις χαρακτηρίζεται υπό του ώμοῦ άντιδυτικισμού και άντιευρωπαϊσμοῦ, όστις «όδηγεί σ' έναν έπισημάνσει του κ. Λάμψα υπενθυμίζουν ότι τῶ 1986 είχομεν σημειώσει εν τῶ παρόντι περιοδικῶ. Είχομεν τότε τονίσει, ότι «πρέπει να ύπάρχη ιδιαίτερα έπαγρύπνησις, ώστε να μὴ εἶναι κακοποιημένη ή γλωσσική μορφή των προγραμμάτων και να μὴ παραβιάζεται βαναύσως ό υπερυποκειμενικός και γενικῶς παραδεκτός κώδιξ των στοιχειωδῶν αισθητικῶν και καλλιτεχνικῶν κριτηρίων της έλληνορθόδοξου παραδόσεως». Οί εργαζόμενοι πρὸ πάντων εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεοράσεως «πρέπει να συνηθίσουν να αυτοελέγχωνται με συναίσθησι της κοινωνικῆς των ευθύνης. Τὰ καλλιτεχνικά προγράμματα δὲν πρέπει να παρουσιάζουν τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθειαν, τὸ κρεῖττον ὡς χειρόν και τὸ χειρόν ὡς κρεῖττον» δὲν πρέπει να προβάλλουν ασύδοτα τὸν ἀχαλίνωτο έρωτισμό, τίς ήθικῆς διαστροφές, τῆ βία και τὴν καταρράκωσι όλων τῶν ἀξιών».

Άντίθετος ακρότης εἶναι ή «ένδοτική» στάσις, ήτις «ἀπὸ παλαιότερα έδιδε μέσα στους διαχριστιανικούς διαλόγους μεγαλυτέρα βαρύτητα στην άγάπη και μικροτέρα στην ἀλήθεια... Τὸ "έν σοφία περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἕξω" (Κολ. 4,5) εἶναι ένα μέτρο συνδυασμοῦ των δύο στάσεων. Όπως και να τὸ κάνουμε, τὸ "περιπατεῖτε" εἶναι μία άναγκαιότητα. Αὐτὴ ἄλλωστε ὑπῆρξε πάντα ή άποστολή της Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς πρωτοχριστιανικούς χρόνους. Μάλιστα τότε, πού πρωτοεμφανίζοταν ή Ἐκκλησία του Χριστοῦ μέσα σ' έναν κόσμο ειδωλολατρικὸ και σαφῶς ἔχθρικό» (σσ. 158-159).

Διὰ της άποφυγῆς των —εὐστόχως έπισημαινομένων υπό του Σεβασμιωτάτου Ἁγίου Δράμας— δύο ακροτήτων πρέπει ή Πατρις ήμῶν «μέσα σὸν σύγχρονο κόσμο, και ειδικότερα μέσα στην Ένωμένη Ευρώπη, να καταθέσει μαρτυρία, τὴν μαρτυρία της Ἐλληνορθόδοξου Παραδόσεώς μας» (σ. 168).

Πρέπει να αυτοελέγχωνται.

Ο διακεκριμένος δημοσιογράφος κ. Γιάννης Λάμψας εν προσφάτῳ ἄρθρῳ του, αναφερόμενος εἰς τὴν ποιοτικὴν υποβάθμισιν των ραδιοτηλεοπτικῶν προγραμμάτων, σημειοί, εκτός των άλλων, ότι «αὐτὲς τίς μέρες σημειώνεται μιὰ κατακραυγή εναντίον των Μέσων Ένημέρωσις για τὴν υπερβολικὴ προβολή της βίας, τῆ χυδαιότητα της γλώσσας και τὴν έσκεμμένη γελοιοποίηση των καλεσμένων σε τηλεοπτικῆς

έκπομπές... Τὰ ασύδοτα ιδιωτικὰ κανάλια εἶναι ἐκεῖνα πού παρασύρουν τὴν κρατικὴ τηλεόραση και τίς εφημερίδες σ' έναν άνταγωνισμό σαδομαζοχισμοῦ και χυδαιότητος». Τὸ ἄρθρον καταλήγει διὰ της ύποδείξεως τρόπων, διὰ των οποίων θὰ έπιβληθούν «κάποια όρια σὸ φθηνὸ έντυπωσιασμό, στῆ νοσηρῆ περιέργεια και στὴν υπερβολικὴ παρουσίασι της βίας, των καταστροφῶν και της σεξουαλικῆς διαστροφῆς».

Αἱ έπισημάνσεις του κ. Λάμψα υπενθυμίζουν ότι τῶ 1986 είχομεν σημειώσει εν τῶ παρόντι περιοδικῶ. Είχομεν τότε τονίσει, ότι «πρέπει να ύπάρχη ιδιαίτερα έπαγρύπνησις, ώστε να μὴ εἶναι κακοποιημένη ή γλωσσική μορφή των προγραμμάτων και να μὴ παραβιάζεται βαναύσως ό υπερυποκειμενικός και γενικῶς παραδεκτός κώδιξ των στοιχειωδῶν αισθητικῶν και καλλιτεχνικῶν κριτηρίων της έλληνορθόδοξου παραδόσεως». Οί εργαζόμενοι πρὸ πάντων εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεοράσεως «πρέπει να συνηθίσουν να αυτοελέγχωνται με συναίσθησι της κοινωνικῆς των ευθύνης. Τὰ καλλιτεχνικά προγράμματα δὲν πρέπει να παρουσιάζουν τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθειαν, τὸ κρεῖττον ὡς χειρόν και τὸ χειρόν ὡς κρεῖττον» δὲν πρέπει να προβάλλουν ασύδοτα τὸν ἀχαλίνωτο έρωτισμό, τίς ήθικῆς διαστροφές, τῆ βία και τὴν καταρράκωσι όλων τῶν ἀξιών».

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στῆ σειρά «Θεωρία και πράξη»:

★ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ (Εἰσαγωγή στὴν Καινή Διαθήκη). Του Γεωργίου Π. Σωτηρίου. Ἄριθμός 5, σελίδες 144.

★ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. Συμβολή στὴν ποιμαντικὴ διακονία των προσερχομένων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Του άρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου. Ἄριθμός 6, σελίδες 214.

Στῆ σειρά «Φυλλάδια έπικαιρότητας»:

★ Ο ΝΕΟΣ ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΙΕΡΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΝΑΣ. Του άρχιμ. Νικ. Ἰ. Πρωτοπατά. Ἄριθμός 32, σελίδες 48.

★ ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ. Του άρχιμ. Γεωβ. Ἰ. Ραπτοπούλου. Μιὰ συγκινητικὴ και διδακτικὴ ιστορία ἀπὸ τῆ ζωῆ του άγίου Ἰωάννου του Θεολόγου. Ἄριθμός 33, σελίδες 40.

Ἐπίσης κυκλοφόρησε:

★ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΕΩΡΟΣ — Ἡ Ρωμαίικη Ἰδέα και τὸ δράμα της Ευρώπης. Του πρωτοστρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Καθηγητοῦ. Μία σε βάθος θεώρηση της Ἱστορίας του Νέου Ἐλληνισμοῦ. Σελίδες 380.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Βασιλείου Δ. Χαρώνη με τη συνεργασία **Ουρανίας Ά. Λανάρα, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**, τόμ. Α', Άθήνα 1993, σχ. 8 μεγάλου σχήματος, σελίδες 792.

Με μεγάλη χαρά πήραμε στα χέρια μας τὸν ὀγκώδη χρυσοπανόδετο Α' τόμο τοῦ ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλο ἔργου, πὸν προβλέπεται νὰ ὀλοκληρωθῆ σὲ 4 τόμους. Πρόκειται γιὰ ἀξιολογώτατο ἔργο, πὸν ἀποβλέπει στὸ νὰ καταστήσῃ εὐχερῆ τὴν ἀξιοποίησι στὸ παιδαγωγικὸ, κατηχητικὸ καὶ κηρυκτικὸ ἔργο τοῦ τεραστίου πλούτου τῶν παιδαγωγικῶν ιδεῶν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ συγγραφεὺς κ. Βασιλείος Δ. Χαρώνης, πὸν εἶναι διακεκριμένος θεολόγος - παιδαγωγὸς καὶ τ. Ἐπόπτης Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, τονίζει: «Ὁ Χρυσοστόμος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ μεγαλύτερος Χριστιανὸς Παιδαγωγός. Θὰ τολμούσα ὁμως νὰ ὑποστηρίξω ὅτι εἶναι καὶ ὁ μεγαλύτερος παιδαγωγὸς ὄλων τῶν αἰῶνων. Τὴ γνώμη μου αὐτὴ τὴ στηρίζω σὲ τρία ἐπιχειρήματα: α) Στὸ πρόσωπο τοῦ Χρυσοστόμου συναντῶνται: ἡ μεγαλοφυΐα, ἡ ψυχολογικὴ διορατικότητά, ἡ τεραστία πνευματικὴ ἐμπειρία ἑνὸς μοναδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτη, ἡ ἐξαγιασμένη ἀπὸ τὴ Χάρι τοῦ Θεοῦ προσωπικότητα καὶ ὁ πλούσιος φωτισμὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. β) Ὁ Χρυσοστόμος μπορεῖ νὰ μὴν ἔγραφε πολλὰ εἰδικὰ παιδαγωγικὰ συγγράμματα – ἔγραψε δύο μόνον πραγματεῖες («Περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεῆς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα» καὶ «Περὶ παίδων ἀνατροφῆς») – περιέλαβεν ὁμως στὶς ὀμιλίες του πολυάριθμες παιδαγωγικὲς γνώμες, οἱ ὁποῖες καλύπτουν ὄλες τὶς πτυχὲς τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ἀγωγῆς καὶ τὶς ὁποῖες συστηματοποιοῦμε σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἔργο. γ) Ὁ ἅγιος Ἱεράρχης ἐπέδρασε διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, ἐπιδρᾶ σήμερα καὶ θὰ ἐπιδρᾶ καὶ στὸ μέλλον τόσον πολὺ στὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων, ὅσον κανένας ἄλλος παιδαγωγὸς τοῦ κόσμου, μὲ μόνες ἐξαιρέσεις τὸν Θεάνθρωπο Κύριο, πὸν ὑπῆρξεν ὁ ΜΕΓΑΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ, καὶ τὸν Παιδαγωγὸ τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολο Παῦλο. Σὲ κάθε ὁμως περίπτωσι ὁ Χρυσοστόμος δικαιούται νὰ ὀνομάζεται **Ἰδρυτὴς τῆς Συμβουλευτικῆς καὶ Ὀδηγητικῆς**, ἀφοῦ ἀφιερώνει συνολικὰ 325 κείμενα στὰ θέματα: Συμβουλή, νοθεσία, ἔλεγχος, ὑπόδειξι, παρατήρησι, ἐ-

πίπληξι, ἐπιτίμησι. Ἐφήνω ὅτι μιλάει ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν **Κυβερνητικὴ τέχνη**» (σ. 15).

Πολύμοχθη καὶ πολυετὴς ἐνασχόλησι μὲ τὸν Χρυσοστόμο ὠδήγησε τὸν κ. Χαρώνη στὸ νὰ παρουσιάσῃ κατὰ συστηματικὸ τρόπο τὰ ἀνθρωπολογικὰ θεμέλια καὶ τὰ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Ποιμαντικῆς, ὅπως αὐτὰ προβάλλονται ἀπὸ τὸν Χρυσοστόμο. Ὁ σ. παρουσιάζει τὶς παιδαγωγικὲς ιδέες τοῦ ἱ. Πατρός· τὶς ψυχολογικὲς του παρατηρήσεις γιὰ τὸ παιδί καὶ τὸν ἔφηβο, γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα καὶ τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὶς ἀρετὲς, τὶς κακίες καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ἡ ἐξ 181 σελίδων Εἰσαγωγὴ προβάλλει τὶς ἀπόψεις τοῦ Χρυσοστόμου γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀγωγῆς. Ἀκολουθοῦν 6.000 καὶ πλέον κείμενα, τὰ ὁποῖα παρατίθενται ἀλφαβητικῶς, ἀναφέρονται σὲ περισσότερα ἀπὸ 400 θέματα, πὸν πολλὰ περιλαμβάνονται στὸν Α' τόμο, τὰ δὲ ὑπόλοιπα θὰ κατανεμηθοῦν στοὺς ὑπόλοιπους 3 τόμους.

Τὰ κείμενα σὲ παράλληλες στήλες συνοδεύονται ἀπὸ δόκιμη νεοελληνικὴ μετάφρασι, τῆς ὁποίας τὴ γενικὴ ἐποπτεία εἶχεν ἡ διακεκριμένη φιλόλογος καὶ τ. Γενικὴ Ἐπιθεωρήτρια Μ. Ε. κ. Ουρανία Ἄ. Λανάρα. Ἐπὶ κεφαλῆς κάθε κειμένου σημειώνεται τὸ θέμα ἢ τὸ παιδαγωγικὸ συμπέρασμα αὐτοῦ. Μὲ ἐκπληξὶ διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ ἱ. Πατὴρ, ὅπως καὶ ὄλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεσήμαναν μὲ διορατικότητά καὶ ἀκρίβεια ὅσα τονίζουν μεγάλοι σύγχρονοι ψυχολόγοι καὶ παιδαγωγοί.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Χαρώνη, πού, ὅταν ὀλοκληρωθῆ, θὰ ἔχη μνημειώδη χαρακτῆρα, κάνει τὴ σοφία τοῦ Χρυσοστόμου κτῆμα τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἀποβῆ ἀσφαλῶς πνευματικὸ ἐντρυφήμα καὶ τῶν μελλουσῶν γενεῶν. Νομίζουμε ὅτι τὸ ἐξαιρετὸ αὐτὸ δείγμα τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ξένης Βιβλιογραφίας ἀνταποκρίνεται πλήρως στὶς ἀξιέπαινες προθέσεις τοῦ κ. Χαρώνη, ὁ ὁποῖος, ἔχοντας συνειδησι τῆς ἀξίας τῆς μεγάλῃς του προσφορᾶς, ὀρθῶς σημειώνει στὸν Πρόλογο: «Οἱ Κληρικὸι καὶ οἱ Θεολόγοι θὰ βροῦν στοὺς τόμους αὐτῆς τῆς ἐργασίας ὄλη τὴν παιδαγωγικὴ καὶ ποιμαντικὴ θεωρία τοῦ Ἱεράρχῃ. Στηριγμένοι στὶς βαρυσήμαντες καὶ πρωτότυπες πολλὲς φορὲς γνώμες τοῦ Χρυσοστόμου θὰ μποροῦν νὰ ἐτοιμάσουν τὶς ὀμι-

λίες τους πάνω σὲ πλείστα θέματα. Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ὄλων τῶν βαθμίδων θὰ βροῦν πλούσιο ὕλικό τόσο στὰ εἰσαγωγικά κεφάλαια ὅσο καὶ στὰ ἴδια τὰ κείμενα, πὸν παραθέτονται κατ' ἀλφαβητικὴ σειρά, γιὰ νὰ μιλήσουν κατὰ τὴν ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἢ σὲ παιδαγωγικὲς συγκεντρώσεις τῶν γονέων. Παράλληλα θὰ ὠφεληθοῦν πολὺ, ἂν διαβάσουν καὶ μελετήσουν τὰ κεφάλαια πὸν ἀναφέρονται σὲ θέματα ἐκπαιδευτικά, παιδαγωγικά καὶ διδακτικά» (σ. 10). Ὁ εἰδικὸς πίναξ τῶν θεμάτων, πὸν παρατίθεται στὸ τέλος τοῦ τόμου, καθιστᾷ εὐκόλη τὴ χρῆσι καὶ ἀξιολογίσι τοῦ δαφιλοῦς χρυσοστομικοῦ ὕλικου.

Συγχαίρομε τὸν κ. Χαζώνη γιὰ τὴ μεγάλη προσφορὰ του καὶ εὐχόμεθα νὰ μὴ βραδύνῃ ἡ δημοσίευσι καὶ τῶν ὑπολοίπων τριῶν τόμων τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ λαμπρὴ προβολὴ τῆς πατερικῆς σοφίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καλλινίκου Ι. Καρούσου, Μητροπολίτου Πειραιῶς, «**ΚΑΓΩ ΑΝΑΠΑΥΣΩ ΥΜΑΣ**», Ζ' ἔκδοσι βελτιωμένη, «Χρυσοπηγὴ», Ἀθήνα, σχ. 14Χ21, σσ. 184.

Καὶ μόνον τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ παρούσα ἔκδοσι εἶναι ἡ 7ῃ κατὰ σειράν, σὲ συνδυασμὸ πρὸς τὸ ὅτι κάθε ἀνατύπωσι γίνεται σὲ ἀρκετὲς χιλιάδες ἀντίτυπα, φανερώνει τὴ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀπήχησι πὸν ἔχει μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν του. Τὸ γεγονός, ἀσφαλῶς, δὲν εἶναι τυχαῖο. Κατὰ τὴν προσωπικὴ μου ἐκτίμησι ὀφείλεται στὸ βαθὺ καὶ συνάμα κατανοητὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου, χωρὶς νὰ παραθεωρεῖται καὶ τὸ ὅτι διαπραγματεύεται ἓνα ἐξόχως ἐνδιαφέρον θέμα: Τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῶν πνευματικῶν καρπῶν.

Ἐχοντας ὁ συγγραφεὺς μακρὰ καὶ γόνιμη πείρα ὡς ἐξομολόγος, προσεγγίζει τὸ σοβαρὸ αὐτὸ θέμα μὲ ἰδιαίτερη δεξιότηχία. Διαθέτοντας δὲ καὶ τὸ χάρισμα νὰ γράφει, διατυπώνει τὶς ἀπόψεις του μὲ σαφήνεια καὶ ἀπλότητα, σὲ σύντομες φράσεις, μὲ ὕφος κατανοητὸ ἀπὸ ὅλους, «μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ταλαιπωρημένον, νὰ βρεῖ τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν Θεό, νὰ ἀρχίσει πάλι τὸν διάλογο μαζί Του, χρησιμοποιώντας τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ ἱεράς Ἐξομολογήσεως» (σ. 8).

Ὁ σ. ἂν καὶ κατοχυρώνει μὲ πληρότητα τὶς ἀπόψεις του, παραθέτοντας πλῆθος ἀγιογραφικῶν καὶ πατερικῶν χωριῶν καὶ ἀποσπασμάτων, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν πρακτικὸ χαρακτήρα πὸν ἔχει τὸ ἔργο του. Ἐκεῖνον πὸν τὸν συνέχει εἶναι, νὰ πείσει τὸν ἀναγνώστη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μένει προσκολλημένος σὲ παρεξηγημένους ἀντιλήψεις γιὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν «φιλόανθρωπον» Μυστήριον, νὰ μὴ χρησιμοποιεῖ

λανθασμένους τρόπους προσέγγισής του, νὰ μὴ διατάξει νὰ προσέρχεται στὸν πνευματικὸ. Διαλύει, λοιπόν, προκαταλήψεις καὶ γκρεμίζει συστηματικὰ ἓνα πρὸς ἓνα τὰ τεῖχη πὸν χωρίζουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ θεραπευτήριον τῆς ψυχῆς, τὴν Ἐξομολόγησι. Σαλπίζει στὶς πονεμένες καὶ «πεφορτισμένες» ψυχὰς τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: «δεῦτε πρὸς με πάντες... καγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς».

Ἀπὸ πλευρᾶς δομῆς καὶ περιεχομένου τὸ λίαν ἐποικοδομητικὸ αὐτὸ ἔργο τοῦ πολυγλωσσώτου Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου χωρίζεται σὲ ἕξι Μέρη, μὲ τὶς ἐπικεφαλίδες: Ἡ Μετανοία καὶ ἡ ἀναγκαιότητά της – Ἀντιρρήσεις – Ἐτοιμασία πρὶν ἀπὸ τὸ Μυστήριον – Κατὰ τὸ Μυστήριον – Καρποί – Μετὰ τὸ Μυστήριον. Στὴν παρούσα, μάλιστα, Ζ' ἔκδοσι προσφέρεται στὴν ἀπλή νεοελληνικὴ (οἱ προηγούμενες ἦταν στὴν καθαρεύουσα) καὶ μὲ νέο ἐξώφυλλο, σὲ τετραχρωμία, στολισμένο μὲ εἰκόνα τοῦ Κυρίου μας, ἀπὸ περίφημον ψηφιδωτὸ στὸν ἱερὸ ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας (ΚΠόλεως).

Μόλις πὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθεῖ, ὅτι τὸ «Καγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» συνιστάται ὡς ἄριστο βοήθημα σὲ ἐξομολόγους καὶ μετανοοῦντες, μικροὺς καὶ μεγάλους, μορφωμένους καὶ ὀλιγογραμμάτους, σπουδαστὲς ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ ἱεροκλήρικες.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Κορυτσᾶς **Χριστοδούλου** (Ἠλ. Μουστάκα), **Ἡ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ**, Ἀθήνα 1993, σχ. 17Χ24, σσ. 96.

Ὁ λόγιος ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Χριστόδουλος (Μουστάκας) ἔχει δώσει μέχρι τώρα ἱκανὰ δείγματα τοῦ καλάμου του. Τακτικὸς ἀρθρογράφος σὲ ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ, συντάκτης τῆς «Φωνῆς Κυρίου» (ἔτος 1990), συγγραφεὺς αὐτοτελῶν ἀγιολογικῶν καὶ ἐποικοδομητικῶν βιβλίων, πρόσθεσε στὸν πνευματικὸ του ἀμφοτὸ καὶ τὴν παρούσα ἐπιστημονικὴ μελέτη, ἡ ὁποία ὑποβλήθηκε στὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐγκρίθηκε (Σύμβουλος Καθηγητῆς καὶ εἰσηγητῆς ὁ πρωτοπρ. κ. Θεόδωρος Ζήσης), γιὰ τὴ χρῆσι στὸν συγγραφέα τοῦ διπλώματος εἰδικεύσεως (Master).

Ὁ σ. ἐξετάζει τὸ θέμα τῆς μετανοίας μὲ βάση τὰ γραπτὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, γιὰ αὐτὸς «ἀπ' ὅλους τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας... εἶναι ὁ πλέον διαπρῦσιος κήρυκας τῆς μετανοίας. Ἐκεῖνος πὸν μελετᾷ τὸ ἐκτεταμένο ἔργο του μένει ἔκθαμβος ἐμπρὸς στὸν πλοῦτον τῶν ἀπόψεων

του για τη μετάνοια» (σ. 12), γιατί ο ιερός Πατήρ δὲν ἦταν μόνον ἐμβριθῆς θεολόγος, ἀλλὰ καὶ βαθύς γνώστης τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Ἐξ αὐτοῦ καὶ ὁ λόγος του εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρος καὶ ἐποικοδομητικός, ἀφοῦ ἄλλωστε «οὐδεὶς ἁμαρτίας ἐλεύθερος, εὐδῆλον ὡς οὔτε μετάνοιας ἀνευδεής».

Ἡ μελέτη τοῦ συγγραφέως, μετὰ τὸν *Πρόλογο* καὶ τὴν *Εἰσαγωγή* χωρίζεται σὲ τέσσερα κεφάλαια (μὲ ὑποδιαίρεσεις), πού ἐπιγράφονται: Ἁμαρτία, βάπτισμα, μετάνοια – Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας «μετάνοια» – Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας «ἐξομολόγηση» – Ἡ ἱερατικὴ ἐξουσία τοῦ «δεσμῆν καὶ λύειν» καὶ ὁλοκληρώνεται μὲ *Περὶληψη – Συμπεράσματα* καὶ ἀναλυτικὴ *Βιβλιογραφία*.

Παρὰ τὴ σχετικὴ συντομία τῆς, ἡ μελέτη διακρίνεται γιὰ τὴν πληρότητα μὲ τὴν ὁποία διεξέρχεται τὸ θέμα καὶ ἀποτελεῖ πρότυπο γιὰ τὴ σαφήνεια, τὴν ἐξαντλητικὴν χρῆσιν τῶν πηγῶν καὶ τὴν ἀκριβεία μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζει τὶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέσεις τοῦ μεγάλου κήρυκος τῆς μετάνοιας, ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀπὸ τὸν συγγραφέα – ἐνόσω διαρκεῖ, δυστυχῶς, ἡ ἐκκρεμότητα μεταβάσεώς του στὴν Ἀλβανία – θὰ περιμένουμε μὲ χαρὰ καὶ ἄλλα δείγματα τοῦ πνευματικοῦ του καλάμου, πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ἰγνατίου Α. **Τριάντη**, ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Βερατίου, Αὐλώνος καὶ Κανίνης, **Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ** (Ἀμφιλόχιος Μακρῆς, 1889–1970). **Βίος – Ὑποθήκαι – Μαρτυρία**. Ἐκδόσις Ἱ. Μονῆς «Εὐαγγελισμός» Μ.Ἡ., Πάτμος 1993, σφ. 17Χ24, σσ. 560.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰ ὅσα – ὄχι ὀλίγα – σχετικὰ εἶχαν γραφεῖ μέχρι τώρα γιὰ τὴν ὁσιακὴ μορφή τοῦ «Γέροντος τῆς Πάτμου», ἀειμνήστου Ἀμφιλοχίου Μακρῆ, ἦταν καιρὸς, νομίζω, νὰ ἐκδοθεῖ ἓνα ἔργο πού νὰ παρουσιάζει συνολικὰ «τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ θεαρέστως ἐν Πάτμῳ ἀσκήσαντος πνευματικοῦ πατρὸς καὶ κτίτορος τῆς Ἱ. Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ “Μητροδὸς Ἠγαπημένου”...», ὅπως σημειώνεται καὶ στὸ προτασσόμενο στὸ βιβλίον Γράμμα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου.

Αὐτὸ τὸ κενὸ καλύπτεται κατὰ τὸν ἀριότερο τρόπο μὲ τὴν πρόσφατη τούτη ἔκδοσις, τὴ συγγραφὴ τῆς ὁποίας ἡ Ἀδελφότητα τῆς Μονῆς ἀνέθεσε στὸν ἐψηφισμένο Μητροπολίτη Βερατίου κ. Ἰγνατίου, πνευματικὸ τέκνον τοῦ Γέροντος Ἀμφιλοχίου. Πράγματι, ὁ συγγραφεὺς, παρουσιάζει τὸν Γέροντα «ὀμιλοῦντα διὰ τῆς ἀγίας βιοτῆς του, διὰ τῶν θεοφωτιστῶν λόγων του, τῶν γραπτῶν – κείμενα ἐπιστολῶν καὶ ἄλ-

λων αὐτογράφων αὐτοῦ – ὡς καὶ διὰ τῆς ζώσης πλουσίας διδασκαλίας του, τὴν ὁποίαν καταθέτουν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες, τέκνα τοῦ πνευματικὰ...», ἐνῶ ὅλο αὐτὸ τὸ ὕλικὸ διανθίζεται μὲ ἀγιογραφικὰς, ἀγιοπατερικὰς καὶ ἄλλες μαρτυρίας ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ ἀγιολογίαν καὶ ἐμπλουτίζεται μὲ βιβλιογραφίαν καὶ σχετικὰς παραπομπὰς καὶ σημειώσεις, καθὼς καὶ φωτογραφικὸ ὕλικόν.

Ἀπὸ τὸ παρακάτω διάγραμμα μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ σχηματίσει σχετικὴ εἰκόνα τοῦ περιεχομένου τοῦ ὀγκώδους βιβλίου: Μετὰ τὸ Γράμμα τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου (ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, γνώριζε τὸν Γέροντα καὶ κατέχει ἀρκετὰς προσωπικὰς ἐπιστολὰς του), ἀκολουθεῖ Πρόλογος τοῦ Καθηγουμένου καὶ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Πάτμου, Σεβ. Τράλλεων κ. Ἰσιδώρου, Πρόλογος (θὰ ἔπρεπε ν' ἀποφευχθεῖ δευτέρη χρῆσις τοῦ ὄρου Πρόλογος) τοῦ συγγραφέως, καὶ μετὰ τὴν Εἰσαγωγή, ἀκολουθοῦν 22 κεφάλαια, στὰ ὁποία γίνεται διαδοχικὰ ἀναφορὰ στὰ ἔτη προετοιμασίας (γέννησις μέχρι διορισμὸ τοῦ Γέροντος ὡς ἐφημερίου στὴν Ἱ. Μονὴ Πάτμου), στὴν πρώτη περίοδο ἱεραποστολικῆς προσφορᾶς (ἕως τὸν ὀρισμὸ του ὡς προϊσταμένου τοῦ ἱεροῦ Σηπλαιίου τῆς Ἀποκαλύψεως), στὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν διώξεων τῶν ἰταλικῶν ἀρχῶν κατοχῆς, τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ ἐπὶ τὸ ἱερὸ Σηπλαῖον καὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Μονῆς, τῆς διευθύνσεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ ὀρφανοτροφείου Ρόδου καὶ τοῦ καταρτισμοῦ πνευματικοῦ ἐπιτελείου. Στὸ Ζ' κεφάλαιον γίνεται ἐκτενὴς λόγος γιὰ τὶς ἀρετὰς του καὶ στὴ συνέχεια παρουσιάζεται ὡς Πνευματικὸς, ἀναφέρονται οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὸ Μοναχισμὸν καὶ τὴν Ἱεραποστολὴν καὶ τὰ κατὰ τὴν ἰδρύσιν τῆς Ἱ. Μονῆς ἀγίου Μηνᾶ στὴν Αἴγινα. Ἀπὸ τὸ κεφ. ΙΑ' μέχρι τὸ ΙΓ' ἐκτίθενται ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἰδρύσιν καὶ ἐπιστάσιαν τῆς Ἱ. Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ Ἰκαρίας, τὴ β' περίοδο τοῦ ἔργου του στὴν Κάλυμνον καὶ τὸ καθίδρυμα ἀγίου Νεκταρίου Χανίων. Γίνεται, ἔπειτα, ἀναφορὰ στὶς «γνωριμίαι καὶ ἐπικοινωνίαι» του, τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του καὶ τὸ μακάριο τέλος του (16.4.1970). Ἀκολουθοῦν ἐπικλήδευσις, ἄρθρα καὶ ἐπιστολὰς γιὰ τὸ πρόσωπόν του, τὰ κατὰ τὴν ἐκταφὴ τῶν σεπτῶν του λειψάνων καὶ οἱ ἐπιμνημόσυνοι λόγοι καὶ παρατίθενται κείμενα τοῦ Γέροντος (προσφωνήσεις, πραγματεῖαι, ἐπιστολαί), πνευματικὰς ὑποθήκας – ἀποφθέγματα καὶ «μαρτυρία ἀγιωσύνης». Τὸ ἔργο ὁλοκληρώνεται μὲ τὸν Ἐπίλογον, Χρονολογικὸν Πίνακα, Σημειώσεις καὶ Βιβλιογραφίαν.

Μὲ τὴν δῖψαν πού παρατηρεῖται τὰ τελευταῖα χρόνια γιὰ τὴν ἀνάγνωσιν βιβλίων, τὰ ὁποία ἔχουν σχέση

με σύγχρονες όσιακές μορφές, πιστεύω ότι, παρά τόν όγκο του, τó έργο αυτό του Έψηφισμένου Μητροπολίτου Βερατίου κ. Ίγνατίου πρόκειται (και πρέπει) να κυκλοφορήσει εύρύτατα, δεδομένου ότι και ή άγαθη φήμη του «Γέροντος τής Πάτιμου» διαρκώς διευρύνεται μεταξύ τών φιλαγίων χριστιανών.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Άρχιμ. Ίεροθέου Σ. Βλάχου, **ΡΩΜΗΟΙ ΣΕ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΗ** (μικρή προσέγγιση), έκδ. Ί. Μο-nής Γενεθλίου τής Θεοτόκου (Πελαγίας), 1993, σχ. 12Χ19, σσ. 216.

Άλλο ένα έργο ούσίας του π. Ίεροθέου Βλάχου πού, όπως και πολλά άλλα, θα έντυπωσιάσει τόν άναγνώστη του, όχι μόνο για τήν έπικαιρότητα του περιεχομένου του, αλλά και για τόν εύληπτο τρόπο με τόν όποιο είναι γραμμένο.

Η έπικαιρότητα έχει να κάνει με τήν πολυσυζητημένη ένοποίηση τής Εύρώπης (Εύρωπαϊκή Ένωση) και τή θέση τής Ελλάδος σ' αυτήν, με τά προβλήματα πού δημιουργεί ή δράση τής παπικής Ονίας στην «καθ' ήμάς Άνατολή», με τά θέματα πού έχουν σχέση με τó γειτονικό μας Ίσλάμ, με τες προκλήσεις και τες διαγραφόμενες προοπτικές του 21ου αιώνας, ενώ δέν είναι χωρίς ένδιαφέρον τά όσα παραθέτει στο τέλος για τήν άσκητική ζωή και τή μυστική θεολογία στον σιναϊτικό χώρο.

Άν και τά πέντε βασικά κεφάλαια, στα όποια χωρίζεται τó έργο, είναι τó κείμενο όμιλιών πού έγιναν σε αίθουσα διαλέξεων (ή α' στη Λιβαδειά), στο Ραδιοφωνικό Σταθμό τής Εκκλησίας (ή β' και ή γ'), σε συνέδριο τής έπαρχιακής Συνόδου Κρήτης (ή δ') και στο Ίδρυμα Γουλανδρή-Χόρν (ή ε' όμιλία), έντούτοις όλα όσα καταχωρίζονται στο βιβλίο «είναι ένα μετάλλευμα χρυσού... πού όπωσδήποτε ζητεί μεγαλύτερης έπεξεργασίας..., αλλά ύποδεικνύει ένα στόχο και προσανατολίζει τήν σκέψη του άναγνώστου σε ένα τρόπο ζωής, όπου δέν ύπάρχει θάνατος» (σ. 16).

Έπειδή τες τελευταίες δεκαετίες γίνεται συχνά άναφορά στον όρο Ρωμηοί και Ρωμηοσύνη, αξίζει να παραθέσω εδώ έναν όρισμό του συγγραφέως, από τή σελ. 12 τών «Εισαγωγικών» του: «*Ρωμηοί είναι όσοι, έμπνεόμενοι από τή Χάρη του Θεού, αγαπούν ειλικρινά και θυσιαστικά, ύπομένουν τες δοκιμασίες τής ζωής, εύγνωμονούν και εύχαριστούν τόν Θεό, έχουν προσευχητική ύπαρξη, αφού από τά έγκατα τής ύπάρξεώς τους βγαίνει άβίαστα και αυθόρμητα τó "δόξα σοι ό Θεός", ξέρουν να συγχωρούν και να*

εύεργετούν και τούς μεγαλύτερους έχθρούς, είναι ταπεινοί, μέσα από τόν άγώνα του θυμικού τής ψυχής, για να παραμένουν στην τάξη τών θεουμένων». Όρισμός πού, όπωσδήποτε, δέν νοείται ιδεολογικά και έθνικιστικά, αλλά δίνει τó στίγμα ενός τρόπου ζωής με κύρια χαρακτηριστικά τήν Όρθοδοξία, τήν έλληνιστική παράδοση και τήν πολυεθνικότητα. Έπ' αυτή τήν έννοια, όταν και άλλοι λαοί βιώνουν αυτόν τόν τρόπο ζωής, αισθάνονται Έλληνες.

Ό π. Ίεροθεός, πού πολλά από τά μέχρι τώρα περίπου 50 βιβλία του γνωρίζουν άλλεπάλληλες έπανεκδόσεις και μεταφράζονται σε ξένες γλώσσες, στα «Εισαγωγικά» του (σσ. 11-16) δίνει περιληπτικά τή σημασία του συγκεκριμένου αυτού τρόπου ζωής και στα πέντε κεφάλαια πού ακολουθούν αναλύει με δύναμη λόγου και έπιχειρήματα τά θέματα: Άνατολή και Δύση στην Ένωμένη Εύρώπη – Παπισμός και Ονία – Όρθοδοξία, Δύση και Ίσλάμ κατά τόν 14ο αιώνα και σήμερα – Προβλέψεις για τήν Εκκλησία στην Ελλάδα στις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνας – Η άσκητική ζωή και ή μυστική θεολογία στον σιναϊτικό χώρο (σσ. 17-202), ενώ στα «Επιλεγόμενα» (σσ. 203-210), συνοψίζοντας ώρισμένες καιρίες σκέψεις και διαπιστώσεις του καταλήγει: «*Με αυτές τες προϋποθέσεις καταλαβαίνουμε καλά ότι δέν άνήκουμε ούτε στην Άνατολή ούτε στην Δύση, αλλά ζούμε σε Άνατολή και Δύση, όντες Ρωμηοί στο φρόνημα και στη ζωή».* Γι' αυτό και «ή Ρωμηοσύνη θα χαθεί όντις ό κόσμος λείπει».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* *Επισκόπου Άγγελου Εύθυμιού, ΑΘΩΟΣ* (άπάντηση σε 56 ερωτήματα τής άπιστίας).

* *Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνού, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.*

* *Καθγ. Μάρκου Α. Σιώτη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.*

* *Καθγ. Ίωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΔΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' και Β'.*

* *Καθγ. Βλασίου Φειδά, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988).*

* *Καθγ. Άνδ. Θεοδώρου, ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΛΩ ΑΛΛΗΛΟΥΪΑ* (έρωτηματικό σχόλιο στη Νεκρώσιμη Άκολουθία).

* *Άγ. Γρηγορίου Νύσσης, ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ* (εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια άρχιμ. Π. Μπρούσαλη).

ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Αριθμ. Απόφ. 580

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Έχοντες υπ' όψιν: α) την παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος», β) τās πρός τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὑποχρέωσεις ἡμῶν ὡς πρός τὴν ἀσκήσιν τῆς φιλανθρωπίας,

Ἀποφασίζομεν

τὴν ἱδρυσὴν Θεραπευτηρίου χρονίως πασχόντων μετὰ τὸ ὄνομα «Παναγία Χαιρωνείας». Ἡ παρούσα μετὰ τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας νὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως (τεύχος Β').

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 30.12.1993

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Θεβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ «ΠΑΝΑΓΙΑ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ» ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Ἄρθρο 1

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἴδρυμα «ΠΑΝΑΓΙΑ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ» σκοπὸν ἔχει νὰ προσφέρῃ περίθαλψη, ἀγάπη καὶ ἐξυπηρέτηση σὲ συνανθρώπους μας, τῶν δύο φύλων, κατὰ προτεραιότητα σὲ άτομα μὴ δυνάμενα νὰ αὐτοεξυπηρετηθοῦν, κατάκοιτα ἢ χρονίως πάσχοντα, κυρίως ἐκ τοῦ χώρου τῆς Βοιωτίας.

Ἄρθρο 2

Τὸ Ἴδρυμα τοῦτο, Ν.Π.Ι.Δ., πού τελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσο ἐξάρτηση τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Θεβῶν καὶ Λεβαδείας, θὰ στεγασθῇ σὲ ἰδιόκτητο κτίριο, πού θὰ ἀνεγερθῇ σὲ παλαιὸ Μοναστήρι Λυκούρηση Χαιρωνείας, διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς συμβουλίου.

Ἄρθρο 3

Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Θεβῶν καὶ Λεβαδείας, ἀναπληρούμενος ἀπὸ τὸν νόμιμο ἀναπληρωτὴ του. Τὰ λοιπὰ τέσσαρα μέλη διορίζονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου μετὰ πρότασιν τοῦ Μητροπολίτου διὰ θητείας τριῶν ἐτῶν, δυναμένην νὰ ἀνανεωθῇ. Ἡ ὑπηρεσία ὅλων εἶναι τιμητικὴ καὶ ἄμισθη, ὁ δὲ διορισμὸς τῶν δὲν ἐπιβαρύνει τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν.

Ἄρθρο 4

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο συγκαλούμενο μετὰ πρόσκληση τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἀποφασίζει ἐπὶ παντὸς ζητήματος πού ἀφορᾷ στὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος, στὴν πρόσκτηση καὶ διαχείριση τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Συντάσσει καὶ ψηφίζει τὸν ἐτήσιο προϋπολογισμό καὶ ἀπολογισμό ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ὁ ὁποῖος ὑποβάλλεται πρὸς ἔλεγχο καὶ ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο. Ἐγκρίνει τὸν ἐσωτερικὸ κανονισμὸ λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρο 5

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος ἢ ὁ νόμιμος αὐτοῦ ἀναπληρωτὴς ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἴδρυμα ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων καὶ πάσης ἄλλης ἀρχῆς δημοσίου ἢ μὴ καὶ παντὸς φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου καὶ ὑπογράφει τὰ πάσης φύσεως ἔγγραφα καὶ συμβάσεις.

Ἄρθρο 6

Τὰ τοῦ προσωπικοῦ ρυθμίζονται κατὰ τὰ προβλεπόμενα ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τὴν ἀνάγκες τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρο 7

Τὸ Ἴδρυμα ἔχει δική του σφραγίδα πού φέρει τὸν τίτλον τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, τὴν προσωνομίαν τοῦ Ἰδρύματος καὶ εἰς τὸ κέντρο τὸν Σταυρὸ.

Ἄρθρο 8

Ὅταν ὁ τρόφιμος εἶναι ἄπορος διαμένει εἰς τὸ Ἴδρυμα δωρεάν. Ὅταν ἔχει οικονομικοὺς πόρους ἐνισχύει τοῦτο κατὰ τὴν κρίση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Εἰς περίπτωσιν πού ὁ τρόφιμος συνταξιοδοτεῖται, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀποφασίζει περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν τροφείων αὐτοῦ.

Ἄρθρο 9

Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι:

1. Οικονομικὲς ἐνισχύσεις Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἱερῶν Ναῶν.
2. Ἐπιχορηγήσεις - Ἐρανοὶ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως.
3. Κρατικὲς ἐνισχύσεις, Ἰδρυμάτων, νομικῶν καὶ φυσικῶν προσώπων.
4. Ἀξιοποίησις τυχόν περιουσίας.
5. Δωρεές, κληρονομίες, εἰσφορές, τυχόν νοσήλεια τῶν τροφίμων.

Ἄρθρο 10

Ὅλα τὰ γραμμάτια εἰσπράξεως καὶ τὰ ἐντάλματα πληρωμῶν ὡς καὶ κάθε τι πού ἀφορᾷ στὴ διαχείριση τοῦ Ἰδρύματος ὑπογράφονται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο.

Ἄρθρο 11

Ὁ ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς τοῦ Ἰδρύματος ρυθμίζει τὰ τῆς εἰσόδου, διαμονῆς καὶ ἀπομακρύνσεως τῶν τροφίμων.

Ἄρθρο 12

Ὁ Κανονισμὸς αὐτὸς δύναται νὰ τροποποιηθῇ κατὰ τὴν κρίση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μετὰ ἀπόφασή του σὲ συνεδρία στὴν ὁποία θὰ συμμετέχη καὶ ὁ Πρόεδρος.

Ἄρθρο 13

Κάλυψις δαπάνης

Ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Θεβῶν καὶ Λεβαδείας, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 30.12.1993

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Θεβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, Ἡλιοπούλεως καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἀγίου Γεωργίου Λειβαρτζίου Καλαβρύτων, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Βάλτης Καλαβρύτων, 3) Ἀγίας Παρασκευῆς - Παρασκευῆς Αἰγιαλείας, 4) Ἀγίου Δημητρίου Νερατζῶν Αἰγιαλείας καὶ 5) Ἀγίου Χαραλάμπους Βουτσίου Αἰγιαλείας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 19ῃ Νοεμβρίου 1993

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴ ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως Θεοτόκου Κορωπίου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Σάατα τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ)

τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱ. ναῷ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Καλυβίων καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσιν τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Σάατα, τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Ἐπισκοπικὸ Δικαστήριον ΚΛΗΤΗΡΙΟ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Διάκονο Ἀγάπιο Αἰτισίδη, κατὰ κόσμον Χαρίτωνα, τοῦ Βασιλείου Κληρικὸ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου (νῦν, ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθεῖς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου, τὴν 1ῃ Ἀπριλίου 1994, ἡμέρα Παρασκευῆ καὶ ὥρα 11.00' π.μ., στὴ Γουμένισσα καὶ στὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, Ἱερά Μονὴ Παναγίας Γουμένισσης, γιὰ νὰ δικασθεῖς γιὰ τρία ἀποδιδόμενα σὲ σένα κανονικὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα, λόγῳ τῆς φύσεώς τους, κρίνεται σκόπιμο νὰ μὴ ἀναφερθοῦν σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 110 παρ. 3 τοῦ Ν. 5383/1932 "Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας". Σὲ περίπτωσιν μὴ ἐμφανίσεώς σου στὴν προαναφερόμενη ἡμέρα καὶ ὥρα, σοῦ γνωστοποιούμε ὅτι θὰ δικασθεῖς ἐρήμην.

Γουμένισσα, 10ῃ Ἰανουαρίου 1994

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Βησσαρίων Βάσσο

Ἱερά Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱ. ναῷ

Ἁγίου Βασιλείου (μητροπολιτικὸς) Τριπόλεως καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσιν τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Τριπόλει, τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Παροναξίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἁγίας Παρασκευῆς Μέσης Νάξου, 2) Ζωοδόχου Πηγῆς Δανακοῦ Νάξου, 3) Ζωοδόχου Πηγῆς Χειμάρου Νάξου, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου Σκαδοῦ Νάξου, 5) Ἁγίου Θαλαλαίου, Θαλλελαίου Νάξου, 6) Ἁγίου Χαλαλάμπους Ἀγγιδίων Νάξου καὶ 7) Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀσπρου Χωριοῦ Λευκῶν Πάρου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Νάξῳ τῇ 24ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν δευτέραν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίας Τριάδος Καλαμάτας
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου 1994

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

«ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΛΑΤΡΕΙΕΣ»

Μιά ἀπειλή γιὰ τὸν Ἄνθρωπο, τὴν Κοινωνία καὶ τὸν Πολιτισμὸ μας. Κατὰ σύμπτωση, τὴν ἡμέρα ποὺ ἀποκαλυπτόταν τὸ τραγικὸ γεγονός τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων σατανιστῶν στὴν Ἀθήνα (28 Δεκεμβρίου), ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἔθεσε σὲ κυκλοφορία τὴν ἐξόχως διαφωτιστικὴ μελέτη τοῦ Σεβ. Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, μὲ τὸν παραπάνω τίτλο. Στὶς 64 ἐγχρωμὲς σελίδες τῆς παρατίθενται συγκλονιστικὰ καὶ ὑπεύθυνα στοιχεῖα γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς «κινήσεις», «λατρεῖες», «ομάδες» καὶ «αἰρέσεις» ποὺ ἀπειλοῦν ἰδιαίτερα τοὺς νέους καὶ τὶς νέες μας. Χρησιμώτατο «ἐργαλεῖο» στὰ χέρια τῶν ποιμάνων, τῶν δασκάλων, τῶν γονιῶν καὶ κάθε νέου. (Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα, σχῆμα 17Χ24, σελίδες 64, τετραχρωμία - ἰλλουστράσιον).

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Αἱ Οἰκουμενικαὶ συζητήσεις
ἐν Santiago de Compostela.*

Ἐγκύκλιος 2565.

*Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίσσης Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη
τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.*

*Μητροπ. Κερκύρας Τιμοθέου, Ἡ ποιμαντικὴ διακονία
τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὶς φυλακές. Διαπιστώσεις - προοπτικές.*

*Μητροπ. Γουμένισσης Δημητρίου, Περὶ τῆς ἐπισκέψεως
εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας (ἔκθεσις πρὸς τὴν
Δ.Ι. Σύνοδον).*

*Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἄνθρωπος: «ὁ βασιλεὺς
τῆς Κτίσεως».*

Ἀνδρέου Φυτράκη, «Τὴν νεότητα παιδαγωγῆσον...».

*Καθηγ. Βλασίου Ἰω. Φειδά, Ἄρμοδια ἐκκλησ. Ἀρχὴ
διὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων καὶ προϋποθέσεις ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησ. κοινωνίας [...].*

Γεωργίου Ν. Αἰλαίου, Διοίκηση καὶ διαχείριση ἐνοριακῶν κοιμητηρίων (γνωμοδότηση).

*Ι.Μ. Χατζηφώτη, Ὁ ἐορτασμός τῆς Εἰκοσαετίας τοῦ
Μακ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν (1974-1994).*

*Ἀρχιμ. Βασιλείου Δρόσου, Ἡ Θρονικὴ Ἐορτὴ τῆς Ἀγίας
τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.*

*Μητροπ. Αὐστρίας Μιχαήλ, Ἡ 90ετηρὶς τῶν γενεθλίων
τοῦ Σεβ. πρ. Αὐστρίας κ. Χρυσοστόμου.*

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Βιβλιοκρισίαι.

Πράξεις συστάσεως ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων.

Παράρτημα.